

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

**PĚSTOUNSKÁ PÉČE JAKO FORMA NÁHRADNÍ RODINNÉ
VÝCHOVY**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D.

Autor práce: Petra Pivonková
Studijní obor: Pedagogika volného času
Ročník: 5

2009

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

19. prosince 2007

Děkuji vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Ludmile Muchové, Ph.D. za cenné rady a metodické vedení práce. Mgr. Ivě Žlábkové děkuji za podnětné připomínky a pomoc při zpracování bibliografických citací. Děkuji pracovníkům Městského úřadu v Českém Krumlově a všem pěstounským rodinám.

OBSAH:

TEORETICKÁ ČÁST

ÚVOD.....	6
1. ZÁKLADNÍ POJMY.....	8
Předpěstounská péče.....	8
Hostitelská péče.....	9
1.3 Pěstounská péče.....	11
1.3.1 Adresáti pro pěstounskou péči.....	14
1.3.2 Počty pěstounských rodin.....	15
1.4 Typy pěstounské péče dle právní úpravy	16
1.4.1 Typy pěstounské péče ve světě	17
1.4.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu (profesionální péče).....	20
1.5 Dávky pěstounské péče.....	23
1.5.1 Životní minimum.....	25
1.5.2 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte.....	26
1.5.3 Odměna pěstouna.....	28
1.5.4 Odměna pěstouna ve zvláštních případech.....	29
1.5.5 Příspěvek při převzetí dítěte.....	30
1.5.6 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla.....	31
2 PRŮBĚH PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	33
2.1 Právní úprava pěstounské péče.....	33
2.2.1 Předpoklady a podmínky pro vznik pěstounské péče.....	33
2.2.2 Požadavky na žadatele o pěstounskou péči.....	35
2.2.3 Zprostředkování pěstounské péče.....	36
2.2.4 Příprava budoucích pěstounů.....	39
2.2.5 Rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče.....	41
2.2.6 Vzájemná práva a povinnosti.....	42
2.2.7 Kontrola pěstounské péče.....	45
2.2.8 Zánik pěstounské péče.....	46
2.2.9 Průběh správního řízení.....	47
2.2 Psychologická příprava.....	48
3 SOUČASNÁ SITUACE.....	50
3.1 Druhy sociálních služeb, organizací, programů.....	51
3.2 Služby a instituce	54
3.3 SOS vesničky.....	56
3.3.1 Vznik SOS vesniček.....	58
3.4 OS Filadelfie.....	59
3.4.1 Výstavba nových domů.....	59

3.4.2	Vyhledávání vhodných pěstounských rodin.....	60
3.4.3	Následná péče.....	61
PRAKTICKÁ ČÁST.....		62
4	Výzkumné šetření.....	62
4.1	Sběr dat	62
4.2	Zpracování dat	63
4.3	Kazuistika rodin	63
4.4	Vyhodnocení.....	64
4.5	Vyhodnocení kasuistických rozhovorů.....	79
4.5.1	Pozitiva, o kterých rodiny reflektovaly.....	80
4.5.2	Úskalí a negativa spojená s průběhem pěstounské péče.....	80
4.5.3	Návrhy na změny.....	81
ZÁVĚR.....		83
SEZNAM LITERATURY.....		90
SEZNAM PŘÍLOH.....		90
PŘÍLOHA I.....		91
PŘÍLOHA II.....		101
PŘÍLOHA III.....		107
ABSTRAKT.....		114
ABSTRAKT-ANGLICKÝ JAZYK.....		115

Úvod

V současné době by naše společnost měla vědět, že pro optimální, zdravý a šťastný život dětí je nejlepší, když dítě žije ve své vlastní biologické rodině, která mu vše toto může poskytnout. Může však nastat situace, kdy se biologická rodina o své potomky nemůže, nechce, nebo odmítá postarat. Zde přichází na řadu stát, který je povinen tomuto dítěti zajistit péči náhradní. Náhradní péči v tomto případě může být péče ústavní či náhradní péče v jiné rodině. Vzhledem k tomu, že ústavní péče nemůže poskytnout potřebné zájmy a potřeby dětí, jeví se jako vhodnější možnost péče v náhradní rodině.

Pěstounská péče společně s osvojením či svěřením dítěte do výchovy jiné osoby než rodiče, představuje v českém právním řádu jeden z institutů náhradní rodinné výchovy. Pěstounská péče umožňuje dětem, které z jakéhokoliv důvodu nemohou vyrůstat ve své biologické rodině či nejsou vhodné pro osvojení, vyrůstat v náhradním rodinném prostředí.

Jako studentka oboru Pedagogika volného času na Teologické fakultě, jsem před tímto studiem absolvovala střední školu-obor Sociální péče, kde jsem se seznámila s poznatky o tomto druhu náhradní rodinné péče. Tyto poznatky jsem si dále prohloubila i při studiu na vysoké škole. Můj zájem směřoval na vznik, průběh, problematiku, podmínky či zánik pěstounské péče.

O pěstounské péči se zajímají a píší ve většině případů psychologové. Tomuto tématu se psychologové věnovali již době, kdy pěstounská péče na českém území v důsledku idealizace kolektivní výchovy právně neexistovala. Konkrétně bychom mohli uvést rok 1793. Psychologové se svými získanými poznatky zasadili o znovuzavedení pěstounské péče do právního řádu. Dodnes se psychologové o tuto problematiku velice zajímají. Bohužel nemůžeme však říci, že by to bylo ve všech oblastech stejné. Co se týče odborné právní literatury, zde sledujeme bohužel velké mezery. O pěstounské péči se můžeme v tomto směru dozvědět pouze v učebnicích rodinného práva, ve člancích o náhradní rodinné péči, které však vycházejí pouze tehdy, pokud v této oblasti dojde ke změně právní úpravy

pěstounské péče. Tyto právní úpravy pěstounské péče se týkají hlavně sociálně-právní ochrany dětí.

I v současné době je pěstounská péče velmi aktuálním a diskutovaným tématem. Je to dáno v souvislosti s kritikou příliš vysokého počtu dětí v ústavní výchově, o které se biologičtí rodiče nemohli či nechtěli starat. Velmi kriticky je pohlíženo na to, že zájemců o pěstounskou péči je velice málo a v ústavech tak žije zbytečně velký počet dětí, o které nejeví nikdo zájem. Ve většině případů se jedná o děti, které jsou těžce zdravotně postižené, etnicky odlišné, s problémovým chováním či děti staršího věku. Ústavní výchova pro tyto děti, by měla být tím nejzazším řešením.

Dalším kritizovanou oblastí jsou postoje pěstounů, které jsou podobné spíše osvojitelům. Pěstouni očekávají od přijetí dítěte do pěstounské rodiny pevný trvalý vztah, který nebude nijak narušován původní rodinou. V české praxi viditelně schází krátkodobá pěstounská péče, která by umožnila dítě umístit do rodiny na přechodnou dobu. Touto přechodnou dobou myslíme dobu, která když uplyne, tak se dítě může vrátit zpět do své biologické rodiny nebo se pro něho mezitím najde vhodné dlouhodobé řešení. Myslím si, že přechodná doba u těchto pěstounů je mnohem vhodnější, než výchova ústavní. V zahraničí existují různé modely pěstounské péče, jejichž zavedení by bylo v českém prostředí velice vhodné zvážit. Mluvím zde konkrétně o formě profesionální pěstounské péči.

Cílem mé práce je zmapování pěstounské péče po teoretické i praktické stránce.

Zpočátku se budu v teoretické části zabývat základními pojmy (předpěstounská péče, hostitelská péče, pěstounská péče), dále typům pěstounské péče dle právní úpravy a dávkách pěstounské péče (státní sociální podpora). Další kapitolu budu věnovat průběhu pěstounské péče (vznik, zprostředkování, příprava pěstounů, práva a povinnosti, kontrola, zánik a průběh správního řízení). Poslední kapitola bude věnována současné situaci (druhy sociálních služeb, organizací, programů či SOS vesničky).

Svou práci uzavírám praktickou částí, která podtrhuje zjištěné poznatky, souvislosti a rozborů, o kterých jsem psala v části teoretické.

1 Základní pojmy

V oblasti náhradní rodinné péče je možné se zabývat mnoha tématy. V této práci se budeme konkrétně zabývat pěstounskou péčí. Tato kapitola bude obsahovat a představovat základní pojmy týkající se těchto forem náhradní rodinné péče (pěstounská péče, předpěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu atd.). Vysvětlením těchto základních pojmů, nám lépe umožní co nejpřesněji pochopit přesnou problematiku pěstounské péče.

1.1 Předpěstounská péče

Před soudním rozhodnutím o pěstounské péči může být dítě dočasně svěřeno do péče budoucího pěstouna do tzv. předpěstounské péče. O svěřením do péče budoucímu pěstounovi rozhoduje orgán sociálně-právní ochrany dětí. Význam předpěstounské péče spočívá v tom, že děti, které jsou v ústavní výchově, jsou na nějakou dobu svěřeny do rodiny, která o pěstounskou péči zažádala. Jde o čas, ve kterém se má budoucí pěstounská rodina blíže seznámit s dětmi, které jim byly vybrány.

Rozhodnutí o svěřením dítěte do předpěstounské péče spadá do kompetence orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Konkrétně rozhoduje úřad s rozšířenou působností.¹

Poté co se orgán sociálně-právní ochrany dětí rozhodne, zašle své rozhodnutí příslušnému soudu a to ve lhůtě do 15 dnů od jeho vydání. Má-li po ukončení předpěstounské péče vzniknout pěstounská péče, je k tomu již zapotřebí rozhodnutí soudu. Budoucí pěstoun je povinen do tří měsíců od svěřením dítěte do předpěstounské péče podat návrh na zahájení soudního řízení o svěřením dítěte do pěstounské péče. Pokud se tak nestane, rozhodnutí o předpěstounské péči pozbude platnosti.²

---

¹ srov. § 19 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

² srov. Předpěstounská péče. In *Pěstounská péče* [online]

Důležitá je zde snaha zákonodárce, který dělá vše proto, aby nedošlo k ukvapeným rozhodnutím. Snaha však musí být i na druhé straně, která by se měla snažit, aby se dítě umístěné v určitém prostředí co možná nejrychleji stabilizovalo a nedocházelo ke zbytečné nejistotě o dalším osudu dítěte.

Osoba, které je dítě takto svěřováno, musí mít opravdový zájem o pěstounskou péči a splňovat stanovené předpoklady. Děti mohou být svěřeny do pěstounské péče buď z ústavní výchovy nebo zařízení pro děti, které potřebují okamžitou pomoc, tak i dítě nacházející se mimo ústavní výchovu. V tomto případě je však nutný souhlas biologických rodičů.

Předpěstounská péče stejně jako pěstounská péče je financována státem. Po dobu trvání předpěstounské péče náleží pěstounovi stejné hmotné nároky jako v případě pěstounské péče (příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna a příspěvek při převzetí dítěte).

1.2 Hostitelská péče

Termín hostitelská péče se v naší legislativě nenalezneme ale je možné, že v praxi se s ní setkat můžeme. Národní informační centrum pro mládež se zmiňuje o hostitelské péči. Pro Národní informační centrum ji konkrétně popsala Maciszová. Ve svém článku pojednává o druhu péče, kdy pár či jednotlivec udržuje nějakým způsobem kontakt s dítětem či mladým člověkem, který se nachází v dětském domově. Dítě jednotlivce či rodinu navštěvuje a tráví s ní svůj čas. Nejčastěji jde o prázdniny či víkendy.

Mezi rodinou či jednotlivcem a dítětem nevzniká žádný právní vztah. O umožnění návštěv nerozhoduje soud, ale ředitel ústavního zařízení, ve kterém je dítě doposud umístěno. Vedení tohoto zařízení však o návštěvách nemůže rozhodnout sám. Je povinen vše konzultovat s příslušným orgánem sociálně-

právní ochrany obce s rozšířenou působností. Důležité je i doporučení sociální pracovnice, bez kterého pobyt mimo zařízení není možný.³

Na hostitelskou péči je mnoho názorů. Jde tu o to, že dítě se dostane do rodiny či k jednotlivci a má možnost vžívat se do běžného života. Probíhá i socializace a identita s okolním světem, což v ústavní zařízení není dosti dobře možné. Hlavním problémem, který zde okolí vidí je ten, že dítě se zažívá v běžném rodinném prostředí, ale také mu to přináší další zklamání vzhledem k tomu, že hostitelská péče je nezávazná a nedostatečně právně ošetřena.⁴

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí § 30, stanovuje následující postup. Pokud ústavní zařízení má písemný souhlas s obecním úřadem s rozšířenou působností, může povolit dítěti, který má nařízenou ústavní výchovu, aby mohl pobývat u svých rodičů či jiných fyzických osob a to po dobu 14 kalendářních dnů. Pokud by si dítě či rodiče chtěli pobyt prodloužit, tak je to samozřejmě možné, ale musí mít k tomu písemný souhlas okresního úřadu.

Děti, které jsou v ústavní výchově na žádost vlastních rodičů nebo zákonných zástupců, mají povolený takový pobyt pouze s jejich písemným svolením. Žádný ze zákonů neupravuje podmínky a požadavky, které by měla fyzická osoba splňovat. Orgán sociálně-právní ochrany dětí vyžaduje v podstatě totéž, jako u žadatelů o pěstounskou péči či osvojení.⁵

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí od 1.6. 2006 umožňuje sociálním pracovníkům zhodnotit vhodnost pobytu dítěte u neznámých a neproověřených žadatelů, ke kterým bude dítě umístěno.⁶

Zájemci o hostitelskou péči nemusejí podávat žádost a z toho důvodu ani krajský úřad nevydává žádné správní rozhodnutí. Základem je pouze odborné vyšetření psychologa, který se vyjádří, zda jsou tyto lidé vhodní pro výkon hostitelské péče. Poté teprve příslušný úřad rozhodne, zda povolí řediteli zařízení

---

³ srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 65.

⁴ srov. MARCISOVÁ, A. Pěstounská péče. In *NICM Maják v moři informací* [online]

⁵ srov. MARCISOVÁ, A. Pěstounská péče. In *NICM Maják v moři informací* [online]

⁶ srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

návštěvy u žadatelů či ne. Tento postup se v praxi uplatňuje v případě, kdy jde o dlouhodobější a opakované kontakty dítěte se žadateli.⁷

Odborníky na náhradní rodinnou péči je hostitelská péče chápána jako její přirozená součást. Svými charakteristickými rysy se hostitelská péče blíží hodně k pěstounské péči.⁸

1.3 Pěstounská péče

Pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče. “Pěstounská péče je zvláštní formou státem řízené a kontrolované náhradní rodinné výchovy, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali”.⁹ Takto byla pěstounská péče definována v době, kdy vznikl zákon č.50/1973 Sb., o pěstounské péči.

Na pěstounskou péči můžeme pohlížet jako na institut veřejnoprávní či soukromoprávní. Pokud mluvíme o pěstounské péči jako o soukromoprávní instituci, máme na mysli její vznik, obsah a zánik, které jsou upravovány v zákonu o rodině. Pokud však budeme mluvit o pěstounské péči jako o instituci veřejnoprávní, tak máme na mysli její zprostředkování, kontrolu a hmotné zabezpečení.

Dítě může být svěřeno jednotlivci či manželskému páru, který si o pěstounskou péči zažádá. Pěstoun má právo rozhodovat pouze o běžných věcech dítěte. Při zásadních rozhodnutích a meznících života dítěte se však jako pěstouni neobejdou bez souhlasu zákonného zástupce. Těmito rozhodnutími máme na mysli např. lékařský zákrok, volbu povolání, druh studia, vydání dokladů či vycestování do ciziny.

Teoreticky je i možné dítěti v pěstounské péči přidělit příjmení pěstounů ale pouze s písemným souhlasem rodičů. Prakticky je tento proces již mnohem obtížnější, díky právní úpravě (zákon o matrikách). Biologickým rodičům se totiž

---

⁷ srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 66.

⁸ srov. tamtéž s. 66.

⁹ srov. MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 34.

při svěřeni jejich dítěte do pěstounské péče neodebírají jejich práva a povinnosti vůči dítěti.¹⁰

Pouze na základě soudního rozhodnutí může být dítě svěřeno do pěstounské péče. Pokud je dítě svěřeno do náhradní rodinné péče, konkrétně do pěstounské péče, není vyloučen i nadále původní styk s biologickými rodiči. Jak jsme se již zmínili v předchozí kapitole, biologickým rodičům zůstává právo rozhodovat o důležitých věcech, které se týkají jejich dítěte. Toto právo mají ale pouze v případě, pokud nejsou soudním rozhodnutím zbaveni rodičovské zodpovědnosti a rodičovských práv. Tím, že pěstoun nemá vůči dítěti žádná práva, není tedy zákonným zástupcem.¹¹

Důležitým právem dítěte, které je použitelné v oblasti náhradní rodinné péče a je zakotveno v Úmluvě o právech dítěte, je tzv. participační právo dítěte. Toto právo poskytuje dítěti možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním či správním řízení, které se ho týká. Při svěřování dítěte do pěstounské rodiny by měl být brán ohled na konkrétní přání a názor dítěte s přihlédnutím na jeho věk a mentální úroveň.

Za dítě vždy zodpovídá a rozhoduje zákonný zástupce, resp. jeho rodič. Pokud se dítě ocitne v těžkých životních situacích, orgán sociálně právní ochrany dětí poskytne tomuto dítěti okamžitou pomoc. Těmito těžkými životními situacemi se myslí: úmrtí rodičů, zbavení či pozastavení rodičovské zodpovědnosti, či nezpůsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. V tuto chvíli soud ustanoví dítěti poručníka, který bude o dítě pečovat, starat se o něho, zpravovat jeho majetek a vychovávat ho místo jeho biologických rodičů.¹²

V případě, že je dítě svěřeno do péče jiného člověka, než jsou jeho rodiče, jde jen o krátkodobý proces, který řeší konkrétní situaci dítěte, do které se dostalo. Tím myslíme, že se dítě svěří na krátký časový úsek do péče konkrétní osoby, která po tuto dobu o něho bude pečovat a ponese za něho osobní odpovědnost. Časový úsek zde pojednává dobu, ve které o svěřeni dítěte do péče rozhoduje soud svým soudním rozhodnutím.

---

¹⁰ srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 47.

¹¹ srov. MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 34.

¹² srov. Hlava pátá, § 78 Zákon o rodině

Někdo píše, že cílem pěstounské péče je poskytnout náhradní rodinné prostředí právě těm dětem, které z jakéhokoliv důvodu nemohou dále pobývat a vyrůstat ve své rodině se svými biologickými rodiči. Ústavní výchova jim totiž brání v dalším rozvoji osobnosti, socializaci a tím ohrožuje jejich další vývoj. Je určena pro děti, které nemohou být svěřeny do jiné náhradní rodinné péče např. osvojení a to z důvodu sociálního, zdravotního či právního.

Od klasické formy pěstounské péče je oddělena její zvláštní forma. Touto formou máme na mysli náhradní výchovu realizovanou příbuznými dítěte, tzv. příbuzenecká pěstounská péče.¹³ Tuto péči nejčastěji vykonávají prarodiče, v méně častých případech tety a strýcové ale i sourozenci či vzdálenější příbuzní. Matějček uvádí, že pěstounství u prarodičů má svá určitá specifika a kritéria. Liší se zpravidla od běžné pěstounské péče v přemíře lásky a shovívavosti, rozhodně ale ne v jejím nedostatku.¹⁴

Pěstouni (prarodiče) ve srovnání s klasickými pěstouny mají často velmi nepříznivý přístup k biologickým rodičům dětí. Většinou je tato situace způsobena společnou historií pěstounů a rodičů, pokud je rodič dítětem pěstouna. Bohužel se stává, že prarodiče své dceři či synovi zakazují styk s vlastním dítětem, i když se nevyskytují žádné překážky. Naopak tento kontakt by byl pouze ku prospěchu obou stran. V horším případě naopak prarodiče chyby svých dětí přehlížejí a nechají je, aby působili negativně na své děti. Omlouvají jejich chyby a naprostý nezájem.¹⁵

Další problematikou je také vyšší věk prarodičů-pěstounů. Pěstouni se všemožně snaží vcítit se do života dítěte. Problém však nastává, jelikož je tu generační rozdíl mezi dítětem a pěstouny. Mnohem obtížněji navazují kontakt s dnešním moderním světem, který je velmi náročný. Tito pěstouni budou jen stěží pro děti identifikujícími vzory a životními rádci. Tato „internetová“ a „mobilová“ propast je čím dál více častější už i mezi rodiči a dětmi, kde je rozdíl pouze jedné generace.¹⁶

---

¹³ srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 48.

¹⁴ srov. MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 35.

¹⁵ srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 48.

¹⁶ srov. tamtéž, s. 48.

Bubleová s Kovaříkem uvádějí, že „příbuzenecká“ forma pěstounské péče tvoří zhruba jednu třetinu za všech realizovaných péčí.¹⁷

1.3.1 Adresáti pro pěstounskou péči

Pěstounská péče je určena dětem, o které se jejich biologičtí rodiče nechtějí, nejsou schopni a nebo se o ně nemohou postarat. Tyto děti jsou tzv. sociální sirotci. V případě, že tyto děti nejsou právně volné, není možné je ani osvojit. Kromě těchto sociálních sirotků nalézají v pěstounské péči místo také skuteční sirotci. Do pěstounské péče mohou být svěřováni i děti, které jsou právně volné, tudíž by pro ně bylo vhodnější osvojení než pěstounská péče, ale to není z některých důvodů doporučováno natož realizováno. Těmito důvody myslím např. zvýšené riziko vážnějšího geneticky podmíněného postižení či zdravotní postižení dítěte, kdy pěstouni nechtějí z důvodu náročnosti péče o takové dítě přijít o dávky pěstounské péče.

Pěstounská péče je vhodná pro děti, které jsou odlišného etnického původu. Matějček upřednostňuje pěstounskou péči před osvojením právě v případě dítěte, které má jiný etnický původ než mají jeho náhradní rodiče. Hlavním důvodem je zvýšení nároků na adaptační schopnosti těchto náhradních rodičů.¹⁸

Pěstounská péče je vhodná pro děti, které mají vážnější zdravotní postižení. Péče o tyto děti je velice náročná a vyžaduje velké množství sebeobětování, které lze očekávat spíše od pěstounů, u kterých převládají altruistické motivy pro přijetí dítěte, než u osvojitelů, kteří tím, že přijmou dítě do své péče řeší spíše svou bezdětnost.

Pěstounská péče je vhodná i pro děti staršího věku. Konkrétně jde o děti starší šesti let. V České republice se potýkáme s problémem, že o pěstounskou péči žádají i bezdětní manželé, kteří se domnívají, že tímto způsobem se jim spíše

---

¹⁷ srov. BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J. *Organizace náhradní rodinné péče*, s. 28.

¹⁸ srov. MATĚJČEK, Z. In MATĚJČEK, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*, s. 77.

podarí získat dítě, než v případě kdyby čekali na osvojení. Ve většině případů mají tito manželé zájem o co nejmladší dítě.

Pěstounská péče je vhodná pro děti, které mají prognózu podprůměrné intelektové výkonnosti. V těchto případech mají pěstouni na děti po stránce školních úspěchů daleko menší nároky než sami osvojitelé. Pěstounská péče je vhodná i pro děti s psychickou deprivací, s poruchami chování či sourozenecké skupiny.¹⁹

1.3.2 Počty pěstounských rodin

Podle statistik z doby přelomu století zastoupení „prarodičovské“ péče zvolna klesá. Podle statistik Ministerstva práce a sociálních věcí společně se zkušenostmi sociálních pracovníků se tento trend otáčí opačným směrem. Bubleová s Kovaříkem na základě dostupných dat referují, že mezi léty 1995-1997 poklesl počet z 1234 na 782. Zde je třeba však upozornit na skutečnost, že z celkového počtu 4715 pěstounských rodin v roce 2006 byly ty rodičovské zastoupeny ve 2250 případech, 800 příbuzní a 1761 nepříbuzní. Tyto počty jasně dokazují trojnásobný nárůst.²⁰

Počet všech pěstounských rodin se v ČR zůstává od roku 1989 poměrně stabilní. Je zaznamenán pozvolný nárůst s mírnými výkyvy. Poslední dobou se odborníci zmiňují o snižujícím počtu žadatelů o pěstounskou péči. Nyní se tedy podíváme na konkrétní počty těchto žadatelů.

Počet žadatelů od roku 1989 do roku 2003 jednoznačně narůstal. V roce 1989 je uváděn počet 451 žadatelů a v roce 2003 si zažádalo 809 žadatelů o pěstounství. Výkyvy se v posledních 15 letech opakují. Např. v roce 1994 klesl počet na 387, ale v následujícím roce opět stoupl na 516. Podobně tomu bylo i v letech 1997, kdy bylo 640 žadatelů a v roce 1998 opět 864 žadatelů. Rok 2003

---

¹⁹ srov. BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J., MATĚJČEK, Z. Resilientní funkce školy u dětí z pěstounské péče. In MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 27 – 29.

²⁰ srov. BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J. Organizace náhradní rodinné péče. In MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*, s. 28.

byl přelomový a zároveň rekordní. V následujících třech letech se počty pohybovaly takto: 760 (rok 2004), 703 (rok 2005) a 682 (rok 2006) nových žadatelů. V letošním roce máme na našem území celkem 4 800 pěstounských rodin. Podle ministerstva práce a sociálních věcí bychom však potřebovali dvojnásobek těchto rodin.²¹

1.4 Typy pěstounské péče dle právní úpravy

V současné době jsou známy a uplatňovány dva typy pěstounské péče a těmi jsou individuální a skupinová. Individuální pěstounská péče probíhá v běžném rodinném prostředí na rozdíl od skupinové, která je ztotožňována s velkými pěstounskými rodinami, v zařízeních pro výkon pěstounské péče, jako jsou SOS vesničky.

SOS vesničky mají své vlastní odborníky (pedagogy, lékaře, psychology). Tito odborníci pracují s matkami pěstovankami, dětmi a podílí se na rozhodování, zda dítě přijmout či nepřijmout do vesničky. Matky pěstounky musejí před přijetím dítěte podstoupit standardní psychologické vyšetření na příslušném krajském úřadě.²²

Tento úřad také rozhoduje o zařazení či nezařazení do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny. Toto rozhodnutí může také určit počet dětí, které žadatelce svěří současně. Podle praxe však tyto počty nejsou pracovníky SOS vesniček respektovány. O počtu dětí a přidělení konkrétní maminky si v podstatě rozhoduje SOS vesnička sama prostřednictvím zřízených komisí pro tento účel.²³

Kovařík rozdělil a zahrnul osoby a skupiny lidí podle druhu pěstounské péče. Do pěstounské péče individuální můžeme zahrnout příbuzné reps. prarodiče či jiné osoby nebo osoby cizí, což je klasická pěstounská péče jako dlouhodobé

---

²¹ srov. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]

²² srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 51.

²³ srov. tamtéž, s. 51.

řešení. Do pěstounské péče skupinové můžeme zahrnout velké pěstounské rodiny (pěstounské páry) nebo SOS vesničky pro děti, kde je matka-pěstounka.²⁴

Pěstouni vykonávají tuto činnost na základě pracovní smlouvy či dohody o pracovní činnosti uzavřené s institucí, která toto zařízení zřídila či ho spravuje. Dohoda mezi pěstouny a institucí musí mít písemnou formu. Zařízení skupinové i individuální pěstounské péče správně fungují na základě zákona o pěstounské péči.

1.4.1 Typy pěstounské péče

Ve světě existuje mnoho rozmanitých druhů pěstounské péče. Je důležité seznámit se s možnostmi pěstounské péče, které existují v zahraničí. Tím, že se s těmito skutečnostmi seznámíme, máme možnost porovnat naši právní úpravu se zahraniční úpravou. Získané poznatky mohou vést k odhalení silných či slabých stránek v úpravě pěstounské péče v českém právní řádu a také umožní vyvarovat se chyb, které vznikly v jiných zemích.²⁵

Typy pěstounské péče v zahraničí se dělí na:

1. Dlouhodobá pěstounská péče
2. Pěstounská péče pro rodiče a děti
3. Krátkodobá pěstounská péče
4. Realitní pěstounská péče
5. Azylová či nouzová pěstounská péče
6. Soukromá pěstounská péče
7. Diagnostická pěstounská péče
8. Překlenovací pěstounskou péče

Dlouhodobá pěstounská péče, jak již napovídá název, jde o druh pěstounské péče, která se realizuje v delším časovém horizontu, např. ve Velké Británii je to

---

²⁴ srov. KOVAŘÍK, J. In MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 32.

²⁵ srov. tamtéž, s. 35.

od dvou let a více, někdy až do dospělosti dítěte.²⁶ Dlouhodobá pěstounská péče umožňuje dítěti vyrůstat v náhradním rodinném prostředí v případě, kdy není možnost vrácení dítěte do jeho biologické rodiny. Přesto však dítě i nadále se svou původní rodinou zůstává ve velmi blízkém kontaktu. Je možné, že s dlouhodobou pěstounskou péčí počítá již od prvopočátku s umístěním dítěte v pěstounské rodině, přesto její potřeba může vyplynout až později, byť se mělo jednat pouze o krátkodobou či střednědobou pěstounskou péči. Tato dlouhodobá pěstounská péče se může vyústit až v adopci. Podle sledování k tomu mnohdy docházelo v 80. letech 20. století ve Velké Británii.²⁷

Pokud dítě zůstává v pěstounské rodině jakkoliv dlouho, tak nesmíme zapomenout, že jde stále o pěstounskou péči se všemi jejími charakteristickými znaky. Těmito znaky mám na mysli např. zachování práv biologických rodičů vůči svému dítěti.

U nás se o dlouhodobé pěstounské péči zmiňuje dnes již neexistující zákon z roku 1973. Žádný zákon u nás neupravuje délku trvání pěstounské péče a proto může být jak krátkodobá tak dlouhodobá.

Pěstounská péče pro rodiče a děti je formou pěstounské péče, která umožňuje rodině zůstat pohromadě. Mohou spolu zůstat, i když jejich situace je velice obtížná a náročná. Hlavním cílem je rodinu co nejlépe rozvíjet v oblasti soběstačnosti a rodinných návyků. Cílem je vytvoření rodiny, která by měla fungovat zdravě a soběstačně. K těmto cílům rodinám pomáhá tzv. „hostitelská“ rodina, která je speciálně vyškolená. Tato forma pěstounské péče se uplatňuje hlavně v Jižní Karolíně v USA.²⁸

Krátkodobá pěstounská péče je forma pěstounské péče, která spočívá v pomoci biologické rodině v případě, že jsou hospitalizováni, na léčení ze závislosti či procházejí těžkou životní krizí. Biologická rodina není z těchto důvodů schopná se o své děti postarat sama. Tyto pěstounské rodiny jsou pro tyto

---

²⁶ srov. tamtéž, s. 149.

²⁷ srov. tamtéž, s. 159.

²⁸ srov. KOVAŘÍK, J. In MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 154.

situace speciálně školeni. Časové rozpětí krátkodobé pěstounské péče se pohybuje od jedné noci, kterou stráví dítě v pěstounské rodině až po dobu tří měsíců.

Místo názvu **respitní pěstounská péče** se také můžeme setkat s názvem úlevná péče. Cílem této péče je krátkodobé ulehčení biologickým rodičům, kdy si rodiče od zatížení s výchovou svých dětí na nějaký čas mohou odpočinout. Jde zejména o děti, které mají různá postižení, či problémy s učením a proto vyžadují zvýšenou péči než děti bez těchto obtíží. Respitní či úlevná péče je vhodná i pro rodiče, jejichž pracovní vytížení je natolik vysoké, že se nemohou dostatečně svým dětem věnovat. Jejich pracovní vytížení se totiž neshoduje s výchovou jejich dětí. Pěstouni, kteří vykonávají tuto realitní pěstounskou péči jsou speciálně pro tento výkon vyškolení.²⁹

Ve Velké Británii je tato forma pěstounské péče pojímána jako tzv. „dovolená“, která umožňuje pěstounům odpočinek. Vzhledem k tomu, že pěstounská péče je velmi náročná a zodpovědná činnost, mají pěstouni možnost si jednou za rok vybrat 21 dní tzv. „dovolené“. Termín této „dovolené“ si mohou pěstouni sami vybrat. Mohou si vybrat, zda si ji vyberou najednou, či po týdnech, víkendech či dnech. V době, kdy tito pěstouni si tuto „dovolenou“ vybírají, starají se o děti ostatní příslušníci pěstounské rodiny, volní pěstouni či realitní pěstouni, kteří jsou pro tuto službu určeni.³⁰

Respitní pěstounskou péči označuje sdružení Natama jako tzv. „podpůrnou pěstounskou péči“. V této podpůrné pěstounské péči se vyskytují pěstouni, kteří jsou speciálně vyškolení a přiřazováni k rodinám, které si potřebují oddychnout. Tato pěstounská rodina může tuto pomoc využít po dobu 7 dnů v jedné roce. Respitní pěstounská péče v pojetí občanského sdružení Natama, může zahrnovat i pravidelné služby v dlouhodobé pěstounské péči.

Azylová či nouzová pěstounská péče byla zavedena ve Velké Británii. Byla zřízena agenturami, které se zabývají náhradní rodinnou péčí, která reaguje na hromadné rušení dětských domovů. Tato forma pěstounské péče pomáhá dětem,

---

²⁹ srov. PAZIAROVÁ, H. Nové formy pěstounské péče zahraničí. In MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 26.

³⁰ srov. PISKAČOVÁ, K. Systém pěstounské péče ve Velké Británii. In MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 26.

kteře se toulají po ulicích či jsou oběti domácího psychického či fyzického týřání nebo zneužívání. V péči azylových pěstounů zůstávají děti po dobu jedné noci či více nocí a dní, dokud se pro ně nepodaří najít trvalejší umístění. Tito azyloví pěstouni jsou za svou stálou pohotovost odměňováni. Dále dostávají i zvláštní odměnu za každé dítě, které je svěřeno do jejich péče.³¹

Podstata **soukromé pěstounské péče** je skutečnost, že biologičtí rodiče dítěte souhlasí s výběrem pěstounů. Rodiče si mohou tyto pěstouny vyhledat sami a také jim mohou sami vyplácet příspěvky. Tato pěstounská péče je kontrolována. Pěstouni i rodiče vždy musí předem oznámit svůj záměr příslušným orgánům, které mají za úkol prošetřit vhodnost umístění dítěte do pěstounské rodiny. Tato forma pěstounské péče existovala i v naší zemi za doby první republiky.³²

Ve formě **diagnostické pěstounské péče** se zjišťují a hodnotí duševní, vzdělávací, fyzické či terapeutické potřeby dítěte. Důvodem tohoto zjišťování a hodnocení je řešení situace dítěte a možnost jeho umístění. Ve Velké Británii diagnostická pěstounská péče probíhá po dobu tří měsíců.³³

Překlenovací pěstounské péče spočívá ve změně prostředí či formy péče o dítě. V překlenovací pěstounské péči se pěstouni starají o dítě, pracují s ním i s jeho biologickými rodiči. Pracují hlavně na přechodu dítěte zpět do jeho biologické rodiny či do dlouhodobé pěstounské péče, adopce či do samotného života vůbec.³⁴

1.4.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu (profesionální pěstounská péče)

Jedním z druhů pěstounské péče u nás je profesionální neboli pěstounská péče na přechodnou dobu. Profesionální pěstounská péče je upravena novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která je účinná od 1.6. 2006, která zavádí tuto

---

³¹ srov. KOVAŘÍK, J. In MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 158.

³² srov. tamtéž, s. 159.

³³ srov. PISKAČOVÁ, K. Systém pěstounské péče ve Velké Británii. In MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 26.

³⁴ srov. tamtéž, s. 159.

formu pěstounské péče. Forma této nové náhradní rodinné výchovy je obsažena v § 27a zákona o sociálně-právní ochraně dětí a § 45a odst. 2. zákona o rodině.³⁵

V praxi se můžeme běžně setkat s názvem profesionální pěstounská péče, která se používá ještě předtím, než byla novela přijata. Pro mnohé lidi je tento význam zažitější a daleko více výstižnější.

Z hlediska časového můžeme tuto péči rozdělit na krátkodobou a dlouhodobou. Dále ji můžeme rozdělit i podle skupin, pro které je profesionální pěstounská péče určena. Můžeme rozlišovat pěstounskou péči pro nezletilé a nezralé matky, pro matky drogově závislé, pro děti, které žijí dlouhodobě v nefunkční rodině či pro děti s problémovým chováním a další. Profesionální neboli pěstounská péče na přechodnou dobu se dále hodí i pro výše již zmíněné modely pěstounské péče – pro pěstounskou péči překlenovací, realitní, diagnostickou, krizovou, azylovou či pěstounskou péči pro děti a rodiče.

Tento druh pěstounské péče se liší od jiných hlavně osobou pěstouna-profesionála. Požadavky na tyto uchazeče jsou velmi vysoké. Jsou rozhodně vyšší než na klasické pěstouny. Z těchto vyšších požadavků vyplývá i to, že příprava budoucích „profesionálních“ pěstounů bude podstatně vyšší. Velmi diskutabilní je i vzdělávání budoucích profesionálních pěstounů na vyšších či dokonce vysokých školách. Velmi příhodně by bylo zřízení samostatného studijního oboru, který by se mohl na vysoké škole vyučovat v rámci oficiálního bakalářského programu. Mrázková a Kovařík se domnívají, že takové studium by mělo být zřízeno nejlépe při katedrách sociální práce či na katedrách a fakultách podobně zaměřených.³⁶

Mnoho psychologů se shoduje, že adepti na přechodné pěstounství musejí být schopni vnitřně zvládnout určitou rozštěpenost, ambivalenci ve vytváření vzájemné citové vazby. Takový pěstoun musí umět dávat dítěti najevo citovou náklonnost. Přesto však musí postupovat obezřetně a s odstupem. Lze očekávat totiž brzké odloučení dítěte a pěstouna.³⁷

---

³⁵ srov. § 27 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, § 45 Zákon o rodině

³⁶ srov. MRÁZKOVÁ, A.; KOVAŘÍK, J. Výhledy profesionální pěstounské péče v České republice. In MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*, s. 15.

³⁷ srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 60.

Profesionální pěstouni by měli mít poměrně bohatou výchovnou zkušenost. Ať už jako rodiče vlastních, nevlastních dětí či jako učitel nebo vychovatel. Velmi důležitá pro kvalitní a naplňující profesionální pěstounskou péči je spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany, psychologem, školou, poradnou či sdružením.

Uchazeči by měli být natolik vybaveni znalostmi a zkušenostmi z hlediska lidského přístupu a komunikačních strategií, aby obstáli v jednání s biologickými rodiči. Sobotková uvádí, že v britském modelu pěstounské péče je kontakt s biologickými rodiči obvyklý. Literatura uvádí, že z 90% dětí v pěstounské péči je jen pro 6% tento kontakt neproblematický a nezatěžující.³⁸

I v případě, kdy je dítě umístěno do pěstounské péče na přechodnou dobu, se snažíme zachovat vztahy s biologickými rodiči. Snažíme se, aby se tyto vztahy prohlubovaly, rozvíjely a zlepšovaly. Pěstouni by se měli stát členem pracovního týmu, který se bude snažit posílit výchovné a pečovatelské schopnosti rodičů a jejich přípravu pro návrat dítěte.³⁹

Jak napovídá označení „profesionál“, jde o osobu, která se pěstounské péči věnuje jako svému povolání. Za výkon této péče pěstoun pobírá svůj plat. Nepostradatelným předpokladem profesionální pěstounské péče je kvalitní zázemí, finanční podpora, odborné služby a pomoc, právní a sociální poradenství apod.

V této oblasti profesionální pěstounské péče je kladen důraz na kvalitní sociální práci. Rodina společně s dítětem má přiřazeného sociálního pracovníka, který společně s ostatními odborníky vypracovává plán péče o dítě.

Na konci této kapitoly bychom se zmínili o zájmu uchazečů o tuto formu náhradní rodinné péče. Literatura uvádí, že k letošnímu roku je zájemců o tuto formu náhradní rodinné péče v naší republice prozatím velmi málo. Námitky a zdrženlivost mnoha zkušených odborníků nebyly a nejsou v žádném případě neoprávněné. Tento model péče je rozvinut převážně ve Velké Británii a anglosaských zemí. Sobotková v této souvislosti upozorňuje na knihu G. Schofieldové „Growing up in Foster Care“ (v překladu jako „Dospívající

³⁸ srov. SOBOTKOVÁ, I. Oznámení pro pěstouny, sociální pracovníky, psychology a další odborníky z oblasti náhradní rodinné péče. In MATEJČEK, Z. Náhradní rodinná péče, s. 15-16.

³⁹ srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 62.

v pěstounské péči“) z roku 2000, kde autorka poukazuje na úskalí profesionální péče ve své zemi.

V roce 2002 zřídil stát institut tzv. „smluvních rodin“, které plní svojí funkci i v současné době.⁴⁰ Podstata smluvních rodin spočívá v tom, že by rodiny profesionálních pěstounů, kteří by vykonávali pěstounskou péči na přechodnou dobu se svolením a stálým metodickým vedením příslušného diagnostického ústavu.⁴¹

Pobyt dítěte v této smluvní rodině by měl trvat 8 týdnů. Diagnostické ústavy by měly tyto rodiče neustále kontrolovat a úkolovat. Z právního hlediska Ministerstvo práce a sociálních věcí stanovilo vyhláškou podrobnosti pro výběr a přípravu těchto smluvních rodin.⁴²

Obsahem této vyhlášky by mělo být upřesnění způsobu spolupráce těchto rodin s diagnostickým ústavem. Zde vystupuje problém těchto dvou ministerstev. V dobu, kdy zákon vstupoval v platnost, chyběla potřebná připravenost na pomoc smluvním rodinám a vedení ze strany pracovníků diagnostických ústavů. Diagnostické ústavy jsou školská zařízení ne zařízení sociálně-právní ochrany dětí.⁴³

1.5 Dávky pěstounské péče

Hmotné zabezpečení pěstounské péče ze strany státu je jedním z charakteristických rysů této formy náhradní rodinné výchovy. Stát se samozřejmě snaží dosáhnout toho, aby ti zájemci o pěstounskou péči nebyli příliš odrazováni tím, že pokud přijmou potřebné dítě do své péče poklesne jim jejich životní úroveň v rodině. Dávkami pěstounské péče zajišťuje stát prostředky na úhradu nákladů, které vznikají v souvislosti se zajišťováním výchovy dítěte svěřeného do pěstounské péče.

---

⁴⁰ srov. Zákon o ústavní výchově č. 109/2002

⁴¹ srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 62.

⁴² srov. Zákon o ústavní výchově č. 109/2002

⁴³ srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 63.

Pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné výchovy. Soud svým soudním rozhodnutím svěří dítě pěstounovi do péče na jeho vlastní žádost. Dochází k tomu v případě, že se o něj vlastní rodiče nechtějí či nemohou postarat. Dávky pěstounské péče jsou upravovány v § 36 – 43 zákona o státní sociální podpoře.⁴⁴

Dávky pěstounské péče jsou celkem tři: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna a příspěvek při převzetí dítěte. Stát poskytuje ještě čtvrtou dávku státní sociální podpory. Tato dávka je příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Tyto dávky jsou určeny pro krytí nákladů svěřených dětí, na odměnu pěstouna i mnoho dalších nákladů spojených s touto péčí.⁴⁵

Kromě těchto dávek, má pěstoun právo žádat i další dávky státní sociální podpory či sociální péče, pokud má pěstoun na tyto dávky nárok. Dávky pěstounské péče jsou buď jednorázové, což je příspěvek při převzetí dítěte či příspěvek na zakoupení motorového vozidla nebo opakující se, tj. příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna. Dávky pěstounům či pěstounským rodinám vyplácí úřad státní sociální podpory, který je zároveň oprávněn o těchto dávkách rozhodovat.

Některé z těchto dávek (příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna) mohou být dále vypláceny i pokud dítě dosáhne zletilosti, nejdéle však do 26 roku jeho věku. Jde o nezaopatřené dítě, které i nadále žije společně s osobou, která mu byla do doby dosažení zletilosti pěstounem. Nezaopatřené dítě musí společně s touto osobou přispívat na úhrady svých potřeb. Zletilostí vlastně pěstounská péče zaniká. Dunovský se zabývá otázkou, zda dosažením zletilosti dítěte zaniká i pěstounská péče.⁴⁶

Jak jsme se již zmínili, pěstounská péče podle zákona zaniká dnem zletilostí dítěte. Zákon sice pěstounskou péči ukončuje ke dni zletilosti dítěte, přesto tyto děti prožijí se svými pěstouny mnoho let, vytvoří si velmi silné citové pouto, které nelze ukončit jen proto, že pěstounská péče zanikla dnem dosažení zletilosti

---

⁴⁴ srov. § 36-43 Zákon o státní sociální podpoře

⁴⁵ srov. Dávky pěstounské péče. In *Integrovaný portál MPSV* [online]

⁴⁶ srov. Dávky pěstounské péče. In *Integrovaný portál MPSV* [online]

dítěte. Praxe jasně dokazuje, že vazby mezi pěstouny a dětmi přetrvávají mnoho let, někdy až do konce života.

Pokud je dítě svěřeno do péče manželů, tak nárok na veškeré dávky pěstounské péče má pouze jeden z nich. V případě, že o dítě pečuje poručník, náleží dítěti i poručnickovy dávky podle § 37 – 42. Ode dne, kdy soud svým rozhodnutím svěří dítě osobě, která se chce stát pěstounem, náleží mu dávky podle § 37 – 42. Rovněž osobě, která má v osobní péči dítě a nemá k němu vyživovací povinnost se přiznávají tyto čtyři dávky. Dítěti po dobu, ve kterém probíhá soudní řízení o ustanovení poručníka, náleží dávka pouze jednou.⁴⁷

1.5.1 Životní minimum

Životní minimum můžeme chápat jako společensky uznávanou minimální hranici příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Životní minimum v této kapitole zmiňujeme proto, že se od této přiznané dávky odvíjejí další dávky, které spadají do dávek, které se vypočítávají pro pěstounskou péči. Na základě výše životního minima se vypočítá dávka na úhradu potřeb dítěte, která se přiznává pěstounovi při převzetí dítěte do pěstounské péče.⁴⁸

Pokud hranice klesne pod tuto úroveň, nastává stav tzv. hmotné nouze. Hranice konkrétně vymezuje výši finančních prostředků, která je nezbytná pro domácnost a zajištění základních životních potřeb. Životní ani existenční minimum však nezahrnují částky, které jsou nutné pro zajištění bydlení.⁴⁹

Společně jsou posuzovány na výši životního minima rodiče a jejich nezaopatřené děti, které společně žijí v jedné domácnosti. Výjimkou je v případě, kdy písemným prohlášením potvrdí, že spolu trvale nežijí a neuhrazují náklady na své potřeby.

V systému dávek státní sociální podpory má životní minimum ten největší význam. Pomocí životního minima jsme schopni vypočítat, na které druhy dávek

---

⁴⁷ srov. § 43 Zákon o státní sociální podpoře

⁴⁸ srov. § 37 Zákon o státní sociální podpoře

⁴⁹ srov. § 1 Zákon o životním a existenčním minimu

státní sociální podpory máme nárok. Životní minimum je také využíváno v systému hmotného zabezpečení uchazečů o zaměstnání, pro stanovení výdělku, kterého mohou dosáhnout společně s přiznaným starobním důchodem či při stanovení alimentálních povinností atd.

Výše životního minima

Životní minimum má od 1. ledna 2009 jednu část. Životní minimum je součtem všech částek životního minima jednotlivých členů domácnosti.

Částky životního minima od 1. ledna 2009⁵⁰

	Životní minimum člena domácnosti
Jednotlivec	3 126
první dospělá osoba v domácnosti	2 880
každá další dospělá osoba	2 600
	Nezaopatřené dítě
do 6 let	1 600
6 až 15 let	1 960
15 až 26 let	2 250

1.5.2 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte upravuje zákon o státní sociální podpoře. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte představuje nárok dítěte svěřeného do pěstounské péče. Příspěvek se poskytuje do dosažení 26 let, pokud jde o nezaopatřené dítě, které žije ve stejné domácnosti společně s osobou, která se o něj jako pěstoun stará.⁵¹

⁵⁰ srov. Výše životního minima. In *Dávky pěstounské péče – Měsíc* [online]

⁵¹ srov. § 38 Zákon o státní sociální podpoře

V situaci, kdy dítě pobírá důchod z důchodového pojištění (např. sirotčí důchod), náleží mu příspěvek na úhradu potřeb dítěte v plné výši. Jde pouze o výši rozdílu mezi tímto příspěvkem a částkou důchodu.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je odstupňován podle věku dítěte a zdravotnímu stavu či postižení. Dále se tento příspěvek liší podle toho, zda je dítě zaopatřené či nezaopatřené.

Výše příspěvku na úhradu potřeb nezaopatřeného dítěte činí 2,3násobku životního minima dítěte. V případě zdravotně postiženého dítěte se koeficient, kterým se násobí životní minimum dítěte, zvyšuje úměrně stupni postižení a činí 2,35 u dlouhodobě nemocného dítěte, 2,90 u dlouhodobě zdravotně postiženého dítěte a 3,10 u dlouhodobě těžce zdravotně postiženého dítěte. Výše příspěvku pro zaopatřené nezletilé dítě se stanoví jako součin částky životního minima dítěte a koeficientu 1,40.⁵²

Biologickým rodičům ze zákona zůstává vyživovací povinnost k dítěti. Výši vyživovací povinnosti biologickým rodičům určuje soud. Soud svým rozhodnutím uloží rodičům povinnost, aby výživné posílali příslušnému orgánu. Z toho vyplývá, že biologičtí rodiče neposkytují výživné pěstounům, ale státu. Ten následně vyplácí pěstounům příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Díky tomuto postupu se pěstouni vyhnou obtížnému vymáhání výživného pro své svěřené dítě.

Tento příspěvek je určen pro zajištění materiální stránky pěstounské rodiny. Pěstouni nemusejí mít obavu, že se nebudou moci dostatečně o své svěřené dítě postarat např. kvůli nízkému výživnému. Stát jim svými dávkami, které vyrovnává do minimální výše garantuje prostředky pro péči o svěřené dítě. Počet těchto prostředků může být i vyšší, jelikož např. výživné převyšuje výšku příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Pokud tato situace nastane náleží rozdíl mezi výživným a příspěvkem na úhradu potřeb dítěte pěstounovi, až do doby zletilosti dítěte. Toto situace v praxi nastává však velmi málo, jelikož většina těchto dětí pochází se sociálně slabších rodin, které nemají dostatek finančních a materiálních prostředků aby zajistili všechny potřeby spojené s péčí o dítě.⁵³

---

⁵² srov. § 37 Zákon o státní sociální podpoře

⁵³ srov. § 40 Zákon o státní sociální podpoře

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte podle věku a zdravotního stavu dítěte v pěstounské péči měsíčně v Kč.⁵⁴

Nezaopatřené dítě ve věku	zdravé dítě	dlouhodobě nemocné	dlouhodobě zdravotně postižené	dlouhodobě těžce zdravotně postižené
	koeficient	koeficient	koeficient	koeficient
	2,30	2,35	2,90	3,10
Do 6 let	3 680	3 760	4 640	4 960
Od 6 do 15 let	4 508	4 606	5 684	6 076
Od 15 do 26 let	5 175	5 288	6 525	6 975

1.5.3 Odměna pěstouna

Odměnu pěstouna upravuje také zákon o státní sociální podpoře. Konkrétně potom § 40, 40a, 40b. Odměna pěstouna je určitá forma uznání od společnosti vůči osobě, která pečuje o cizí dítě v pěstounské péči. Výše odměny činí od 31. prosince 2006 součin částky životního minima na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 1.00 za každé svěřené dítě, tj. 2400 Kč měsíčně za jedno dítě, od 1. ledna 2007 součin životního minima jednotlivce a koeficientu 1.00 za každé svěřené dítě, tj. 3126 Kč měsíčně za jedno dítě.⁵⁵

Nárok na odměnu za výkon pěstounské péče má pěstoun, kterému bylo svěřeno dítě do pěstounské péče, a to až do zletilosti dítěte, a poté po dobu, po kterou má dítě svěřené do pěstounské péče nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Nárok má i pěstoun, jestliže dítě, které mu bylo svěřeno do pěstounské péče, nemá nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen proto, že požívá důchod z důchodového pojištění, jehož výše je stejná nebo vyšší než uvedený

⁵⁴ srov. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte. In *Integrovaný portál MPSV* [online]

⁵⁵ srov. § 40 Zákon o státní sociální podpoře

příspěvek. pěstouna má ten pěstoun, kterému bylo svěřeno dítě do pěstounské péče.

Nemusí se však vždy jednat o osobní péči, ale odměna pěstounovi náleží i v případě, že dítě je odňato z péče např. z důvodu předběžného opatření soudu podle §76a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁶

Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc za každé dítě svěřené do pěstounské péče částce odpovídající součinu částky životního minima pěstouna a koeficientu 1,00. Při společné pěstounské péči manželů náleží odměna pěstouna jen jednomu.

Odměna pěstouna (měsíčně)⁵⁷

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna
1	3 126
2	6 252
3	17 193
4	18 756
1 závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II., III., IV.	17 193

1.5.4 Odměna pěstouna ve zvláštních případech

Na odměnu ve zvláštních případech má nárok pěstoun, který pečuje alespoň o 3 svěřené děti nebo alespoň o jedno svěřené dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II., III., IV. Odměna pěstouna ve zvláštních případech za kalendářní měsíc činí součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,5. Za každé další dítě v pěstounské péči se odměna pěstouna

⁵⁶ srov. §76a Zákon občanského soudního řádu

⁵⁷ srov. Odměna pěstouna. In *Dávky pěstounské péče – Měsíc* [online]

zvyšuje 0,5 životního minima jednotlivce za každé svěřené dítě a o 0,75 životního minima jednotlivce, jde-li o další dítě se stupněm závislosti II., III., IV.

Odměna pěstouna ve zvláštních případech náleží, jen jestliže pěstoun není po celý kalendářní měsíc výdělečně činný. Tato odměna se pro účely zdravotního postižení, pojistného na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti posuzuje jako plat.

Vykonává-li pěstoun pěstounskou péči ve zvláštních zařízeních, a je mu proto poskytována odměna za výkon pěstounské péče podle vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 136/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kterou se stanoví odměna pěstouna při výkonu pěstounské péče ve zvláštních zařízeních, odměna pěstouna mu potom nenáleží.⁵⁸

Odměna pěstounovi nenáleží, jestliže je dítě, které mu bylo svěřeno do pěstounské péče v plném přímém zaopatření ústavu či zařízení pro péči o děti nebo mládež nebo v péči jiné osoby na základě rozhodnutí příslušného orgánu o svěřením dítěte do péče nahrazující péči rodičů.

Jestliže o dítě osobně pečuje poručník, náleží poručníkovi a dítěti příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla, ovšem při splnění stanovených podmínek. Při svěřením dítěte do předpěstounské péče se poskytují dávky pěstounské péče kromě příspěvku na zakoupení motorového vozidla.

1.5.5 Příspěvek při převzetí dítěte

Účelem poskytování příspěvku při převzetí dítěte je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě, které zpravidla nemá vlastní osobní věci při odchodu z ústavu. Nárok na převzetí dítěte do pěstounské péče má pěstoun, který převzal dítě do pěstounské péče, nebo osoba, které bylo před rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče dítě svěřeno do péče nahrazující péči rodičů. Tento příspěvek jde-li o totéž dítě se vyplácí jednorázově.

---

⁵⁸ srov. č. 136/1992 Sb. Ministerstvo práce a sociálních věcí

Nárok na tento příspěvek má rovněž osoba, které bylo dítě před rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče svěřeno do péče některým z typů rozhodnutí či opatření, stanovených v §7 odst. 12 zákona o státní sociální podpoře, např. rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do výchovy jiného občana než rodiče, o osvojení dítěte, o ustanovení občana poručníkem, o předběžném opatření o péči o dítě.⁵⁹

Nárok na příspěvek vzniká dnem převzetí dítěte.

Příspěvek při převzetí dítěte v Kč⁶⁰

Do 31. 12. 2007		od 1. 1. 2008	
Věk dítěte	Příspěvek	Věk dítěte	Příspěvek
Do 6 let	7 120	do 6 let	8 000
6 – 15 let	8 722	6 – 15 let	9 000
15 – 26 let	10 013	15 – 26 let	10 000

1.5.6 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Tento příspěvek náleží pěstounovi, pokud má ve své péči nejméně čtyři děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o čtyři děti včetně zletilých nezaopatřených, jež zakládají pěstounovi nárok na odměnu pěstouna, v případě, že zakoupil osobní motorové vozidlo nebo zajistil nezbytnou celkovou opravu osobního motorového vozidla a toto vozidlo nepoužívá pro výdělečnou činnost.

Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny osobního motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč.

Součet těchto příspěvků, poskytnutých pěstounovi v období posledních 10-ti kalendářních let před dnem podání žádosti, nesmí přesáhnout 200 000 Kč. Tento příspěvek může být poskytnut v bezhotovostní formě i před zakoupením osobního

⁵⁹ srov. § 41 Zákon o státní sociální podpoře

⁶⁰ srov. Příspěvek při převzetí dítěte. In *Integrovaný portál MPSV* [online]

motorového vozidla. Použití příspěvku je pěstoun povinen prokázat. V případě požití příspěvku na jiné účely než k zakoupení osobního motorového vozidla je pěstoun povinen příspěvek vrátit.

Pokud pěstoun do 5 let od poskytnutí příspěvku osobní motorové vozidlo prodá, daruje nebo je bude využívat k výdělečné činnosti nebo přestane vykonávat pěstounskou péči, je povinen vrátit poměrnou část příspěvku, odpovídající době z období 5 let, kdy uvedené podmínky nesplňoval. Tento příspěvek však není povinen vrátit, pokud přestal vykonávat pěstounskou péči z vážných zdravotních důvodů.⁶¹

Jestliže má pěstoun v péči těžce zdravotně postižené dítě, může rovněž získat příspěvek na zakoupení motorového vozidla ze systému dávek sociální péče podle §35 vyhlášky ministerstva práce a sociálních věcí č. 182/1991 Sb., avšak příspěvky ze systému sociální péče se nezapočítávají do limitu 200 000 Kč.

---

⁶¹ srov. § 42 Zákon o státní sociální podpoře

2 Průběh pěstounské péče

V této kapitole se budeme věnovat pramenům právní úpravy, předpokladům a podmínkám pro vznik pěstounské péče, zprostředkovávání pěstounské péče, přípravě budoucích pěstounů, rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče, obsahem pěstounské péče (práva a povinnosti), kontrolou a zánikem.

2.1 Právní úprava pěstounské péče

Zákony, vyhlášky a veškeré právní předpisy, které se týkají pěstounské péče musejí respektovat ústavní pořádek České republiky. Respektovány musejí být i mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázaná. Nejdůležitější z těchto smluv je Úmluva o právech dítěte v oblasti pěstounské péče. Tato úmluva je upravována pod č.104/19991 Sb. Dalším velmi důležitým zdrojem je i Listina základních práv a svobod.

Pěstounská péče je v současné době obsažena v několika zákonech. Hlavními zákony jsou zákon o rodině a zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Konkrétně jde o § 19 - § 27 zákona o sociálně právní ochraně dětí a § 45 - § 50 zákona o rodině. V těchto zákonech je převážně upravena individuální pěstounská péče.⁶²

Kolektivní pěstounskou péči upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právních ochraně dětí. Funkce tohoto zákona spočívají v úpravě veřejnoprávních institucí rodinného práva a v úpravě podmínek působení nestátních subjektu v oblasti pěstounské péče.

2.2.1 Předpoklady a podmínky pro vznik pěstounské péče

Předpoklady a podmínky pro vznik pěstounské péče bychom mohli rozdělit na předpoklady na straně pěstouna tj. zejména prostý fakt existence osoby, která je

---

⁶² srov. § 19 - § 27 Zákona o sociálně právní ochraně dětí a § 45 - § 50 Zákona o rodině

způsobilá stát se pěstounem, má o tuto „funkci“ zájem a vysloví tedy svůj souhlas s tím, že bude svěřenému dítěti zabezpečovat náhradní rodinnou péči ve formě pěstounské péče a na předpoklady na straně dítěte, kam lze zařadit skutečnost, že výchova dítěte v rodině není řádně zabezpečena, zájem dítěte na svěřením do pěstounské péče a kladné vyjádření dítěte.

Soud svým soudním rozhodnutím může svěřit fyzické osobě neboli pěstounovi dítě do pěstounské péče, pokud je to v zájmu dítěte. Fyzická osoba (dále jen „pěstoun“) musí splňovat a poskytovat záruku té nejlepší výchovy. Fakultativní podmínkou vzniku pěstounské péče je realizace tzv. předpěstounské péče. Předpěstounská péče probíhá po dobu:

- Kdy rodiče nemohou ze závažných důvodů své dítě vychovávat.
- Která když uplyne dají rodiče souhlas s osvojením.
- Než soud svým pravomocným rozhodnutím rozhodne o tom, že zde není třeba souhlas rodičů k osvojení.

Institutu náhradní rodinné péče musí být podle § 46 odst. 2 zákona o rodině dána přednost před ústavní výchovou.⁶³ Dítě může být svěřeno do pěstounské péče jen jednoho z manželů se souhlasem toho druhého nebo manželskému páru (pěstounům). Písemný souhlas druhého manžela není nutný v případě ztráty způsobilosti k právním úkonům. Při výběru vhodné osoby, které má být dítě svěřeno, dá soud ve většinou přednost příbuznému dítěti.⁶⁴

Pokud je dítě již natolik zralé a psychicky vyspělé, klade se na jeho názor patřičný důraz. Některé děti se při rozhodnutí o svěřením do pěstounské péče mohou vyjádřit již samy, pokud jsou schopni svůj názor dobře a výstižně zformulovat.⁶⁵

---

⁶³ srov. § 46 odst. 2 Zákon o rodině

⁶⁴ srov. § 45 Zákon o rodině

⁶⁵ srov. § 31 Zákon o rodině

2.2.2 Požadavky na žadatele pěstounské péče

Prvotním a nezpochybnitelným požadavkem je souhlas osoby, která se rozhodla k výkonu funkce pěstouna. Pokud jde o společnou pěstounskou péči je nutný souhlas obou manželů. Pouhý zájem pěstouna či pěstounů o výkon této péče by však bylo velmi málo. V případě, kdy selže biologická rodina dítěte, tak za jeho osud přebírá zodpovědnost stát, který by měl předejít možnosti opětovného selhání rodinného výchovného prostředí, tentokrát prostředí náhradního. Z tohoto důvodu jsou na tyto osoby kladené vysoké podmínky

Zákon o rodině, § 45a odst. 1, konkrétně uvádí, že osoba pěstouna musí poskytovat záruku řádné výchovy dítěte.⁶⁶ Konkrétní požadavky, které jsou kladené na osobu pěstouna jsou specifikovány v § 27 zákona o sociálně-právní ochraně dětí v rámci odborného posuzování pro účely zprostředkování pěstounské péče.⁶⁷ Osoba pěstouna musí vyhovovat charakteristikou své osobnosti, musí být v dobrém psychickém a zdravotním stavu a hlavně musí mít předpoklady pro vychovávání dítěte. Předmětem hodnocení se zde stává i motivace žadatele, která ho vedla k podání žádosti.

Pokud žádá o dítě manželský pár, zjišťuje se i délka jejich manželství a samozřejmě stabilita a kvalita jejich vztahu. Někdy se může stát, že dítě přichází do pěstounské rodiny se špatnými zkušenostmi. V případě, že jeden z manželů nemá zájem o pěstounskou péči, je nutné zabývat se otázkou proč tomu tak je. Do pěstounské péče jen jednoho z manželů je možné svěřit dítě pouze v případě, kdy druhý manžel souhlasí. Výjimkou z nutnosti získat souhlas druhého manžela je situace, kdy tento manžel nemá způsobilost k právním úkonům.

Dítě přicházející do péče pěstouna velmi často během svého života mohlo procházet různými útrapami (např. psychická deprivace, zanedbání či týrání). Toto dítě je nějakým způsobem handicapováno a proto je velice důležité, aby pěstoun měl určité odborné znalosti v této oblasti.⁶⁸

---

⁶⁶ srov. § 45a odst. 1 Zákon o rodině

⁶⁷ srov. § 27 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

⁶⁸ srov. § 22 odst. 5 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Pěstoun je povinen před přijetím dítěte do své péče podstoupit odbornou přípravu. Tato příprava je povinná a nařizuje ji úřad svým rozhodnutím (§22 odst. 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Příprava pěstounů by měla bezprostředně probíhat před přijetím dítěte do jejich péče. Pokud projdou touto přípravou, měli by být schopni získané poznatky náležitě a podstatně využít. Pěstoun by měl být ochoten se i nadále v této oblasti vzdělávat. Pěstouni zůstávají po celou dobu v kontaktu s odborníky, kteří jim kdykoliv poskytnou svou pomoc.⁶⁹

2.2.3 Zprostředkování pěstounské péče

Základem zprostředkování pěstounské péče je vyhledat vhodné děti pro osvojení a naopak vhodné pěstouny pro tyto děti.⁷⁰ Podle zákona spočívá zprostředkování pěstounské péče ve vyhledávání dětí vhodných ke svěřením do pěstounské péče a nalezení vhodných pěstounů pro tyto děti (§ 20 odst. 1 zákon o ochraně dětí).⁷¹ Zprostředkování je vyhrazeno státním orgánům. Státní orgán je zároveň zárukou toho, že proces zprostředkování náhradní rodinné péče nebude zneužit v neprospěch dítěte. Vyhledávat zájemce o pěstounskou péči mohou i nestátní organizace, přímé zprostředkování zůstává však v kompetenci státních orgánů.

Zprostředkování o náhradní rodinnou péči se provádí na základě žádosti osoby, která se chce stát pěstounem a probíhá ve dvou etapách. V případě, že dojde k úspěšnému zprostředkování již v první etapě, druhá etapa se neuskutečňuje. První, kdo zprostředkovává je krajský úřad. V případě, že se v rámci kraje po určitou dobu nenajde vhodný pěstoun pro konkrétní dítě či naopak, pokračuje v procesu zprostředkování Ministerstvo práce a sociálních věcí. Ministerstvo práce a sociálních věcí provádí zprostředkování v rámci celého území České

---

⁶⁹ srov. § 20 odst. 1 Zákon o ochraně dětí

⁷⁰ srov. § 20 odst. 1 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

⁷¹ srov. § 20 odst. 1 Zákon o ochraně dětí

republiky a má tak možnost výběru z většího počtu uchazečů o náhradní rodinnou péči.

Je-li osoba, která má opravdový zájem stát se pěstounem konkrétního dítěte, je tudíž nezbytné, aby proběhlo zprostředkování. Zprostředkování pěstounské péče se neprovádí, podal-li návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče příbuzný či osoba blízká dítěti či jeho rodině, takto to stanovuje zákon o ochraně dětí, § 20 odst. 3 písm.b).⁷² I případě, že příbuzní či blízké osoby dítěte podávat návrh nemusejí, přesto orgán sociálně-právní ochrany dětí se vyjadřuje o vhodnosti těchto osob pro výkon pěstounské péči při rozhodování soudu.

Na samém počátku procesu zprostředkování stojí vyhledávání vhodných dětí a potenciálních pěstounů. Proces vyhledávání je svěřeno do kompetence obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Tento úřad při vyhledávání dětí vychází z poznatků získaných při sociálně-právní ochraně dětí, z poznatků z návštěv v ústavních zařízeních a na základě toho hledá děti vhodné pro svěřeni do pěstounské péče. Zároveň má možnost využít státní orgány, oznámení fyzických či právnických osob a nebo může spolupracovat s pověřenými osobami a dalšími nestátními subjekty. Podobný postup úřad využívá i při hledání vhodných osob pro výkon pěstounské péče.⁷³

Obecní úřad s rozšířenou působností vede spisovou dokumentaci o dítěti, které je vhodné pro svěřeni do pěstounské péče a zároveň si vede i dokumentaci o žadateli o pěstounskou péči. Spisová dokumentace dítěte obsahuje údaje o jeho zdravotním stavu a vývoji, identifikační údaje, přípravná rozhodnutí o výchově dítěte a údaje o sociálních poměrech dítěte a jeho biologické rodiny. Spisová dokumentace žadatele, kterou musí přiložit ke své žádosti obsahuje, žadatelovy osobní údaje – jméno a příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu, doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území České republiky, zprávu o zdravotním stavu, údaje o ekonomických a sociálních poměrech.

---

⁷² srov. § 20 odst. 3 písm.b) Zákon o ochraně dětí

⁷³ srov. § 20 odst. 2 písm. a) Zákon o ochraně dětí

Důležitou součástí spisové dokumentace o žadateli je jeho písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny.⁷⁴

Poté, co obecní úřad s rozšířenou působností získá všechny potřebné údaje, postupuje její kopie krajskému úřadu. Krajský úřad na základě těchto údajů provádí vlastní zprostředkování pěstounské péče. Za účelem zprostředkování pěstounské péče vede krajský úřad evidenci dětí i žadatelů. Před samotným zařazením žadatele do evidence se provádí odborné posouzení podle § 27 zákona o ochraně dětí.⁷⁵

Odborné posouzení žadatelů probíhá za účasti celé řady odborníků. Toto posouzení zahrnuje charakteristiku osobnosti žadatele, motivaci k pěstounství, psychický a zdravotní stav i posouzení manželského svazku a prostředí v rodině. Krajský úřad je oprávněn za účelem posouzení žadatelů rozhodnutých pro svěření dítěte vyzvat žadatele k osobnímu jednání. Tímto odborným posouzením nevyhneme, že posouzení nebude pouze formální a žadatel nebude posuzován pouze na základě písemných materiálů. U dítěte se posuzuje duševní a tělesný vývoj dítěte i jeho specifické potřeby a nároky.

O zařazení žadatele do evidence vydává krajský úřad správní rozhodnutí. V tomto rozhodnutí krajský úřad stanoví žadateli povinnost oznamovat jakékoliv změny rozhodné pro zprostředkování pěstounské péče. Pokud krajský úřad uzná, že příprava pěstouna je účelná a nezbytná, tak je povinností žadatele zúčastnit se na vyzvání obecního úřadu obce s rozšířenou působností této přípravy.⁷⁶

Zprostředkování pěstounské péče zajišťuje krajský úřad. Zákon § 22 odst. 7 o ochraně dětí stanoví, že pokud se krajskému úřadu nepodaří zprostředkování do tří kalendářních měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů, zašle se kopie údajů ministerstvu.⁷⁷ Zprostředkování ministerstvem se bude týkat převážně části dětí, u nichž budou určité důvody, které jsou pro zprostředkování pěstounské péče

---

⁷⁴ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 81.

⁷⁵ srov. § 27 Zákon o ochraně dětí

⁷⁶ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 85.

⁷⁷ srov. § 22 odst. 7 Zákon o ochraně dětí

obtížene (zdravotní, sociální apod.). Žadatelé mají ve většině případů na svěřené dítě vysoké nároky.

V případě, že se krajskému úřadu či ministerstvu podaří najít vhodného žadatele pro některé z dětí vede evidenci, neprodleně tuto skutečnost žadateli oznámí a žadateli na základě tohoto oznámení vzniká právo seznámit se s dítětem a to ve lhůtě 30 dnů od doručení tohoto oznámení. Žadatel má právo navštívit dítě v místě, kde se právě nachází (v ústavním zařízení či v péči jiné fyzické osoby). Na základě tohoto bližšího poznání může žadatel zvážit, zda podá či nepodá žádost o svěřeni dítěte do své péče.

Dojde-li k úspěšnému zprostředkování pěstounské péče pomocí pravomocného rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče, je žadatel z evidence žadatelů o tuto péči vyřazen. Žadatel nemusí být vyřazen z evidence v případě, že jde o pěstouny, které chtějí žádat o svěřeni dalšího dítěte do pěstounské péče. V tomto případě jde především o pěstouny, které vykonávají pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče podle § 44 zákona o ochraně dětí, kde se počítá s umístěním většího počtu dětí.⁷⁸

2.2.4 Příprava budoucích pěstounů

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí stanovil zájemcům o pěstounskou péči novou povinnost zúčastnit se na vyzvání obecního úřadu s rozšířenou působností přípravy k přijetí dítěte do rodiny, pokud krajský úřad tuto povinnost žadateli stanovil ve svém rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů.⁷⁹

Záleží pouze na zváženi krajského úřadu, zda konkrétnímu žadateli povinnost zúčastnit se přípravy uloží. Příprava probíhá v procesu zprostředkování pěstounské péče. Začíná ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů a končí nejpozději dnes, kdy žadatel převzal do své péče dítě na základě zprostředkování pěstounské péče. Žadatel se může

---

⁷⁸ srov. § 44 Zákon o ochraně dětí

⁷⁹ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 84.

dobrovolně zúčastnit přípravy i poté, co mu již dítě bylo svěřeno do péče. V případě, že se žadatel bez vážných důvodů nezúčastní přípravy, může být ze strany krajského úřadu či ministerstva vyloučen z evidence žadatelů.⁸⁰

Hlavním cílem přípravy je poskytnout budoucím pěstounům potřebné informace, které se vztahují k péči o dítě a jeho výchově. Měla by napomoci připravit příznivé prostředí pro rozvoj svěřeného dítěte. Přípravu zajišťuje obecní úřad s rozšířenou působností v rámci poradenské činnosti. Přípravu však může zajistit i nestátní subjekt, které k výkonu této činnosti získal pověření. V takovém případě bude nutné, aby obecní úřad obce s rozšířenou působností s nestátním subjektem uzavřel dohodu, na jejímž základě by byla tato služba zajišťována. Náklady přípravy nese pak ten ze subjektu, který přípravu pořádá.⁸¹

Ze všech těchto důvodů výše uvedených považujeme přípravu na přijetí dítěte do rodiny za velice užitečnou a přínosnou. Příprava je důležitá jak pro budoucí pěstouny, tak v konečném důsledku pro svěřené dítě. Měli bychom zvážit, zda by nebylo vhodné předradit absolvování přípravy samotnému zařazení žadatele do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče.

Příprava by se měla věnovat otázkám psychologickým a výchovným, medicínským a rovněž sociálně-právním. Rozsah přípravy podle občanského sdružení trialog by měl trvat 48 hodin. Podle praxe však trialog uvádí, že je potřeba přidat další hodiny přípravy až do celkového počtu 75 hodin. Doba přípravy je rozdělena do několika jednodenní a víkendových setkání.⁸²

Příprava je rozdělena a uskutečněna formou přednášek, skupinových diskusí, výcvikových seminářů, zážitkově orientovaných programů. Velkým přínosem je navázání kontaktů s přítomnými odborníky. Tato spolupráce s těmito odborníky může pokračovat i po svěřením dítěte do rodiny. Přípravy se mohou zúčastnit odborní pracovníci krajských úřadů a sociální pracovníci. Velmi kladný ohlas účastníků přípravy mívají diskuse s pozvanými pěstouny a lidmi, kteří vyrůstali v pěstounské rodině. Všechny získané informace a poznatky by budoucí

---

⁸¹ srov. § 20 Zákon o sociálně právní ochraně dětí

⁸² srov. KOTEK, M., ROTREKLOVÁ, E., Příprava budoucích pěstounů a osvojitelů na přijetí do rodiny. In MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 15.

pěstounům měly napomoci ujasnit si, jakému dítěti chtějí nabídnout rodinu a pro jaké dítě mají ty nejlepší předpoklady vytvořit dobrou rodinu.

2.2.5 Rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče

O pěstounské péči rozhoduje soud, neboť se jedná o vážný zásah do života dítěte. Je proto velice nutné, aby o takové významné záležitosti rozhodoval nezávislý a nestranný orgán, kterým je právě soud.⁸³

Řízení o svěření dítěte do pěstounské péče není samostatně upraveno. Jedná se o řízení ve věcech péče o nezletilé ve smyslu ustanovení § 176 občanského soudního řádu. Řízení vede a ve věci rozhoduje samosoudce podle § 36a odst. 2 občanského soudního řádu. Řízení o svěření dítěte do pěstounské péče lze zahájit na základě návrhu, ale i bez něj.⁸⁴

Okruh účastníků řízení je dán ustanovením podle § 94 odst. 1 občanského soudního řádu. Jedná se o nezletilé dítě, které je zastupováno svým opatrovníkem či rodiči, pokud mají rodičovskou zodpovědnost nebo osobou, která měla dosud dítě ve své vlastní výchově. Účastníci musejí být náležitě poučeni o významu a účelu pěstounské péče. Pěstoun musí být přesně seznámen se svými právy a povinnostmi a poměrech a zdravotním stavu dítěte, které je mu svěřováno.

Podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte je nutno poskytnout dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, prostor pro vyjádření těchto názorů a věnovat jim patřičnou pozornost. Vyjádření dítěte se odvíjí od jeho věku a úrovně.⁸⁵

Ještě před tím, než se rozhodne o svěření dítěte do pěstounské péče, je soud povinen si vyžádat od orgánu sociálně-právní ochrany vyjádření, zda je žadatel vhodnou osobou pro výkon pěstounské péče. Tuto podmínku upravuje § 45b odst. 1 zákon o rodině.

---

⁸³ srov. čl. 82 Ústava České republiky

⁸⁴ srov. § 176 občanský soudní řád a § 94 odst. 1 občanský soudní řád

⁸⁵ srov. čl. 12 Úmluva o právech dítěte

Hlavním cílem je zjištění kvalit budoucího pěstouna. Tyto kvality zjišťuje orgán sociálně právní ochrany dětí, který má možnost tyto údaje zajistit. Příslušný orgán vychází ze spisové dokumentace a evidence vedené pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče. Pokud pěstounskou péči zprostředkovává ministerstvo práce a sociálních věcí, je příslušným orgánem toto ministerstvo. V případě, že dochází ke svěřením dítěte do pěstounské péče bez zprostředkování, vyjadřuje se obecní úřad obce s rozšířenou působností. Soud není těmito vyjádřeními jakkoliv vázán. Soud není vázán ani návrhem od rodičů, ve kterém navrhnou svěřením svého dítěte do pěstounské péče konkrétní osobě.

Rozsudkem podle § 176 odst. 1 občanského soudního řádu pouze soud rozhoduje o svěřením dítěte. Dítě se svěřuje do pěstounské péče pěstouna či do společné pěstounské péče manželů, přičemž se náležitě označují osoby dítěte i pěstouna. Tímto se pěstounská péče individualizuje. Vymezení práv a povinností pěstouna je upraveno v § 45c zákona o rodině.⁸⁶

Během řízení o svěřením dítěte do pěstounské péče se nerozhoduje o výživném pro dítě. Soud soudním rozhodnutím uloží rodičům povinnost, aby výživné poukazovali příslušnému správnímu orgánu. Výživné musí rodiče poukazovat příslušnému správnímu orgánu, teprve po nabytí právní moci rozsudku o svěřením dítěte do pěstounské péče a po právní moci rozhodnutí příslušného správního orgánu o přiznání příspěvku na úhradu potřeb dítěte.

2.2.6 Vzájemná práva a povinnosti

Obsahem pěstounské péče je fakt, že dítě pobývá v této náhradní rodině, která si ho do pěstounské péče vzala, ale i přesto z právního hlediska zůstává i nadále spojeno se svou původní biologickou rodinou. Rodiče jsou hlavními nositeli rodičovské zodpovědnosti, kterou musejí plnit. Výjimkou jsou případy, kdy jsou rodiče zbaveni rodičovské zodpovědnosti, nebo jim byla zodpovědnost pozastavena či jim nenáleží ze zákona (nemají způsobilost k právním úkonům

---

⁸⁶ srov. § 176 odst. 1 občanského soudního řádu

v plném rozsahu). Z toho vyplývá, že práva a povinnosti nemůže mít sám pěstoun.⁸⁷

Úkolem pěstouna je o dítě osobně pečovat. Tím však nemyslíme, že dítě musí být v neustálé přítomnosti pěstouna. Osobní péče o dítě je splněna i tehdy, pokud pěstoun v době své nepřítomnosti zajistí péči o dítě jiným způsobem (hlídání, školní družina). Samozřejmě osobní péče o dítě nelze nahradit ústavní výchovou. Pokud nastane situace, že je dítě svěřeno do pěstounské péče jen jednomu z manželů, je ten druhý manžel, který s nimi žije ve společné domácnosti, povinen podílet se na výchově dítěte.

Pěstoun podle § 45c odst. 2 zákona o rodině vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Nejedná se však o práva a povinnosti, které jsou součástí rodičovské zodpovědnosti. Zákon jasně stanovuje, že pěstoun může dítě zastupovat a spravovat jeho záležitosti pouze v běžných věcech.⁸⁸

Pokud jde o podstatné záležitosti rozhoduje zákonný zástupce dítěte resp. jeho rodič. Těmito podstatnými záležitostmi máme na mysli: vycestování do ciziny, volba studia apod. Může však dojít k situaci, kdy pěstoun nabude přesvědčení, že rozhodnutí zákonného zástupce v podstatné věci není v souladu se zájmy dítěte. V tomto případě dává zákon pěstounovi možnost domoci se v této věci rozhodnutí soudu. Pěstoun může podat podnět k soudu, aby vyřešil situaci, kdy je zákonný zástupce nečinný. Tím máme na mysli, že např. neznáme místo pobytu zákonného zástupce.

Vyživovací povinnost se zachovává biologickým rodičům. Zákon § 45c odst. 2 o rodině výslovně uvádí, že pěstoun nemá vůči dítěti vyživovací povinnost. Pěstoun nemá vyživovací povinnost, přesto však není vyloučeno, aby mu vyživovací povinnost vznikla z jiného důvodu, tím myslíme z jeho příbuzeneckého vztahu k dítěti (vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými, tedy prarodičů k dětem).⁸⁹

Biologičtí rodiče mají rodičovskou zodpovědnost a z toho vyplývá také jejich právo na styk se svým dítětem. I dítě má právo na udržování pravidelných

---

⁸⁷ srov. § 31 Zákon o rodině

⁸⁸ srov. § 45c odst. 2 Zákon o rodině

⁸⁹ srov. tamtéž

osobních kontaktů s oběma biologickými rodiči, pokud to není v rozporu se zájmy dítěte. Praxe však upozorňuje na jinou situaci. Pěstouni chtějí mít dítě spíše pouze pro sebe a proto po faktické stránce navazují spíše situaci podobnou osvojení, při kterém se kontakt s biologickými rodiči nekoná. Motiv pěstounství patří k významným faktorům determinujícím úspěšnost pěstounské péče, a pokud pěstouni setrvávají na tzv. adoptivní motivaci, zvyšuje se riziko selhání pěstounské rodiny.

Pěstounská péče by měla být spíše pojímána jako pomoc dítěti v době, kdy se jeho biologičtí rodiče ocitají v krizové situaci. Hlavním cílem je, dosáhnout navrácení dítěte do své původní rodiny a z toho důvodu není vhodné, aby pěstouni bránili jakémukoliv styku dítěte s jeho rodiči. Pěstouni by neměli brát biologické rodiče jako „vetřelce“, které jim berou podle nich jejich dítě. Z toho vyplývá, že by vztahy mezi rodiči a dětmi měly být posilovány a podporovány. Toto pravidlo však neplatí pro všechny případy bez výjimky. Jen velmi těžko si umíme představit styk rodiče s dítětem které bylo z rodiny odebráno pro týrání a zneužívání. Ne vždy se podaří biologickou rodinu napravit a z toho důvodu zůstává dítě v pěstounské péči i dlouhodobě. Samozřejmě ani v tomto případě by nemělo být bráněno dítěti styk s biologickými rodiči, ale pouze v případě, že tento styk není v rozporu se zájmy dítěte.

V praxi se můžeme setkat i s odlišnými názory, které mohou zastávat jak odborníci, tak samotní pěstouni. Odborníci či pěstouni mohou zastávat názor, že zasahování původních rodičů do výchovy v pěstounské rodině je vždy škodlivé, a proto je lepší tomuto styku zamezit. Výjimkou samozřejmě je, pokud rodiče nejsou schopni se o své dítě postarat z důvodu nemoci či psychické dispozice).

Ve většině případů to bývají osoby, které jsou nezralé, deformované v oblasti morálky či opakovaně trestané a mají velmi pochybnou hierarchii hodnot. V současné době je biologické rodičovství zbytečně přeceňováno. Biologické rodičovství je bráno jako něco, co se nedá zrušit, ale na druhou stranu se velmi často ozývají hlasy, které poukazují na děti, které mají své rodiče rády i přesto, že

jim rodiče ubližovali nebo je dokonce byli schopni opustit.⁹⁰ Velmi důležité je posoudit každý případ individuálně, nebránit dítěti v kontaktu s jeho rodičem, není-li to opodstatněné. Pokud by ale tento kontakt měl jakkoliv nativní vliv na dítě je lepší styku zabránit. Žádná právní úprava nijak nevylučuje, aby došlo k úpravě styku mezi rodiči a dítětem.

Zákon o rodině § 45c odst. 3 věnuje pozornost povinnostem dítěte ve vztahu k pěstounovi. Jedná se o období povinností dítěte vůči rodičům, které má výchovný aspekt.⁹¹

2.2.7 Kontrola pěstounské péče

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí má zásadu sledování dítěte, které žije mimo vlastní biologickou rodinu. Zákon svěřuje tento úkol obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností podle § 19 odst. 5 o ochraně dětí.⁹² Zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazení do obecního úřadu mají povinnost navštěvovat pravidelně pěstounskou rodinu, v níž dítě žije. Zaměstnanci obce s rozšířenou působností jsou při návštěvě povinni se prokázat zvláštním oprávněním vydaným obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Musí být zaručeno, že se jedná o osobu, která má pro takovou činnost předpoklady. Zákonem jsou stanoveny frekvence návštěv, které probíhají nejméně jednou za 3 měsíce v období prvních 6 měsíců péče nahrazující péči rodičů, a poté v souladu se zájmy dítěte podle potřeby. Nejméně však jednou za půl roku. Tyto návštěvy mají preventivní význam, jejichž smyslem je zachytit jakékoliv problémy již v jejich počátcích, což umožňuje jejich efektivnější a kvalitnější řešení.

Pěstouni jsou povinni s orgánem sociálně-právní ochrany dětí spolupracovat. Pěstouni jsou dále povinni na vyžádání předložit listiny a další doklady a poskytnout veškeré a nezbytné informace, jsou-li třeba pro výkon sociálně-

---

⁹⁰ srov. Sociální práce s dítětem a rodinou v obtížné situaci. In *Natana* [online]

⁹¹ srov. § 45c odst. 3 Zákon o rodině

⁹² srov. § 19 odst. 5 Zákon o ochraně dětí

právní ochrany. V neposlední řadě jsou povinni umožnit návštěvu zaměstnanci obce s rozšířenou působností podle § 53 odst. 2 a 3 zákona o ochraně dětí.⁹³

2.2.8 Zánik pěstounské péče

Pěstounská péče může zaniknout z následujících důvodů:

- 1) Pokud dítě dosáhne zletilosti.
- 2) Úmrtím dítěte či pěstouna.
- 3) Zrušení pěstounské péče rozhodnutím soudu. Pěstounská péče zaniká v tomto případě právní mocí rozhodnutí soudu.
- 4) Společná pěstounská péče zaniká také úmrtím jednoho z pěstounů, pozůstalý manžel zůstává výlučným pěstounem.

Soud může svým soudním rozhodnutím pěstounskou péči zrušit pouze z důležitých důvodů. Těmito důležitými důvody máme na mysli skutečnost, že se stabilizovala situace v biologické rodině dítěte a dítě se může do rodiny vrátit. Dalším důvodem je, že pěstounská péče nesplnila svůj účel a dítě si v novém prostředí pěstounské rodiny nezvyklo. Tomuto nezdaru lze však do jisté míry předcházet realizací tzv. předpěstounské péče. Podle § 45a odst. 3 zákon o rodině stanovuje důvod, kdy se pěstounská péče dá vždy zrušit. Tímto důvodem je, pokud o zrušení pěstounské péče požádá sám pěstoun.⁹⁴

Rozhodnutím soudu zaniká také společná pěstounská péče v případě zániku manželství pěstounů rozvodem. I přesto, že je stabilita a kvalita manželství pěstounů důkladně prověřovány v rámci odborného posouzení pro účely zprostředkování pěstounské péče, nelze vyloučit, že dojde k rozvodu pěstounů. Pokud se pěstouni rozvedou, tak přesto pěstounská péče trvá až do doby, kdy ji soud zruší. Následovně pouze soud rozhodně o dalším výchovném prostředí dítěte. Samozřejmě se orgán sociálně-právní ochrany dětí snaží o opětovné navrácení do biologické rodiny, není-li to možné, pak v zájmu zachování

---

⁹³ srov. § 53 odst. 2 a 3 Zákon o ochraně dětí

⁹⁴ srov. § 45a odst. 3 Zákon o rodině

kontinuity prostředí je vhodné svěřit dítě do individuální pěstounské péče jednomu z bývalých manželů-pěstounů.

2.2.9 Průběh správního řízení

Jak jsem se již zmínila v předchozích kapitolách, náhradní rodinná péče umožňuje najít dětem, o něž se jejich rodiče nemohou nebo nechtějí starat náhradní rodinu. Pomoc těmto dětem mají možnost bezdětné páry, jednotlivci či rodiny s vlastními dětmi, které jim poskytnout zázemí, domov a lásku.

Svěření dítěte do náhradní rodinné péče může být praktikováno buď formou osvojení dítěte bez vztahu k určitým osvojitelům nebo svěřením dítěte do pěstounské péče nebo péče poručnické.

V kapitole o zprostředkování pěstounské péče jsem se také zmínila o tom, že toto zprostředkování je řízeno zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a zákonem o rodině.⁹⁵

Žádost o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče může podat fyzická osoba, která je občanem České republiky a má na jejím území trvalý pobyt, nebo cizinec, který má na území České republiky povolen trvalý pobyt, nebo který je podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců, hlášen k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365 dnů.

Žádost se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností dle trvalého místa bydliště žadatelů. Obecní úřad s rozšířenou působností vede spisovou dokumentaci žadatelů a ta musí obsahovat: žádost s žadatelovými osobními údaji, doklad o státním občanství, opis o zdravotním stavu, údaje o ekonomických a sociálních poměrech, písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny a stanoviska obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče.

Poté, co žadatel podá svou žádost u obecního úřadu obce s rozšířenou působností, úřad postupně projde celkovou evidenci dětí vhodných pro osvojení či

---

⁹⁵ srov. č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně právní ochraně dětí

pěstounskou péči. Následovně poradní sbor doporučí pro určité dítě vedené v evidenci krajského úřadu vhodné žadatele. Vytipování osvojitelé nebo pěstouni obdrží oznámení na základě kterého mají právo s dítětem se seznámit. Pokud mají zájem převzít dítě do náhradní rodinné péče musí do 30 dnů ode dne doručení oznámení o dítě požádat příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností dle trvalého místa bydliště dítěte. Teprve na základě rozhodnutí o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo pěstounů mohou dítě převzít do své péče.⁹⁶

2.2 Psychologická příprava

Ministerstvo práce a sociálních věcí vymezilo v doporučeném metodickém rámci pro realizaci přípravy tyto cíle:

1. Co možná nejpřístupnější a nepozitivnější formou poskytnout žadatelům veškeré možné odborné informace o specifické náhradní rodinné péči.
2. Poskytnout žadatelům, aby si utvořili konkrétní představu o fungování jejich budoucí rodiny v souvislosti s příchodem „nevlastního“ dítěte. Umožnit pěstounovi pohled na jeho vlastní rodinnou situaci. Pěstoun musí provést vlastní osobní reflexi.
3. Nutnost získat všechny kvalifikované informace o žadatelích o náhradní rodinnou péči, jejich chování a prožívání a na základě této analýzy vyhodnotit vztah k možnému přijetí dítěte do rodiny.⁹⁷

Cíle přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči by měly být naplněny prostřednictvím těchto následujících programových témat:

- Veškerá charakteristika dětí, které jsou umisťovány do náhradní rodinné péče.
- Seznámení s péčí o děti se speciálními potřebami (poruchy chování, smyslový handicap, chronické onemocnění).

---

⁹⁶ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 85

⁹⁷ srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, s. 80.

- Rozebrání otázek zátěže dětí, které ve své rodině zažili závislost, sociální nepřizpůsobivost, onemocnění atd.
- Sociálně-právní témata týkající se náhradní rodinné péče.
- Veškeré zprostředkování a proces náhradní rodinné péče společně i se soudním řízením.
- Otázka na téma psychologický vývoj a stav dítěte v náhradní rodinné péči (socializace, identita, vývojová psychologie).
- Celkový dopad na psychiku dítěte z jeho dřívějšího života (týrání, sexuální zneužívání, deprivace).
- Dalším tématem je rozdělení rodičovských rolí a otázka účasti biologických rodičů v životě dítěte.
- Poučení o řešení krizových situací a postupu při péči o etnicky odlišné děti.

Poskytování informací žadatelům v rámci přípravy by mělo probíhat přístupnou a srozumitelnou formou. V této přípravě by neměl chybět ani prostor pro vlastní postřehy, názory, myšlenky či postoje uchazečů, kteří by se měli aktivně zapojit. Při diskusi, kde dochází ke vzájemné interakci, dostanou žadatelé možnost vzájemně si sdělit své názory a postřehy, popřemýšlet o kladných a záporných stránkách náhradní rodinné péče. Zde si žadatelé mohou posílit svou sebedůvěru nebo naopak zapochybovat o svém kroku, což je povede k tomu, aby vše ještě jednou důkladně zvážili. I po skončení přípravy je velice kladně hodnocena další spolupráce s ostatními pěstouny. Vzniká zde tzv. svépomocná skupina těchto pěstounů či osvojitelů, kteří udržují kontakty během přípravy i po ní.⁹⁸

V zahraničí je pro pěstouny tato část přípravy povinná. Výzkumy, které se prováděly ukázaly, že je tato příprava velmi účinná pro vývoj a průběh pěstounské péče. Nedostatečná a zanedbaná příprava prokázala určité riziko selhání pro pěstouny i pro dítě.⁹⁹

---

⁹⁸ srov. ROTREKLOVÁ, E.; HOFROVÁ, V. Odborná příprava na přijetí dítěte do rodiny. In *strop-zlin* [online]

⁹⁹ srov. Institut náhradní rodinné péče. In *natana* [online]

3 Současná situace

V České republice vznikla databáze organizací, která zmapovává vytváří ucelený přehled o organizacích, které se zaměřují na pomoc, podporu a služby v oblasti náhradní rodinné péči. Tato databáze je zaměřena hlavně na pěstounské rodiče. Společně s utvářením této databáze vystala otázka, zda do této databáze nezařadit i další služby, které by byly užitečné pěstounským rodinám. Mnozí pěstouni vychovávají děti, které mají určitý druh postižení a služby jsou pro ně nesporně užitečné. Organizace se dělí na vzhledem k velkému počtu na organizace zaměřující se výhradně na náhradní rodinnou péči a dále na několik celostátně působících zařízení, která jsou využitelná hlavně pro náhradní rodiny. Mluvíme tu hlavně o občanských a rodinných poradnách. Zařízení, které se zaměřují na náhradní rodinnou péči jsou jasně specifikovány a ostatní služby jsou určeny ostatním občanům. Nemají tedy konkrétní specifikum.¹⁰⁰

Dítě má povinnost podle svých schopností a možností pomáhat v domácnosti svého pěstouna. Rozsah záležití konkrétně na mnoha různých faktorech např. rozumová vyspělost, zdravotní stav či věk. Zákon jasně uvádí, že se jedná o pomoc v domácnosti pěstouna, ne však o pomoc v např. v podnikání, které pěstoun vykonává.

V případě, kdy svěřené dítě do pěstounské péče, má vlastní pravidelný příjem a žije se svými pěstouny ve společné domácnosti, má dále povinnost přispívat i na úhradu společných potřeb rodiny. Mělo by jít opravdu pouze o příspěvek, nikoliv o povinnost dítěte odevzdávat veškerý svůj získaný příjem. Je velice důležité přihlédnout také k pouze částečné způsobilosti nezletilých k právním úkonům a k tomu, že správa jmění dítěte v podstatných věcech náleží zákonným zástupcům.¹⁰¹

---

¹⁰⁰ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 181.

¹⁰¹ srov. tamtéž, s. 182.

3.1 Druhy sociálních služeb, organizací, programů

V České republice je mnoho služeb, organizací, programů a zařízení, které poskytují občanům své služby. Jde o služby, které se zaměřují na pomoc všem, kteří podstoupili formu náhradní rodinné péče. Dále jsou to občanské poradny, pedagogicko-psychologické poradny, domy na půl cesty, manželské a rodinné poradny, programy Pět P, Respitní péče a nakonec i linka důvěry a střediska výchovné péče.¹⁰²

Sociální služby se v podstatě dělí na dvě základní skupiny: sociální služby státní a obecní nebo nestátní. Dále se sociální služby dělí i podle kritérií. Tyto kritéria jsou dána podle času, cíle a způsobu, jakým jsou poskytovány. V současné době rozeznáváme tyto služby:

- Sociální služby pečovatelské, terapeutické, rehabilitační, preventivní a intervenční.
- Služby, které jsou poskytovány v domácnosti, v domově nebo v centru, kde je provoz denní nebo týdenní.
- Služby, které poskytují informace, zastupují někoho na úřadem při jednání či vyjednávání, nebo úkonech (např. nákup, úklid, dovoz jídla).
- Služby poskytující péči po určitou či trvalou dobu v rezidenčních zařízeních.¹⁰³

Sociální služby a práce jsou jedním z nejdůležitějších nástrojů realizace sociální politiky. Pomáhají dětem, kterým se rozpadla rodina, invalidním občanům či starým lidem. Veškeré sociální služby jsou regulovány státem a jsou realizovány jako veřejnoprávní a zákonným způsobem financovány. V naší republice vzniká i mnoho soukromých sociálních služeb, které jsou povoleny státem nebo provozované se státní podporou. Sociální služby musejí být pod kontrolou, vzhledem k tomu, že jsou to služby určené občanům, kteří se musejí chránit před šikanou či zlými úmysly. Tato kontrola a regulace se provádí hlavně u soukromoprávních sociálních služeb.¹⁰⁴

---

¹⁰² srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 181.

¹⁰³ srov. MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*, s. 179.

¹⁰⁴ srov. tamtéž, s. 182.

Nyní se vrátíme k jednotlivým službám, o kterých jsme se již zmiňovali. Začali bychom občanskými poradnami. *Občanské poradny* poskytují odborné a základní poradenství hlavně v oblastech pracovněprávních, majetkových, rodinných, mezilidských vztazích, v oblastech bydlení, právní ochrany a v sociální oblasti. Na tyto poradny se může obrátit jakýkoliv občan, který má nějaké problémy v této oblasti. Své poradenství poskytují poradny bezplatně a jsou nezávislé, nestranné a hlavně diskrétní.¹⁰⁵

Tyto poradny také upozorňují příslušné státní a místní orgány na nedostatky legislativy a na neřešené problémy občanů. Název Asociace občanských poraden vznikla v roce 1998 a sdružuje celkem 39 občanských poraden v 56 místech České republiky. Tyto poradny zodpovídají ročně téměř na 50 000 dotazů od občanů.¹⁰⁶

Pedagogicko-psychologické poradny poskytují veškeré své služby dětem od jejich 3 let až do ukončení středoškolského vzdělání. Zároveň poskytují své služby rodičům a učitelům těchto dětí. Jejich služby směřují především k psychologické, speciálně pedagogické a sociální diagnostice a poradenství ve vztahu ke vzdělání, výchově a vývoji těchto dětí a mládeže.¹⁰⁷

Tyto poradny pobývají ve všech okresních městech. Pedagogicko-psychologické poradny provádějí kompletní pedagogickou a sociální diagnostiku. Tato diagnostika má odhalit školní zralost, zjistit příčiny poruch chování a učení. Vyšetřují i problémy ve vývoji, výchově a vzdělání dětí a mládeže. Zpracovávají posudky na základě těchto vyšetření a poskytují podklady pro orgány státní správy. Poskytují odborné informace, konzultace při výchově a vzdělávání dětí a mládeže a uskutečňují vzdělávací činnost pro pedagogické pracovníky v otázkách psychologie, pedagogiky a poradenství. Pedagogicko-psychologické poradny spolupracují s rezortními institucemi a organizacemi na území své působnosti při prevenci sociálně patologických jevů a drogových závislostí.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ srov. MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*, s. 184.

¹⁰⁶ srov. Sociace občanských poraden. In *Občanské poradny* [online]

¹⁰⁷ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 184.

¹⁰⁸ srov. Pedagogicko-psychologické poradny. In *drogy-info* [online]

Dům na půl cesty je učen pro mladé lidi, kteří jsou ve věku od 18 do 26 let. Tito mladí lidé po dosažení zletilosti opouštějí ústavní zařízení či pěstounské rodiny nebo trvale biologické rodiny, kde jsou narušené rodinné vztahy. Domy na půl cesty poskytují pomoc při řešení těžkých sociálních situací, do které se mladí lidé dostanou. Zároveň poskytují i ubytování, stravování, zprostředkování informací, vzdělávací a aktivační služby této mládeži. Zaměřují se hlavně na rozvoj všech možných schopností a psychosociálních dovedností. Hlavním cílem je začlenit co nejlépe mladého člověka do běžného každodenního života.¹⁰⁹

Manželská a rodinná poradna poskytuje sociální poradenství osobám, kteří se dostali do životní krize. Pomáhá těmto lidem řešit jejich vztahové a osobní problémy, se kterými se potýkají. Jedná se o psychologické, rozvodové, sociálně-právní poradenství či edukační a osvětovou činnost. Tyto služby a pomoci jsou pro zájemce bezplatné.¹¹⁰

Tyto poradny se snaží pomáhat odstraňovat příčiny, které by vedly k narušení vztahů. Myslíme tím vztahy mezi rodinou, manžely, partnery či vůči sobě samému. Zaměřují se hlavně na pomoc rodin, které prožívají krizi, na úpravu vztahů co se dětí týče, vztahů mezi partnery či na mezigenerační vztahy. Dále se také ovšem zaměřují na krizové situace (domácí násilí, alkoholismus...). V těchto nutných případech poskytují krizovou intervenci a spolupracují s jinými orgány a institucemi.¹¹¹

Program Pět P je nestátní sociálně preventivní volnočasový program. Tento program je určen pro děti od 6 do 15 let. Název tohoto programu zahrnuje prevenci, přátelství, pomoc, péči a podporu těmto dětem. Hlavním cílem programu Pět P je doplnění dosavadních forem prací s mládeží ještě o individuální přístup. Tento individuální přístup zahrnuje i dobrovolnou laickou pomoc.¹¹²

Cílem tohoto programu je pomoci dětem, které se ocitly v nepříznivých podmínkách, kterými může být ohrožen. Dobrovolníci dále pomáhají i dětem,

---

¹⁰⁹ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 184.

¹¹⁰ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 185.

¹¹¹ srov. Poslání. In *Psychocentrum* [online]

¹¹² srov. Program Pět P. In *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zdravotně sociální fakulta* [online]

kteře mají potíže ve škole, vyrůstají v neúplných rodinách či mají problémy se svými vrstevníky. Většina těchto dětí se do programu Pět P dostávají na doporučení psychologů, sociálních pracovníků či výchovných poradců. V poslední době se však sami rodiče ozývají a vyhledávají pomoc na základě médií či informací od známých v programu Pět P.¹¹³

Respirační péče je celkový komplex služeb, který má za svůj cíl poskytnout pečujícímu či rodině, která se stará o svého zdravotně postiženého člena, dovolenou či čas na odpočinek. Pomoc v době, kdy sami pečující či rodiny jsou nemocné, hospitalizované či vykonávají jiné činnosti.¹¹⁴

Linka důvěry je psychologická služba, která poskytuje první pomoc prostřednictvím telefonu. Na tuto linku se může obrátit každý, který se dostane do situace, kterou nedokáže sám vyřešit nebo nemůže či nedokáže využít pomoci svého okolí. Linek, které poskytují pomoc svým klientům je hned několik a mnoho z nich poskytují svoje služby nepřetržitě. Dnes máme k dispozici tyto linky: linky důvěry pro celou populaci, pro děti a mládež, specializované linky a internetové linky pomoci.¹¹⁵

3.2 Služby odborných zařízení

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, mluví o odborných službách zařízení, které zajišťuje stát. Tyto zařízení se zabývají hlavně poradenskou činností. Zařízení dále poskytují krátkodobé nebo dlouhodobé umístění dětí.¹¹⁶

Mezi tyto zařízení patří:

- Zařízení odborného poradenství pro péči o děti.
- Zařízení sociálně výchovné činnosti.

---

¹¹³ srov. Program Pět P. In *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zdravotně sociální fakulta* [online]

¹¹⁴ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 185.

¹¹⁵ srov. tamtéž, s. 186.

¹¹⁶ srov. § 39 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

- Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.
- Výchovně-rekreační tábory pro děti.
- Zařízení pro výkon pěstounské péče.¹¹⁷

Sociální služby se zaměřením na náhradní rodinnou péči mohou poskytovat v současné době i další právnické a fyzické osoby. Tyto osoby však musejí být pověřeny výkonem sociálně-právní ochrany. Jde tu především o občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, účelová zařízení církví apod.

Poradenství v oblasti náhradní rodinné péče, je celkový komplex služeb. Cílem těchto služeb je poskytovat uživatelům informace o jejich povinnostech, právech, zájmech a poskytnout jim možnosti k řešení jejich těžké životní situace. Toto poradenství se zaměřuje na žadatele o náhradní rodinnou péči a na rodiny s dětmi v náhradní rodinné péči, které vnímají svoji životní situaci jako obtížnou a nejsou schopny ji řešit vlastními silami ani s pomocí okolí. Takovéto služby poskytují např. Sdružení pěstounských rodin, Střep, Dům rodin, Dětský domov, FOD, Trialog, ISIS či Středisko náhradní rodinné péče.¹¹⁸

Osobní asistence je zaměřena na pěstounské rodiny, které pečují o své děti, které jsou zdravotně postižené. Osobní asistence je jednou z forem respitní péče. Jak jsme se již zmínili, tak respitní služba je komplex služeb, které poskytují pomoc těm lidem, kteří ve své péči mají dítě se zdravotním postižením.¹¹⁹ Tuto službu poskytuje např. Nadace Charty 77 – Konto Bariéry, Nadace Dětský mozek, Středisko NRP ve spolupráci s Nadačním fondem Rozum a cit.

Azylové domy pro děti jsou zařízení, která poskytují komplexní první pomoc a intervenci pro ohrožené, zneužívané, týrané a opuštěné děti. Azylové domy poskytují i návaznost na další orgány, které se těmito situacemi konkrétně zabývají. Jde o péči dětí, které se dostaly do těžké životní situace a tato péče jim zajistí ubytování, stravování, vzdělání a pomoc při prosazování jejich práv a zájmů.¹²⁰

¹¹⁷ srov. Co nového se u nás dělá pro opuštěné děti. In *internetový časopis pro ženy Dáma* [online]

¹¹⁸ srov. Co nového se u nás dělá pro opuštěné děti. In *internetový časopis pro ženy Dáma* [online]

¹¹⁹ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 185.

¹²⁰ srov. Co nového se u nás dělá pro opuštěné děti. In *internetový časopis pro ženy Dáma* [online]

Klokánek je nový projekt Fondu, který se zajímá o opuštěné děti. Jeho hlavním cílem je nabídnout dítěti přechodnou rodinnou péči místo ústavní péče do té doby, než se mohou vrátit zpět do své rodiny či dokud se pro ně nenajde vhodná trvalá náhradní rodinná péče (osvojení, pěstounská péče, svěření do výchovy třetí osoby). Klokánky jsou pověřeny ministerstvem práce a sociálních věcí a mají za úkol poskytnout okamžitou pomoc na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí, žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí i na základě žádosti samotného dítěte.¹²¹

Komunitní centrum je komplex služeb, který se zaměřuje na zkvalitnění a zlepšení života lidí v místním společenství prostřednictvím aktivace a propojování zdrojů jednotlivců, skupiny a společnosti. Cílová skupina těchto center tvoří hlavně lidi, kteří žijí v jedné společné lokalitě a mají určitý společný zájem či potřebu. Např. Otevřená rodina, Slunečnice.

Dětské domovy rodinného typu mají za poslání vytvořit skutečné rodinné prostředí pro maximálně 20 dětí. Jsou to většinou děti, které nemají vlastní rodinu, která by měla být funkční. Zázemí v tomto domově zajišťuje manželský pár, který tam společně s těmito dětmi žije. Např. Duha, Dětský domov Markéta, obecně prospěšná společnost Radost a další.¹²²

3.3 SOS vesničky

SOS vesničky je jedna z forem náhradní rodinné péče. Jedná se o pěstounskou péči ve zvláštních zařízeních jako jsou SOS vesničky. V SOS vesničkách je v čele velké rodiny matka-pěstounka.¹²³

Cílem tohoto sdružení je poskytnout dětem, které se jakýmkoliv způsobem ocitly mimo svůj domov či rodinu. Pro děti, které nemají možnost být umístěny do adoptivní rodiny či do individuální pěstounské péče, kde by měly možnost

---

¹²¹ srov. Klokánek-rodinná alternativa ústavní péče. In *Projekt Klokánek* [online]

¹²² srov. Co nového se u nás dělá pro opuštěné děti. In *internetový časopis pro ženy Dáma* [online]

¹²³ srov. MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 47.

vyrůstat v rodinném prostředí. SOS vesničky za spolupráce s matkou-pěstounkou připravují tyto děti na jejich samostatný život.¹²⁴

Pokud porovnáme rozdíly mezi SOS vesničkou a individuální pěstounskou péčí z pohledu právního, nezaznamenáme velké rozdíly. Jedním z podstatným rozdílů je však skladba rodiny. Tato rodina je složena z velkého počtu „sourozenců“. Tuto velkou rodinu vede jen matka-pěstounka, která má na pomoc další ženu.¹²⁵

Matějček uvádí rozdíl mezi SOS vesničkami a manželskými pěstouny, kde se vyskytuje role otce v rodině. Samozřejmě musíme konstatovat že rodina, kde se vyskytuje role otce, se daleko více přibližuje k normálnímu modelu rodiny. SOS vesničky jsou založeny spíše na rolích žen, je to ženská záležitost.¹²⁶

Podle Jana Folda, který je ze Sdružení SOS dětských vesniček, již nebudou SOS vesničky pouze doménou žen. Kromě maminek-pěstounek začíná sdružení přijímat i manželské páry. Toto rozhodnutí museli přijmout kvůli vnějšímu tlaku okolí. Okolí totiž reaguje na situaci v SOS vesničkách, kde pode veřejného mínění chybí při výchově mužský prvek. Ke konci července loňského roku vstoupil do přijímacího řízení první manželský pár a má velkou šanci na přijetí. Kritéria pro přijetí manželského páru jsou velmi přísná a náročná, stejně jako pro matky-pěstounky. Ve vesničkách převážně žijí děti, o které se jejich rodiče odmítají starat či jim byly odebrány na základě soudního rozhodnutí. Pro dítě je nejlepší kompletní rodina.¹²⁷

Dětským SOS vesničkám podle článku z časopisu Respekt hrozí, že přijdou o peníze. Tuto informaci dostala ředitelka Sdružení SOS vesniček Paichlová od mateřské zahraniční organizace, která dosud zajišťuje minimálně třetinu rozpočtu všech českých SOS vesniček. Prostředky, které odcházejí na provoz českých SOS vesniček činí 24 procent celého rozpočtu.¹²⁸

---

¹²⁴ srov. BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*, s. 189.

¹²⁵ srov. MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 47.

¹²⁶ srov. MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 48.

¹²⁷ srov. Děti v SOS vesničkách budou mít rodinu i s otcem. In *azspravy* [online]

¹²⁸ srov. Dětským SOS vesničkám hrozí, že přijdou o peníze. In *České noviny* [online]

Sdružení SOS vesniček potřebuje peníze na svůj provoz. V těchto domech žijí pěstouni se svými dětmi. Velmi mnoho prostředků však potřebují i pěstounky pro svojí přípravu. Podle Paichlové se k práci profesionálních pěstounek hlásí kolem 80 žen ročně, avšak výběrem projde pouze tak šest z nich. Pěstounky musejí projít mnohými kurzy, které jsou zaměřeny na komunikaci, zvládání krizových situací, pedagogických a psychologických základů apod. Sdružení SOS vesniček nyní zaměstnává celkem 25 pěstounek.¹²⁹

3.3.1 Vznik SOS vesniček

Již po druhé světové válce začaly vznikat SOS vesničky v Rakousku a byly určeny hlavně pro válečné sirotky. Myšlenka organizované pěstounské péče v kolektivu malé vesničky vznikla na konci 60. let do Československa. Na počátku 70. let vznikla u Karlových Varů první SOS vesnička. Následovně přibýly vesničky i ve Chvalčově v podhůří Hostýnských hor a v Brně Medláncích. V současné době žije dnes v SOS vesničkách v naší republice celkem 88 dětí a 93 dětí žije v zařízeních následné péče pro mládež.¹³⁰

Do SOS vesniček se umisťují děti, o které nejeví zájem individuální pěstouni či děti, které nemají šanci na adopci. Podle Paichlové se jedná hlavně o větší sourozenecké skupiny či o děti, které jsou jiného etnického původu či menšin. SOS vesničky se stále snaží získat co možná největší podporu od státu. SOS vesničky jsou financovány státem či soukromým sektorem. Sdružení SOS vesniček neustále hledají sponzory a dárce na jejich provoz.

---

¹²⁹ Srov. Dětským SOS vesničkám hrozí, že přijdou o peníze. In *azspravy* [online]

¹³⁰ srov. Dětským SOS vesničkám hrozí, že přijdou o peníze. In *časopis Respekt* [online]

3.4 OS Filadelfie

Hlavním posláním Filadelfie je najít pro děti nové rodiče. Poskytuje všestrannou podporu pro náhradní rodinnou péči. Podstatným cílem projektu Filadelfie je poskytnout dětem z dětských domovů či ústavů nový domov. Novým domovem myslíme plně funkční rodinu, kde jsou ty nejlepší základy pro život dítěte, které se musí jednou postavit na vlastní nohy. Tyto nelehké cíle se Filadelfie snaží dosáhnout trojím způsobem:

- Výstavbou rodinných domků pro tyto rodiny.
- Vyhledáváním vhodných pěstounských rodin.
- Následnou péčí o tyto rodiny.¹³¹

Filadelfie je velmi ráda, že u nás v České republice existují i rady sdružení, se kterými úzce spolupracují. Tyto rady sdružení mají podobné poslání jako projekt Filadelfie. Bohužel však u nás zatím ještě neexistuje jiné sdružení, které by mělo v úmyslu výstavbu nových domů pro pěstounské rodiny. V případě, že by takovéto sdružení v budoucnu vzniklo, tak projekt Filadelfie se určitě podělí o své dosavadní zkušenosti. Filadelfie doufá, že svým projektem pomůže ke zlepšení situace v naší zemi, která je kritická. Můžeme říct že v oblasti problematiky náhradní rodinné péče jsme na posledním místě v Evropě.¹³²

3.4.1 Výstavba nových domů

Mnoho pěstounských rodin, což se stává velmi často, chtějí přijmout větší počet dětí do své péče. Bohužel ale většině těchto rodin nevyhovují bytové podmínky, které dosud obývají. V jejich obydlí je velmi málo prostoru pro přijetí dalšího dítěte do jejich pěstounské rodiny. Právě centrum Filadelfie přišlo s projekty na výstavbu domů právě pro tyto rozšířené pěstounské rodiny. Tato činnost je nejviditelnější ale i zároveň nejméně mediáně zajímavá.

---

¹³¹ srov. Poslání. In *OS Filadelfie* [online]

¹³² srov. Poslání. In *OS Filadelfie* [online]

Tyto pěstounské rodiny většinou nejsou nijak finančně na výši a proto nemají dostatek finančních prostředků, aby si rodinný domek postavily samy. Kvůli této jejich finanční situaci, nemohou dalším dětem poskytnout klidný a bezpečný domov, který by potřebovaly. Tuto situaci právě chce vyřešit centrum Filadelfie, která tyto domy pro pěstouny staví. Domy jsou navrhovány v takovém stylu, aby poskytl pohodné zázemí pro vekou pěstounskou rodinu.

Centrum Filadelfie se snaží stavět v takové lokalitě, kde je dobré prostředí a dobrá obslužnost (obchody, zdravotní středisko, školky, školy). Velké nároky jsou zde kladeny i na dobré sousedské vztahy, které jsou v soužití s okolím velmi důležité.¹³³

První projekt postavení rodinného domku proběhl a byl realizován již v roce 2005-2006. Cílem tohoto projektu byla výstavba dvou rodinných domků v Oldřichovicích, které budou soužit pěstounským rodinám s 5-8 dětmi. Druhý projekt chce Filadelfie realizovat v roce 2008-2009. Centrum chce vybudovat na území Karpentné další 4-5 domků pro další pěstounské rodiny s dětmi. Po skončení první etapy stavění rodinných domků, zde umístily dvě rodiny, které si postupně berou děti z dětských domovů a kojeneckých ústavů do pěstounské péče. V jednou z těchto domků může bydlet rodina se šesti až sedmi dětmi. V nynější době žije v těchto dvou rodinách cekem jedenáct dětí. V současné době má centrum Filadelfie vytipováno dalších pět pěstounských rodiny, které jsou připraveny se do tohoto projektu zapojit.¹³⁴

3.4.2 Vyhledávání vhodných pěstounských rodin

V případě, kdy by neexistovaly rodiny, které jsou ochotné přijmout do pěstounské péče dítě z dětského domova, by veškerá podpora náhradní rodinné péče byla zbytečná a postrádala by význam. Můžeme tedy tvrdit, že bez kvalitní pěstounské rodiny by sdružení ztratilo veškerý smysl. V žádném případě toto

---

¹³³ srov. Poslání. In *OS Filadelfie* [online]

¹³⁴ srov. Projekt. In *OS Filadelfie* [online]

sdužení nemůže nahradit psychologa, sociálního pracovníka či další odborníky, které jsou nyní zodpovědní za posouzení jednotlivých žadatelů o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Projekt Filadelfie se zaměřuje a vyhledává již fungující pěstounské rodiny. Ve většině případů jde již o rodiny, které mají ve své pěstounské péči již jedno či dvě děti a mají zájem přijmout do pěstounské péče i další. Pěstouni musejí splňovat určitá kritéria pro posouzení vhodnosti ke vstupu do projektu Filadelfie: Křesťanská výchova ze strany obou rodičů, perspektiva přijetí cca šesti dětí z DD a ochota ke vzájemné spolupráci.¹³⁵

3.4.3 Následná péče

Filadelfie postaví domy a nastěhuje do nich pěstounské rodiny, ale tím to pro ně nekončí. Neustále se snaží rodině všestranně pomoci a být těmto rodinám podporou. Pěstounská rodina tuto snahu rozhodně ocení, protože se díky této pomoci necítí na všechno samy. Rodina se tím, že se přestěhuje do těchto domů, dostane do úplně neznámé situace. Tato situace je velmi náročná kvůli neznámému prostředí, novým dětem, novému zaměstnání či novým vztahům. Tyto všechny faktory mohou vést k dlouhodobému stresu. Projekt Filadelfie považuje za nejdůležitější navázání lidského přátelství mezi novými rodinami a členy sdružení. Právě na základě těchto vztahů může probíhat další spolupráce a pomoc při hledání vhodného kroužku pro dítě, při řešení problémů či při hlídání dětí.¹³⁶

---

¹³⁵ srov. Poslání. In *OS Filadelfie* [online]

¹³⁶ srov. Poslání. In *OS Filadelfie* [online]

Praktická část

4 Výzkumné šetření

Je důležité pochopit pojmy a s nimi potřebné souvislosti, abychom porozuměli celému procesu pěstounské péče. Hlavní přípravou pro výzkumné šetření bylo zpracování teoretické části této práce. Bylo mi již předem jasné, že praktická část mé práce bude spočívat v rozhovorech s pěstounskými rodinami. Městský úřad v Českém Krumlově mi poskytl potřebné informace. Rodiny jsem kontaktovala a provedla výzkumné šetření formou rozhovoru.

Otázek bylo celkem dvacet a byly vypracovány na základě teoretické části práce. Praktická část, konkrétně rozhovor, měl podtrhnout teorii, o které jsem psala na v předchozích stránkách. Povídání o pěstounské péči bylo otevřené a nebylo do něho přímo vstupováno. Žádná z otázek nepodsunovala žádnou odpověď.

4.1 Sběr dat

Před uskutečněním rozhovoru jsem se seznámila s výzkumem, který jsem u těchto rodin uplatnila. Otázky byly směřovány na průběh jejich pěstounské péče. Pěstounům byla zajištěna anonymita a byly jim předány informace. Pokládané otázky měly jasnou podobu a odpovědi obsahovaly konkrétní názory tázajících.

Rozhovory trvaly cca 2 hodiny a byly vedeny tak, aby nepůsobily negativním způsobem na tázající. Rozhovory, při kterých byl zúčastněn vždy jeden pěstoun, byly provedeny ve třech rodinách, u dvou z nich to byla matka-pěstounka a u jedné otec-pěstoun.

4.2 Zpracování dat

Při výzkumném šetření byla použita forma těsnopisu. Ze získaných informací byla nalezena hodnotící kritéria, která jsou obsažena v rozhovorech. Ke každé konkrétní otázce byla přiřazena konkrétní odpověď.

Praktická část byla zaměřena na:

- Průběh pěstounské péče.
- Zdroj informací o pěstounské péči.
- Zprostředkování pěstounské péče.
- Přípravu budoucích pěstounů.
- Kontrolu pěstounské péče.
- Rodinnou, zdravotní a manželskou situaci.
- Žádost o pěstounskou péči.
- Kontakt s biologickou rodinou.
- Státní sociální podporu atd.

4.3 Kasuistiky rodin

Výzkumné šetření proběhlo ve třech pěstounských rodinách, které byly vybrány z databáze pěstounů na Městském úřadě v Českém Krumlově.

První rodina je manželský pár, který žije na území Českokrumlovska. Bydlí ve svém vlastním rodinném domku, ke kterému přiléhá zahrádka. Manželé jsou středního věku. Společně mají jedno biologické dítě. Chlapce ve věku 5 let. Poté, co zjistili, že již nemohou mít vlastní děti, se rozhodli pro pěstounskou péči. Do pěstounské péče si vzali dva polorómské chlapce, kteří jsou nyní ve věku 4 let. Chlapci jsou jednovaječná dvojčata. Matka–pěstounka je s chlapci na mateřské dovolené a otec–pěstoun dochází do zaměstnání.

Druhá rodina je taktéž manželský pár a stejně jako první žije na území Českokrumlovska. Bydlí ve velkém rodinném domě s velkou zahradou. Tito manželé–pěstouni jsou již staršího věku. Jejich rodina je opravdu početná. Je

sedmičlenná. Mají své dvě biologické děti a dalších pět dětí mají v pěstounské péči. Nejmladšímu dítěti v pěstounské péči je 5 let a nejstaršímu již 18 let. Oba pěstouni pracují v sociální oblasti a pomáhají právě těmto opuštěným dětem.

Třetí rodina stejně jako první a druhá žije na území Českokrumlovska. Na rozdíl od předešlých dvou rodin žije v obecním panelákovém bytě. Manželé jsou středního věku a oba v současné době docházejí do zaměstnání. Rodina je věřící. Vzhledem k tomu, že pěstounka nemohla mít děti, rozhodli se vzít si děti do pěstounské péče. V současné době mají ve své péči dva chlapce a jednu dívku. Chlapcům je 11 let a dívce, 8 let. Všechny tyto tři děti jsou romského původu a jsou to sourozenci.

4.4 Vyhodnocení

Mým hlavním cílem bylo zmapovat teoretickou část v běžné praxi. Nyní se pokusím vyjádřit četnost daných jevů, zda se ve výzkumném šetření objevily nějaké shodné, podobné či rozdílné jevy a pokud ano, kolikrát to bylo.

První otázka byla směřována na zdroj informací o pěstounské péči.

1. rodina

O náhradní rodinné péči věděla vzhledem k tomu, že jejich rodinný příslušník pracuje v sociální oblasti. Od tohoto příslušníka měla rodina snad nejvíce informací. Byla informována o současné situaci, o průběhu, podmínkách i možných změnách v této oblasti. Dalším zdrojem informací byl domácí internet, na kterém si rodina průběžně sháněla potřebné informace a všechny zajímavé souvislosti s pěstounskou péčí. Četla různé odkazy a studovala postupy konkrétních institucí, které se zabývaly náhradní rodinnou péčí, konkrétně pěstounskou péčí. S pomocí internetu se informovala i o pravidelných setkáváních pěstounů, již se také později zúčastnila. Tyto schůzky jí přinesly mnoho užitečných zkušeností.

2. rodina

Rodina o náhradní rodinné péči, konkrétně o pěstounské péči, věděla již mnoho let. Oba manželé pracují v sociální oblasti s dětmi, takže hlavní informovanost pramenila odtud.

3. rodina

Třetí rodina uvedla jako hlavní zdroj internet a internetové odkazy. Dalším zdrojem informací byly charitativní akce, které byly zaměřené na pomoc opuštěným dětem. V neposlední řadě poskytl rodině informace i Úřad sociální péče v Českém Krumlově.

Hodnotící závěr: Zdroje informací pro pěstouny o pěstounské péči byli rodinní příslušníci, internetové stránky s odkazy na pěstounskou péči, osobní setkání s pěstouny a v neposlední řadě i vlastní informace ze zaměstnání.

Druhá otázka byla směřována na zdroj informací úřadů a problematiku náhradní rodinné péče.

1. rodina

Zde rodina shledávala nedostatky v komunikaci s krajem, odkud jejich chlapci pocházeli. Postěžovala si na nedostatek informací a špatnou komunikativnost. Původně rodina chtěla hostitelskou péči, ale vzhledem k daným podmínkám, které by musela splňovat, rozhodla se pro pěstounskou péči. Dalším problémem pro ni byla i spolupráce s úřadem v Českých Budějovicích. Zde jim bylo sděleno : „Pěstounů je hodně, ale dětí málo.“ Naopak spolupráce a komunikativnost s úřadem v Českém Krumlově hodnotí rodina velice pozitivně.

2. rodina

Rodina vyjádřila svou spokojenost hlavně s prací Městského úřadu v Českém Krumlově. Dále probíhala i spolupráce s dětským domovem a manželskou poradnou. Tato rodina zastává názor, že pokud má někdo zájem, tak si vždy najde potřebné informace.

3. rodina

Rodina si myslí, že dostala dostatek informací ohledně problematiky pěstounské péče. Velice si stejně jako předchozí dvě rodiny chválila úřad v Českém Krumlově. Rodina byla velice spokojená i s prací sociální pracovníce.

Hodnotící závěr: Nedostatky pěstounské rodiny shledávaly v oblasti komunikace s úředníky Městského úřadu v Českých Budějovicích. Velice pozitivně pěstounské rodiny pohlízejí na oblast spolupráce s úřadem v Českém Krumlově a konkrétně na práci sociální pracovníce, která jim byla přidělena.

Třetí otázka byla směřována na oblast práce sociální pracovníce, její návštěvy a význam těchto návštěv.

1. rodina

Na spolupráci se sociální pracovnící si rodina nemůže nikterak stěžovat. Sociální pracovníce se chová velice profesionálně a snaží se rodině vždy ve všem vyjít vstříc a pomoci.

2. rodina

Stejně jako první rodina pohlížela na práci sociální pracovníce velice pozitivně. Uvedla však, že s ostatními úředníky probíhala spolupráce v rámci možností. Tato rodina stejně jako první neměla se sociální pracovnící doposud žádný problém.

3. rodina

Stejně jako v obou předchozích případech byla sociální pracovníce přiřazena třetí rodině. Opět se názory všech rodin shodují v tom, že se sociální pracovnící jsou velice spokojeni a neshledávají žádná negativa. Třetí rodina přímo uvedla: „Jsme vděční za mnoho a mnoho věcí, které pro nás udělala“.

Hodnotící závěr: Pozitivní pohled mají pěstouni na práci sociální pracovníce z úřadu v Českém Krumlově, ale negativa shledávají v oblasti práce s ostatními úředníky z této oblasti.

Čtvrtá otázka se zabývala četností těchto návštěv společně s pohledem na její způsob konání.

1. rodina

Rodina uvedla, že návštěvy byly vždy předem ohlášeny a pravidelné. Návštěvy probíhají bez jakýkoliv problémů. Nikdy se rodině nestalo, aby sociální pracovníce byla indiskrétní a vnikala jim do jejich soukromí. Návštěvy probíhají v harmonickém duchu.

2. rodina

Druhá rodina spolupracuje velmi úzce a současně s několika sociálními pracovníci. Kontroly stejně jako v první rodině probíhají bez sebemenších problémů. Shodují se i v tom, že návštěvy jsou vždy předem ohlášeny a nikdy se nestalo, že by sociální pracovníce vstupovala do osobních věcí pěstounů či dětí. Návštěvy sociální pracovníce jsou v této rodině vždy vítané.

3. rodina

Třetí rodina potvrzuje pouze ten samý postup sociální pracovníce, který jsem popsala již v předchozích dvou rodinách.

Hodnotící závěr: Návštěvy byly vždy ohlášeny, měly svou pravidelnost a práce sociální pracovníce byla v každém ohledu diskretní.

Pátá otázka směřovala na zdravotní stav rodiny, rodinnou situaci, manželství společně se zpětnou reakcí pěstounů.

1. rodina

Rodina potvrdila, že byla po všech směrech důkladně zkontrolována. Pro matku-pěstounku bylo velice nepříjemné gynekologické vyšetření, které neproběhlo pouze jednou. Samozřejmě pozornost byla směřována i na manželský život tohoto páru a v neposlední řadě i na pracovní poměr obou pěstounů.

2. rodina

Druhá rodina uvedla, že jim konkrétně vyšetření nepříjemná nebyla. Uvedla, že jsou oba po zdravotní stránce v pořádku, a z toho důvodu nemají co skrývat. Uznala však možnost, že konkrétně gynekologické vyšetření nemusí být pro ženu zrovna příjemná. Ke všem těmto vyšetřením přistupovala rodina velice svědomitě.

3. rodina

V této rodině matka-pěstounka uvedla, že tato šetření byla pro manžela daleko více jednodušší než pro ni samotnou. Přesně se potvrdila možnost, o které mluvily obě rodiny. Nepříjemná gynekologická vyšetření. Rodina uvedla, že se šetření zaměřilo i na jejich pracovní poměr a finanční stránku.

Hodnotící závěr: Podávání informací o zdravotním, sociálním a rodinném stavu považují pěstouni za nezbytné, ale přesto shledávají negativa v určitých opakovaných vyšetření, která mohou být nepříjemná.

Šestá otázka byla směřována na podávání žádosti o pěstounskou péči.

1. rodina

Rodina si postěžovala, že žádost a vše s tím spojené by mohlo mít daleko jednodušší postup. Mluvila o velkém množství papírů, které musela vyřídit a bohužel s těmito formalitami nejsou ještě v současné době manželé hotovi. Myslí si, že právě tento složitý postup by mohl plno zájemců odradit od úmyslu vzít si dítě do pěstounské péče.

2. rodina

Druhá rodina-stejně jako první-uvedla, že v oblasti podávání žádosti shledává velké rezervy. Stížnost byla směřována hlavně na úřední dokumentaci, kterou si rodina musela prostudovat a doplnit tam potřebné informace. Stejně jako první i druhá rodina vzpomíná na toto období jako na období těžké a časově velice náročné.

3. rodina

„Horor. Do slova a do písmene“, takto reagovala třetí rodina a vlastně svým způsobem podtrhovala pocity předchozích dvou rodin. Všechny tři rodiny se shodly na těžkostech, které obnáší formality a papírování.

Hodnotící závěr: Proces podávání žádostí o pěstounskou péči bylo pěstounskými rodinami hodnoceno velmi negativně a to hlavně kvůli nadprůměrným úřednickým formalitám, které by podle pěstounů mohly být jednodušší.

Sedmá otázka se zabývala přípravou budoucích pěstounů a významem této přípravy.

1. rodina

Rodina uvádí, že příprava je podle ní nezbytná a velice důležitá. Souhlasila by, aby příprava stejně jako v jiných zemích, byla i u nás povinná.

2. rodina

Druhá rodina pouze potvrzuje názory té první. Tvrdí, že příprava je nutná a nezbytná pro budoucí pěstouny. Je to jedna z hlavních možností, jak se na pěstounskou péči dostatečně a dobře připravit. Během této přípravy by se měli pěstouni ujistit ve svém rozhodnutí, zda bylo správné či nikoliv.

3. rodina

Třetí rodina tvrdí, že příprava je nenahraditelný proces. Z toho vyplývá, že pouze souhlasí s předchozími dvěma rodinami. Třetí rodina se shoduje s první v názoru, že by příprava měla být povinná.

Hodnotící závěr: Průběh a význam přípravy budoucích pěstounů je hodnocen ze strany těchto tří rodin velmi pozitivně. Přípravu budoucích pěstounů považují rodiny za nepostradatelný proces, kterým by si všichni žadatelé o pěstounskou péči měli projít.

Osmá otázka se zaměřuje na možné změny přípravy budoucích pěstounů.

1. rodina

První rodina by přidala více praktických činností. Rodině v přípravě budoucích pěstounů chybělo více setkání s pěstouny, kteří mají v této oblasti již nějaké zkušenosti. Dále zalitovala, že příprava nebyla rozdělená do skupin pro pěstouny, osvojitele či žadatele o adopci.

2. rodina

Druhá rodina se shoduje s první rodinou v názoru, že by zařadila více praktických sebepoznávacích činností. Dále by také upřednostnila spolupráci s pěstouny, kteří jsou již v této oblasti delší dobu a mohli by předat potřebné informace. Tato rodina přímo uvádí, že zkušenosti těchto pěstounů jsou k nezaplacení a že je to ta nejlepší škola.

3. rodina

Třetí rodina uvádí, že příprava je nutná, nezbytná a potřebná věc, takže se shodují opět všechny tři rodiny. I třetí rodina se zmiňuje o sdělování zkušeností jinými pěstouny. Považují je za nenahraditelné.

Hodnotící závěr: Pěstounské rodiny navrhují zařazení více praktických činností při setkáních s pěstouny a přípravy společně se všemi setkáními rozdělit podle druhu náhradní rodinné péče.

Devátá společně s desátou otázkou se zaměřuje na podstatu, význam, funkci, účel a časovou dotaci přípravy pěstounů.

1. rodina

Co se týče časové dotace, tak rodina nevěděla přesný časový údaj. Jejich příprava trvala po dobu jednoho víkendu. Rodina si myslí, že tento víkend byl pro předání informací nedostatečný. Opět se zmínila o tom, že jejich příprava byla spojená i s přípravou i jiných členů, kteří žádali o jiný druh náhradní rodinné péče.

Rodina prošla jak teoretickou, tak i praktickou částí přípravy. Jejich praktická část obsahovala vytvoření dětského pokojíčku pro děti, podle jejich představ. Přestože si myslí, že časově to bylo nedostatečné, tak jim příprava v kladném slova smyslu hodně přinesla.

2. rodina

Druhá rodina také nevěděla, jakou časovou dotaci příprava má mít. Myslí si ale, že těch 35 hodin, které uvádí literatura, je dostačující. Tím se liší v názoru od první rodiny, která měla přípravu víkendovou, a bylo to podle ní málo. Druhá rodina zastává názor, že by tento prostor přípravy měl být smysluplně využit. Rodina by dala přednost před besedami schůzkách s pěstouny.

3. rodina

Stejně jako předešlé dvě rodiny ani třetí rodina nevěděla jakou časovou dotaci má mít příprava pro pěstouny. Shodla se s předchozími rodinami, že by příprava měla být zaměřena více prakticky a méně teoreticky. Stejně jako první rodina zastává názor, že by příprava měla být rozdělena podle toho, kdo o jaký druh náhradní rodinné péče žádá. I tato rodina stejně jako obě předchozí si prošla praktickou částí přípravy. Hodnotí ji velice kladně. Je to podle nich potvrzení teorie. Tato rodina zastává názor, že při praktické části se vnitřně otevírají jako lidé, a proto se zážitkovou částí přípravy sympatizují.

Hodnotící závěr: Časová dotace nebyla přesně dána, ale byla podle pěstounů dostatečná. Pěstouni navrhují oddělení žadatelů podle druhu náhradní rodinné péče, o který žádají, a dále navrhují zařazení více praktických činností společně se setkáními s pěstouny.

Jedenáctá otázka se zaměřuje na prvotní zájem, iniciátora a rozhodnutí pro pěstounskou péči.

1. rodina

Hlavním iniciátorem v první rodině byla matka-manželka. Důvodem byly zdravotní problémy, které jí nedovolily otěhotnět. Po společné domluvě si do pěstounské péče rodina vzala dva kluky.

2. rodina

Ve druhé rodině se rozhodovali manželé společně. Oba pracují s opuštěnými dětmi a to byl důvod, který je vedl k tomu, že si vzali děti do pěstounské péče. Chtěli pomoci alespoň některému z dětí, které nemělo žádný domov. Pouze tuto rodinu nevedly zdravotní potíže k rozhodnutí pro pěstounskou péči.

3. rodina

I třetí rodina se rozhodla po společné dohodě, ale přesto prvotním iniciátorem byla matka-pěstounka. Stejně jako u první rodiny vedla ženu touha po dítěti, které bohužel mít nemohla.

Hodnotící závěr: Iniciátorem v rozhodování o pěstounské péči ve dvou případech byla matka-pěstounka, ale definitivní rozhodování bylo již společné.

Dvanáctá otázka se zaměřuje na reakce nejbližších, rodiny či okolí.

1. rodina

První rodina se svou rodinou a nejbližšími neměla žádné problémy. Chlapce přijali, jako by to byla jejich vlastní vnoučata. Bohužel někdy s manželem vycítíme, že ne ke všem třem našim dětem se prarodiče chovají stejně. Pěstounská rodina chlapců nechává všemu volný průběh. S okolím této rodiny byly již reakce trochu jiné. Hlavním důvodem je, že chlapci jsou poloromského původu a bohužel dnes se na tuto populaci nehledí zrovna pozitivně. Lidé reagují různě, buď mají nevhodnou připomínku nebo neříkají nic, ale z pohledu se jasné, co si zřejmě myslí.

2. rodina

Vzhledem k tomu, že tento manželský pár je již postarší, tak sklízí obdiv v řadě svých vrstevníků. Rodiče obou pěstounů se k dětem chovají zdrženlivě a moc se k ničemu nevyjadřují. Vlastní děti v této rodině byly zpočátku zdrženlivé a dalo by se říci, že i žárlí, ale s postupem času se vše uklidnilo. Tato rodina nemá v pěstounské péči ani jedno romské dítě, takže z okolí nepřicházejí takové odezvy jako například k první či ke třetí rodině.

3. rodina

Podpora ze strany obou prarodičů byla výborná a přetrvává dodnes. Tato rodina je věřící a to podle mého názoru hraje také velkou roli. Nejvíce rodině pomohlo nejbližší věřící okolí, oproti tomu byly ohlasy veřejné populace spíše negativní. Chlapci i dívka jsou romského původu a zde shledávám ten největší problém. Stejně jako u první rodiny si myslím, že je to dáno celkovým pohledem na tuto menšinu, která žije mezi námi.

Matka-pěstounka reagovala takto: „Bohužel, dnes lidé hledí na romskou populaci jako na velký problém. Na jedné straně se nedivím, ale na druhé straně....ty děti za to nemohou“!

Hodnotící závěr: Reakce nejbližší rodiny na rozhodnutí pro pěstounskou péči byly pozitivní, zatímco reakce vnějšího okolí byly zdrženlivé či dokonce negativní.

Třináctá otázka se zabývá problematikou a kontaktem s biologickou rodinou.

1. rodina

V první rodině jsou chlapci z pětičlenné rodiny. Narodili se předčasně a to jejich biologickou matku odradilo a opustila je. Pokud byli chlapci v ústavní výchově, tak rodina zájem o chlapce projevila, ale v případě, kdy se chlapců ujali pěstouni do své péče, tak zájem opět zanikl. Styk pěstounům nebyl doporučen ani ze strany sociální pracovnice, přesto pěstouni své chlapce budou vést ve vědomí, že jsou v pěstounské rodině a že někde mají vlastní biologické rodiče.

2. rodina

I druhá rodina souhlasí se stykem s biologickými rodiči, bohužel ani zde tento kontakt neprobíhá. Stejně jako u první rodiny biologičtí rodiče nemají o své vlastní děti zájem. Druhá rodina stejně jako první povede své děti ve vědomí, že jsou v pěstounské péči a v pravou chvíli jim to sdělí. Pokud by biologičtí rodiče nijak neohrožovali vývoj dětí, tak pěstounská rodina proti styku s nimi nic nenamítá. Stejně jako u první rodiny, tak i druhé rodině nebylo doporučeno setkání s biologickými rodiči.

3. rodina

„Vztah by se měl podle mě zachovat jen v případě, pokud to žádným způsobem nenarušuje život dětí“. Tento názor zastává třetí rodina a vlastně podtrhuje názory předchozích dvou rodin. I ve třetí rodině kontakt neprobíhá, ale přesto jsou pěstouni připraveni říci svým dětem pravdu. Stejně jako v předchozích dvou rodinách ani zde nebyl ze strany sociální pracovnice kontakt s biologickými rodiči doporučen.

Hodnotící závěr: Kontakt mezi biologickými rodiči a dětmi v pěstounské péči pěstouni schvalují, ale přesto ani u jedné rodiny kontakt s biologickými rodiči neprobíhá.

Čtrnáctá otázka se zaměřuje na požadavky, které měli či neměli budoucí pěstouni na své budoucí děti.

1. rodina

První rodina konkrétní požadavky neměla. Neshledávala ani problém v tom, že by dítě mělo lehkou tělesnou vadu. Uvědomili si však, že by asi nezvládli situaci, kdy by dítě mělo nějakou těžkou tělesnou vadu. Co se týče rasy či pohlaví, tak pěstouni konkrétní požadavek neměli.

2. rodina

Ani druhá rodina neměla konkrétní požadavek na rasu, pohlaví či zdravotní stav dítěte. Přesto stejně jako první rodina, měla obavy z dítěte, které by bylo těžce zdravotně postižené a to z důvodu, že by neměla dostatek času pro ostatní děti, které mají v pěstounské péči.

3. rodina

Ani třetí rodina neměla přímo konkrétní požadavky na dítě. Stejně jako první a druhá rodina přemýšleli manželé, zda zvládnou dítě, které by mělo těžké zdravotní postižení. Dospěla ke stejnému názoru jako předešlé dvě rodiny. Co se týče rasy či pohlaví ani třetí rodina neměla konkrétní požadavky.

Hodnotící závěr: Konkrétní požadavky na dítě pěstouni neměli, přesto se však ve všech třech rodinách objevil projev nezájmu o těžce postižené dítě.

Patnáctá otázka se zabývá čekací dobou pěstounů na své dítě.

1. rodina

Tato rodina si myslí, že je velice důležitá vlastní iniciativa, která konkrétně právě této rodině pomohla získat chlapce do pěstounské péče. Chlapce si rodina našla sama a čekala na chlapce cca 1 rok.

2. rodina

Druhá rodina stejně jako první čekala na své první dítě cca 1 rok. Důležitá podle druhé rodiny je vlastní iniciativa, kterou potvrdila i první rodina. U dalších dětí v této rodině probíhal proces již rychleji a někdy až velmi rychle.

3. rodina

I třetí rodina potvrdila, že jejich čekací doba trvala kolem 1 roku. Stejně jako první a druhá rodina, tak i třetí byla velice aktivní a působila na určitá místa, která by celý proces uspíšila.

Hodnotící závěr: Čekací doba všech pěstounů na dítě trvala cca 1 rok. Pěstouni uvedli, že velice důležitá je osobní iniciativa ze strany žadatelů.

Šestnáctá otázka se zajímá o první setkání s dětmi, které jim byly vybrány do pěstounské péče.

1. rodina

První rodina popisuje setkání velmi kladně. „My jsme byli velice natěšení a chlapci byli skvělí“. Rodina se dozvěděla, že takto chlapci reagují na každého, kdo přijde. Bylo to dáno nedostatkem pohlázení, pozornosti, pomazlení...

2. rodina

Druhá rodina uvádí, že s každým dítětem bylo setkání jiné. Rozdíly byly evidentní hlavně mezi menšími a většími dětmi. Malé děti se projevovaly bez zábran, ale u těch větších dětí se projevovала ostýchavost a zdrženlivost.

3. rodina

„Kluci byli úžasní. Byli hrozně šťastní, že za nimi někdo přijel a že se o ně někdo zajímá“. Stejně jako u první rodiny i třetí rodina pocítila, že chlapcům chybí pohlázení, pozornost či pomazlení...hodnotí setkání velmi pozitivně.

Hodnotící závěr: První setkání s dětmi popisují pěstouni velmi pozitivně a třetí rodina upozorňuje na rozdílné chování větších a menších dětí k budoucím pěstounům.

Sedmnáctá otázka se zaměřuje na obdarování dětí při prvním kontaktu od svých budoucích pěstounů.

1. rodina

První rodina potvrzuje, že jim bylo doporučeno přivést chlapcům nějakou pozornost. Rodina tak samozřejmě učinila. Učinila by tak, i kdyby jim to nebylo

doporučeno. Chlapcům přivezla plyšové medvědy a cukrovinky, které dětem udělaly velikou radost.

2. rodina

Druhá rodina aplikovala tento postup pouze u těch nejmenších. U těch starších tento postup vynechala, jelikož, co těmto starším dětem přivést, aby to nebylo trapné. Malým dětem přivezla bonbóny, čokoládu, chlapcovi malou motorku a dívce panenku.

3. rodina

I třetí rodina své budoucí děti obdarovala. Chlapce obdarovala laskominami a plastovými auty. Třetí rodina se domnívá, že tento postup má určitě svůj význam.

Hodnotící závěr: Obdarování dětí budoucími pěstouny proběhlo podle doporučení a projevy ze strany dětí byly velmi kladné.

Osmnáctá otázka se zabývá státní sociální podporou, konkrétně příspěvky, které pěstouni při výkonu své péče dostávají.

1. rodina

První rodina potvrzuje, že při přijetí chlapců, dostala na oba chlapce příspěvek při převzetí dítěte. Myslí si, že financování je nedostatečné co se všech potřeb dítěte týče. Rodina poukazuje na zpětné reakce veřejnosti, co se financování týče. Rodina se setkala s mnoha názory, že vykonávají pěstounskou péči pouze kvůli finančními ohodnocení. Z tohoto důvodu si myslí, že by si to měl zkusit každý, aby věděl, co péče všechno zahrnuje. Podle první rodiny by měli být pěstouni ohodnoceni daleko více.

2. rodina

I druhá rodina dostala s každým dalším dítětem příspěvek na úhradu potřeb dítěte. „Myslíme si, že financování je nedostatečné a to ještě při počtu dětí, které

máme doma“. Rodina potvrzuje, že situace je opravdu velice náročná. Rodina by velmi uvítala možnost výhodných půjček v případě krizových situací.

3. rodina

Třetí rodina pouze potvrzuje názory předchozích dvou rodin. I třetí rodina dostala příspěvek na úhradu potřeb dítěte, který využila na zařízení dětského pokoje. Stejně jako předchozí dvě rodiny i tato rodina zastává názor, že financování je nedostatečné. Tito pěstouni mají dobré pracovní zázemí a dobré finanční ohodnocení, ale souhlasí s názorem, že pokud jiní pěstouni takovéto výhody nemají, tak je pro ně situace velice náročná.

Hodnotící závěr: Dávky státní sociální podpory byly poskytnuty všem třem rodinám, ale podle těchto rodin je financování pěstounské péče nedostatečné.

Devatenáctá otázka směřuje na názor ohledně odměny pěstouna.

1. rodina

„Je to velice těžké, jak jsem již říkala, dnes se velice mluví o tom, kolik peněz pěstouni dostávají a myslím si, že pokud by dávali odměnu oběma pěstounům, bylo by to fiasko“. Takto reagovala první rodina. Pouze potvrzuje názor, který zastávají u otázky financování a to, že je nedostatečné.

2. rodina

Druhá rodina pouze souhlasí s tím, že pěstouni jsou oba dva, ale jsou toho názoru, že my lidé s tímto postupem nic neuděláme. Rodina je ráda alespoň za to, co od státu dostává nyní.

3. rodina

I třetí rodina souhlasí s názorem, že by odměnu pěstouna měli dostávat oba pěstouni, jelikož se opravdu oba o děti starají. Stejně jako druhá rodina si myslí, že mohou být rádi alespoň za to, co od státu dostávají. „Bohužel jsme malí páni na to, abychom v tomhle ohledu něco změnili“.

Hodnotící závěr: Odměnu pěstouna pobírá vždy jeden z pěstounů. Souhlasí s názorem, že by odměnu měli dostávat oba manželé a to z důvodu, že se o děti starají společně.

Dvacátá závěrečná otázka se zabývá pocity pěstounů, které mají s odstupem času.

1. rodina

První rodina nikdy nezalitovala svého rozhodnutí a rozhodla by se nyní úplně stejně jako před pár lety. Své chlapce mají rádi a budou se snažit z nich vychovat dobré lidi. „V současné době jsme velice spokojeni a doufám, že nám to vydrží i do budoucna.....“.

2. rodina

I druhá rodina s odstupem času potvrzuje názor první rodiny, že by se nikdy nerozhodla jinak. „Naše pocity jsou takové, že vše i to zlé mělo smysl a již se těšíme na vnoučata“.

3. rodina

Třetí rodina stejně jako obě předchozí nezalitovala, že se rozhodla tak, jak se rozhodla. V současné době mají bohužel s jedním z chlapců velké problémy, ale rodina doufá, že tyto problémy vyřeší a že se vše zlepší.

Hodnotící závěr: Pocity pěstounů jsou s odstupem času velice pozitivní a pokud by se tyto rodiny rozhodovaly v současné době, tak by se rozhodly stejným způsobem jako tehdy.

4.5 Vyhodnocení kasuistických rozhovorů

Rozhovory byly uskutečněny ve třech pěstounských rodinách, které byly vybrány z databáze pěstounských rodin na Městském úřadě v Českém Krumlově. Vyhodnocení kasuistických rozhovorů je rozděleno do tří následujících po sobě

jdoucí částí. První část se zaměřuje na pozitiva, o kterých rodiny reflektovaly. Druhá část se zabývá úskalími a negativy spojené s průběhem pěstounské péče. Třetí část reflektuje názory a návrhy pěstounů na změny v procesu pěstounské péče.

4.5.1 Pozitiva, o kterých rodiny reflektovaly

Rodiny se společně shodly na pozitivní a všestranné spolupráci sociální pracovnice, která vykovává pravidelné kontrolní návštěvy. Návštěvy sociální pracovnice jsou pravidelné a vždy předem ohlášené. V teoretická části práce, konkrétně v pododstavci 2.2.8, zákon přímo nařizuje pravidelnou kontrolu pěstounských rodin, která probíhá i v praxi, což potvrzuje výzkumné šetření.

Pozitivní náhled mají pěstouni i na přípravu, která je určena pro žadatele o pěstounskou péči. Přípravu hodnotí velice kladně a vyjadřují i souhlas s povinnou účastí. Teoretická část, konkrétně podkapitola 2.2.4, obsahuje konkrétní zákon o sociálně-právní ochraně dětí, který stanovuje pěstounům povinnost zúčastnit se přípravy k přijetí dítěte.

Na první setkání pěstouni pohlíželi jako na velmi pozitivní proces. Proběhlo oboustranné vyjádření kladných citů a pocitů. Pocity pěstounů po uplynutí doby, která byla započata prvním dnem dětí v nové pěstounské rodině po současnost, jsou velmi kladné a pozitivní. Pěstouni jsou si jistí s odstupem času, že se rozhodli správně a situaci by neměnili.

4.5.2 Úskalí a negativa spojené s průběhem pěstounské péče

Rodinám se špatně sdělovaly informace o zdravotním stavu. Určitá vyšetření byla velice častá a mnohdy i nepotřebná. Na konkrétní vyšetření byly vyjádřeny negativní připomínky hlavně ze strany žen. Konkrétní požadavky na žadatele jsou popsány v podkapitole 2.2.2, kde tyto požadavky upravuje i zákon o rodině.

Zprostředkování náhradní rodinné péče se podává na základě žádosti osoby, která se chce stát pěstounem. O tomto procesu se dočteme v podkapitole 2.2.3, která tento proces popisuje. Praktická část obsahuje postřehy pěstounů, kteří si žádost podávali. Postup podávání žádosti byl pěstouny hodnocen velmi negativně. V oblasti úřední práce byly zaznamenány rozsáhlé nedostatky.

Reakce okolí by se daly považovat za rozporuplné. Veřejné okolí vystupovalo jako diváci, kteří se především zajímají o soukromí pěstounů a jejich svěřených dětí. Obecně řečeno, projevy na pěstouny působily velmi negativním dojmem. Oblast financování popisuje kapitola 1.5 dávky pěstounské péče. Ze zákona mají pěstouni právo na příspěvek na úhradu potřeb dítěte, což je jednorázová dávka a dále na odměnu pěstouna, kterou pobírají po celou dobu výkonu pěstounské péče. Z pohledu pěstounů je financování tohoto druhu náhradní rodinné péče nedostatečné. Dávky určené k zajištění potřeb dítěte, neodpovídají výši, která by byla potřebná k zajištění průměrných potřeb dítěte.

4.5.3 Návrhy na změny

O přípravě, která je povinná pro budoucí pěstouny, jsme se již zmiňovali v části 4.5.1 – pozitiva, o kterých rodiny reflektovaly, a v teoretické části v pododstavci 2.2.4

Pěstouni navrhovali začlenění více praktických činností do obsahu přípravy budoucích pěstounů. Společně s tímto návrhem se také ztotožňovali v názoru, že by byla vhodná početnější setkání s pěstouny, kteří mají v této oblasti již mnohé zkušenosti. Tyto zkušenosti jsou nezbytné pro budoucí pěstouny bez dosavadních zkušeností.

Na velké nedostatky upozornili a mnohé návrhy na změny vyjádřili pěstouni i v oblasti podávání žádosti. Navrhují zjednodušení celkového podávání žádosti spojené s nadbytečným papírováním. Odměnu pěstouna upravuje zákon o státní sociální podpoře, který přiděluje příspěvek odměnu pěstouna jednomu z pěstounů. Pěstouni navrhují přidělení tohoto příspěvku oběma pěstounům (matce-pěstounce,

otci-pěstounovi). Zastávají názor, že o děti je postaráno stejným způsobem oběma rodiči a to je důvod k přidělení příspěvku oběma rodičům.

Závěr

Cílem mé práce bylo teoretické zmapování současného systému pěstounské péče a ilustrace jeho fungování pomocí praktické části. Práce obsahuje základní pojmy, které se pěstounské péče týkají přímo nebo jsou pro pěstounskou péči velice důležité. Dalším tématem diplomové práce je konkrétní celkový průběh tohoto druhu náhradní rodinné péče. V poslední kapitole je práce směřována na současnou situaci u nás, která pomáhá těmto dětem a rodinám. Pomoc spočívá v sociální, pedagogické, výchovné a psychologické pomoci.

Práce celkově obsahuje dosavadní podobu, limity i návrhy, jak tento systém funguje a v jakých kritériích by se systém mohl zefektivnit. Tato práce by mohla posloužit k lepšímu pochopení, zlepšení, komunikaci či spolupráci mezi pěstouny, legislativou, veřejnou správou a veřejností.

Z praktické části, která se opírá o teoretickou část, vplynuly určité nedostatky v oblasti průběhu pěstounské péče. Mezi nedostatky, k nimž dospělo výzkumné šetření, patří podávání žádosti o pěstounskou péči.

Pěstouni si postěžovali na složitý průběh úřední činnosti, kterou považují za neefektivní a nevhodně vedenou. Navrhují zjednodušení tohoto úředního systému ve prospěch pěstounů i ve prospěch příslušných úředníků

Teoretická část se zaměřuje i na přípravu budoucích pěstounů, konkrétně popisuje celkový průběh, časovou dotaci a obsah této přípravy. Ve výzkumném šetření byly v přípravě budoucích pěstounů shledány určité nedostatky. První námitka byla směřována k obsahu přípravy, kde podle pěstounů chyběly praktické činnosti a druhou námitkou bylo sloučení žadatelů o jiný druh náhradní rodinné péče. I přes tyto negativní pohledy se našly i pozitivní stránky této přípravy. Ze zákona je příprava povinná a pěstouni tuto povinnou účast schvalují a dokonce ji shledávají za nutnou.

Velmi diskutabilní téma byly dávky pěstounské péče. Podle zákona o státní sociální podpoře mají pěstouni právo na příspěvek při převzetí dítěte do rodiny. Tento příspěvek byl rodinám poskytnut bez problémů. Další dávkou, kterou pěstouni pobírají, je odměna pěstouna a zde vznikl návrh ze strany těchto rodin na

změnu odměňování této péče. Rodiny se domnívají, že o své děti se starají společnými silami a to je vede k názoru, že by odměnu pěstouna měli pobírat oba rodiče a ne pouze jeden. V teoretické části jsou zobrazeny v tabulkách výše příspěvků, které jsou pěstounům přiznány podle počtu a zdravotního stavu jejich dětí. Po prostudování těchto dat zjistíme, že příspěvky na děti jsou opravdu velmi nízké. Pokud bychom si spočítali, kolik zaplatí stát za jedno dítě, které je umístěné v ústavní výchově, a kolik zaplatí pěstounům za výkon pěstounské péče, zjistíme bohužel velké finanční rozdíly. Dítě umístěné v ústavní výchově je financováno v daleko větší míře než dítě svěřené do pěstounské rodiny.

Z tohoto důvodu by se konkrétně stát měl zamyslet nad systémem pěstounské péče, která je pro děti jistě lepší než péče ústavní. Stát by se měl pokusit změnit dosavadní zákony, dávky státní sociální podpory a v neposlední řadě konkrétní přístup ke všem pěstounům.

Problematika pěstounské péče není v České republice ničím novým a neznámým. Pěstounská péče jako jedna z forem náhradní rodinné péče funguje již několik desetiletí. V posledních letech konkrétně tato forma náhradní rodinné péče prošla mnoha právními změnami a úpravami. Tyto změny a úpravy se pokusily o celkové zkvalitnění systému pěstounské péče. Z výzkumného šetření je zřejmé, že by zkvalitňování systému mělo pokračovat, jelikož byly zaznamenány určité nedostatky, které by potřebovaly překlenout.

Zkvalitnění právní úpravy systému pěstounské péče je základem, ale nejedná se jen o tuto oblast. Konečný stav záleží na lidech, kteří právní úpravy přenášejí do praxe. Toto se týká hlavně pěstounů, sociálních pracovníků, dětí, nestátních subjektů, biologických rodičů a v neposlední řadě celé společnosti.

Seznam použitých zdrojů

1. monografie

BUBLEOVÁ, V. et al. *Pěstouni mají právo na služby*. Praha: Občanské sdružení Rozum a cit. 2007. ISBN neuvedeno

GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada. 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.

HRUŠÁKOVÁ, M. et al. *Zákon o rodině*. Praha: C.H.Beck. 2005. ISBN 80-7179-912-2.

KNAPPOVÁ, M. et al. *Občanské právo hmotné*. Praha: Aspi. 2002. ISBN 80-8695-44-8.

MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál. 1999. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál. 2002. ISBN 80-7178-637-3.

MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. Praha: Portál. 2001. ISBN 80-7178-473-7.

NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., BRABENEC, F. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Praha: Linde. 2007. ISBN 978-80-86134-72-6.

SOBOTKOVÁ, I. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: Boom. 2003. ISBN 80-86552-62-4.

2. elektronické zdroje

MARZISZOVÁ, A. Pěstounská péče. In *NICM Maják v moři informací* [online]. Praha: NICM Maják v moři informací, © 2007. [cit. 9. září 2008]. Dostupné na WWW:
<http://icm.cz/pestounska_pece>.

Pěstounská péče. In *Pěstounská péče* [online]. 2008, [cit. 25. března 2008]. Dostupné na WWW:
<http://www.portal.mpsv.cz/stranky/adopce/nrp/pestounska_pece.html>.

Dávky pěstounské péče. In *Integrovaný portál MPSV* [online]. Praha: Integrovaný portál MPSV, © 2008. [cit. 1. února 2009]. Dostupné na WWW:
<<http://portal.mpsv.cz>>.

Výše životního minima. In *Dávky pěstounské péče-Měsíc* [online]. 2009, [cit. 1. ledna 2009]. Dostupné na WWW:
<http://www.mesec.cz/texty/davky_pestounske_pece/>.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte. In *Integrovaný portál MPSV* [online]. Praha: Integrovaný portál MPSV, © 2007. [cit. 1. ledna 2009]. Dostupné na WWW:
<<http://portal.mpsv.cz>>.

Příspěvek při převzetí. In *Integrovaný portál MPSV* [online]. Praha: Integrovaný portál MPSV, © 2007. [cit. 1. ledna 2009]. Dostupné na WWW:
<<http://portal.mpsv.cz>>.

Sociální práce s dítětem a rodinou v obtížné situaci. In *Natama* [online]. Praha: Institut náhradní rodinné péče, © 2007. [cit. 3. listopadu 2008]. Dostupné na WWW: <<http://natama.cz>>.

Institut náhradní rodinné péče. In *Natama* [online]. Praha: Institut náhradní rodinné péče, © 2007. [cit. 3. listopadu 2008]. Dostupné na WWW: <<http://natama.cz>>.

RETREKLOVÁ, E., HOFROVÁ, V. Odborná příprava na přijetí dítěte do rodiny. In *Občanské sdružení strop-zlin* [online]. Zlin:Občanské sdružení, © 2007. [cit. 4. července 2007]. Dostupné na WWW: <<http://www.strop-zlin.cz>>.

Sociace občanských poraden. In *Občanské poradny* [online]. 2008. [cit. 5. června 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.obcanskeporadny.cz>>.

Pedagogicko-psychologické poradny. In *drogy-info* [online]. 2008. [cit. 9. listopadu 2008]. Dostupné na WWW: <<http://drogy-info.cz>>.

Program Pět P. In *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta* [online]. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, © 1999. [cit. 15. listopadu 2008]. Dostupné na WWW: <http://zsf.jcu.cz/struktura/katedry/up/centra_projety/pet_p>.

Co nového se u nás dělá pro opuštěné děti. In *internetový časopis pro ženy Dáma* [online]. 2008. [cit. 5. října 2008]. Dostupné na WWW: <<http://diskuse.dama.cz/search.php?te=deka>>.

Klokánek, rodinná alternativa ústavní péče. In *Projekt Klokánek* [online]. 2007. [cit. 25. května 2008]. Dostupné na WWW: <<http://fod.cz/klokanek.htm>>.

Děti v SOS vesničkách budou mít rodinu i s otcem. In *azzprávy* [online]. 2008. [cit. 6. srpna 2008]. Dostupné na WWW: <<http://azzpravy.idnes.cz>>.

Dětským SOS vesničkám hrozí, že přijdou o peníze. In *České noviny* [online]. © 2007. [cit. 17. června 2008]. Dostupné na WWW: <http://pda.ceskenoviny.cz/archiv/index_view.php?id=318644>.

Dětským SOS vesničkám hrozí, že přijdou o peníze. In *časopis Respekt* [online]. © 2007. [cit. 17. června 2008]. Dostupné na WWW: <http://prave-ted.respekt.cz/Detskym_SOS_vesnickam_hrozi_ze_prijdou_o_penize.html>.

Poslání. In *OS Filadelfie* [online]. Oldřichovice: OS Filadelfie, © 2008. [cit. 17. června 2008]. Dostupné na WWW: <<http://oldrichovice.filadelfie.cz/p-nas>>.

Projekt. In *OS Filadelfie* [online]. Oldřichovice: Os Filadelfie, © 2008. [cit. 17. června 2008]. Dostupné na WWW: <<http://odrichovice.filadelfie.cz/p-nas>>.

Počty pěstounských rodin. In *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. © 2008. [cit. 18. listopadu 2008]. Dostupné na WWW: <http://mpsv.cz/Pocty_pestounskych_rodin.html>.

3. legislativa

Zákon o sociálně právní ochraně dětí. In *Zákony ČR* [online]. Ostrava: ARNET on Line, 2009. [cit. 23. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://zakonycr.cz/seznamy/359-1999-Sb-zakon-o-socialne-pravni-ochrane-deti.htm>>.

Zákon o rodině. In *Zákony ČR* [online]. Ostrava: ARNET on Line, 2009. [cit. 23. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://zakonycr.cz/seznamy/094-1963-Sb-zakon-o-rodine.htm>>.

Zákon o ústavní výchově. In *Zákony ČR* [online]. Ostrava: ARNET on Line, 2009. [cit. 23. března 2009]. Dostupné na WWW:
<<http://zakonycr.cz/seznamy/109-02-Sb-zakon-o-ustavni-vychove.htm>>.

Zákon o státní sociální podpoře. In *Zákony ČR* [online]. Ostrava: ARNET on Line, 2009. [cit. 23. března 2009]. Dostupné na WWW:
<<http://zakonycr.cz/seznamy/117-1995-Sb-zakon-o-statni-socialni-podpore.htm>>.

Zákon o životním a existenčním minimu. In *Zákony ČR* [online]. Ostrava: ARNET on Line, 2009. [cit. 23. března 2009]. Dostupné na WWW:
<<http://zakonycr.cz/seznamy/110-2006-Sb-zakon-o-zivotnim-a-existencnim-minimu.htm>>.

Zákon občanského soudního řádu. In *Zákony ČR* [online]. Ostrava: ARNET on Line, 2009. [cit. 23. března 2009]. Dostupné na WWW:
<<http://zakonycr.cz/seznamy/099-1963-Sb-obcansky-soudni-rad.htm>>.

Zákon o ochraně dětí. In *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí* [online]. Ostrava: ARNET on Line, 2009. [cit. 23. března 2009]. Dostupné na WWW:
<http://zakonycr.cz/seznamy/359-1999-Sb-zakon-o-socialne-pravni-ochrane-deti.htm>>.

Ústava České republiky. In *Zákony ČR* [online]. Ostrava: ARNET on Line, 2009. [cit. 23. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://zakonycr.cz/seznamy/448-2001-Sb-ustava-ceske-repuliky.htm>>.

Úmluva o právech dítěte. In *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí* [online]. Ostrava: ARNET on Line, 2009. [cit. 23. března 2009]. Dostupné na WWW:
<http://zakonycr.cz/seznamy/359-1999-Sb-zakon-o-socialne-pravni-ochrane-deti.htm>>.

Seznam příloh:

- I. První rodina
- II. Druhá rodina
- III. Třetí rodina

Příloha I.

1. rodina

1. Jakým způsobem jste se o pěstounské péči, která je jednou z forem náhradní rodinné péče dozvěděli?

Má teta pracuje již celá léta v centru Klokánek v Praze. Přes svou tetu jsme dostávali neustále dostatečné množství informací o náhradní rodinné péči, konkrétně o pěstounské péči, o kterou jsme se zajímali nejvíce. Má teta nás pravidelně informovala o situaci, která byla aktuální, o všech změnách a možnostech, které jsme jako budoucí žadatelé potřebovali vědět. Jako skoro v každé domácnosti, tak i u nás nechybí internet, který nám také velice pomohl. Je to velice rychlý způsob získávání informací o tom, co právě potřebujete vědět. S manželem jsme každou volnou chvíli surfovali na internetu a nahlíželi jsme do stránek různých institucí a center, které se zabývají náhradní rodinnou péčí. Četli jsme si různé odkazy a sami jsme se prostřednictvím internetové pošty snažili získat co možná nejvíce informací. Touto cestou jsme se dozvěděli i o pravidelných setkávání pěstounů a velice nás to zaujalo. Po společné dohodě jsme se několika těchto setkání zúčastnili sami a moc nám to pomohlo. Získali jsme mnoho informací, vyslechli jsme si zkušenosti již těch, kteří pěstouny jsou a byl to pro nás velký přínos.

2. Dostali jste jako žadatelé od městského úřadu, konkrétně péče o dítě, dostatek informací? Pomohl Vám tento úřad lépe poznat problematiku náhradní rodinné péče?

Je to trochu složitější...z kraje, ze kterého pocházejí chlapci (sever republiky), byla komunikace s místními úřady dosti složitá. Bohužel musím konstatovat, že spolupráce nebyla podle našich představ. Byly tam problémy jak komunikativní tak zároveň i problémy s celým procesem při setkání s chlapci. Každý kraj přistupuje k předávání informací o náhradní rodinné péči jinak. Původně jsme totiž s manželem žádali o hostitelskou péči, kterou již chlapci ve dvou letech podstoupili. Podmínkou hostitelské péče však je, že pokud je v rodině již nějaké

dítě, musí být tyto děti, které jsou svěřovány do hostitelské péče starší než to biologické a to jsme nechtěli. Z tohoto důvodu jsme zvolili pěstounskou péči, jelikož našemu biologickému chlapci je 5 let a starší děti, než je on sám, jsme nechtěli. Jak jsem již říkala, tak chlapci již ve dvou letech v jedné hostitelské péči byli, ale vrátili se zpět. S dalším problémem jsme se setkali i v jihočeském kraji, konkrétně na úřadě v Českých Budějovicích, kde nám jasně řekli : „Pěstounů je hodně, ale dětí je velice málo.“ Velice nás to překvapilo, jelikož všude ze všech stran slyšíte, jaký je nedostatek pěstounů, osvojitelů či adoptivních rodin. Poté, jelikož spadáme pod městský úřad v Českém Krumlově, jsme začali spolupracovat již s tímto úřadem, kde nebyly a dodnes nejsou vůbec žádné problémy, ba naopak. Vše je v naprostém pořádku a nemáme v současné době vůbec žádný problém.

3. Jistě máte přidělenou sociální pracovníci, která Vás navštěvuje. Jste spokojeni s její prací a pomocí?

Ještě před přijetím chlapců do naší rodiny, jsme spolupracovali s více sociálními pracovníci najednou. Poté, co jsme si chlapce přivezli domů, byla nám přidělena jedna za těchto sociálních pracovníc, která je bezvadná a snaží se nám ve všem pomoci a vyjít vstříc.

4. Jak časté jsou návštěvy sociální pracovníce ve Vaší rodině a jakým způsobem probíhají?

Samozřejmě k nám dochází naše přidělená sociální pracovníce, která na nás a na chlapce dohlíží. Její návštěvy jsou pravidelné a vždy dopředu ohlášené. Nikdy se nám nestalo, že by přišla bez ohlášení a nečekaně. Nedělá rozhodně žádné přepadové kontroly. Kontrola probíhá úplně v pohodě. Pracovnice přijde na domluvenou dobu, posadí se, komunikuje, ptá se, povídá si s chlapci a sleduje situaci, která během návštěvy trvá. Samozřejmě se vždy zeptá, zda je vše v pořádku, zda nám nic nechybí, zda nepotřebujeme s něčím pomoci. Ptá se i na chlapce, jak zvládají novou situaci, jak se zapojují do chodu rodiny, jak reagují na našeho biologického chlapce.....atd. Nikdy se nám nestalo, aby nám lezla do

skříní, kontrolovala zda máme či nemáme dobře vybavený pokojík, zda chlapci mají vše co potřebují. Myslím si, že je to jen proto, že nás dobře zná a věří nám, že jsou u nás chlapci spokojeni a šťastni a že jim nic nechybí. Odvozují to od toho, že znám i jiné pěstouny, kteří jsou kontrolováni daleko důsledněji než my. Kontroly by měly určitě probíhat, jsou velice důležité a nezbytné. Kdo jiný než právě sociální pracovníce by měla poznat, zda rodina funguje tak jak má. Nás osobně pracovníce navštívila v jednom roce třikrát. Pokud si ale nejsou jisti, že je vše v pořádku, kontroly jsou samozřejmě častější a důkladnější.

5. Jistě jste museli mluvit o Vašem zdravotním stavu, rodinné situaci či o stavu Vašeho manželství. Jak Vám bylo a co si o tom myslíte?

Co se týče mého zdravotního stavu, bylo to velice zdlouhavé a pro mě osobně velice nepříjemné. Vzhledem k tomu, že jsem prodělala po svém prvním dítěti další čtyři potraty a bylo mi sděleno, že děti již mít nemůžu, uchýlili jsme se k možnosti vzít si dítě do pěstounské péče. Lékařská zpráva byla velice podrobná. Museli jsme s manželem podstoupit mnoho vyšetření. Dalo by se říci, že nás zrentgenovali od hlavy až k patě. Pro mě osobně byly velice nepříjemné gynekologická vyšetření, kterých jsem podstoupila nekonečně mnoho. Bohužel jim nestačila jedna lékařská zpráva z gynekologie, musela jsem podstoupit další a předkládat všechny výsledky těchto vyšetření. Myslím si, že to bylo opravdu přehnané a hlavně velice, velice nepříjemné. Vzhledem k tomu, že já jsem dokončovala mateřskou dovolenou, tak po pracovní stránce vyšetřovali hlavně manžela. Zjišťovali, jak si v práci vede, zda je oblíben v kolektivu, zda dobře pracuje, jakým způsobem ho bere jeho pracovní kolektiv, jaké podává výkony a jak je peněžně hodnocen. V neposlední řadě jsme podstoupili i několik sezení u psychologa. Prošli jsme i psychologickou přípravou, která byla také velice náročná. Nejdříve jsme podstoupili psychologické vyšetření jednotlivě a potom následovně i jako pár. Poté jsme se zúčastnili i hromadné přípravy pro budoucí pěstouny. Během přípravy jsme byli neustále psychologem sledováni jako jednotlivci i jako manželský pár. Z tohoto pozorování psycholog vydedukoval situaci našeho manželství a našeho života jako páru. Velice důležitá byla

dominance. Museli jsme stále mluvit a mluvit a mluvit. Vyprávěli jsme o našem dětství, jak a kde jsme vyrůstali, o svých rodičích, o naší rodině, kdy jsme byli malí. Důležité pro ně byly i naše vzpomínky na naše dětství a na pocity, které jsme si z tohoto období odnesli. Vše na co jsme si vzpomněli, jsme museli konkrétně popsat. Bylo to opravdu velmi náročné období, ale myslím si, že je to nezbytné a velice důležité.

6. Když jste se rozhodli pro pěstounskou péči museli jste podat žádost. Jaký je Váš postoj na podávání žádosti se vším co obnáší?

Rozhodně to mohlo být daleko více jednodušší. Měli jsme pocit, že nežádáme o pěstounskou péči, ale že stavíme dům. Tolik papírů, které jsme museli dát dohromady, si neumíte ani představit. Opravdu je to horší než jakékoliv jiné papírování, kterým jsme doposud prošli. Myslím si, že právě tento postup by mohl být daleko více jednodušší, jelikož mám pocit, že jsme opravdu nedělali nic jiného než jsme papírovali. Toto bych nechtěla už nikdy zažít a myslím si, že ani můj manžel. Dalo by se říci, že tento složitý úřednický postup může odradit mnoho zájemců, kteří by si rádi osvojili, adoptovali či vzali dítě do pěstounské péče. S odstupem času jsme opravdu rádi, že toto všechno máme již za sebou.

7. Již jste se zmínila o přípravě pro pěstouny. Je podle Vás tato příprava důležitá?

Příprava je podle mého názoru nezbytná. Je nesmírně důležité aby pěstouni či osvojitelé touto přípravou prošli. Touto cestou jsme zjistili mnoho informací, o kterých jsme před tím nevěděli a které nám velice pomohly. Slyšela jsem, že v jiných zemích je příprava povinná, myslím si, že by to tak mělo být i u nás.

8. Poté, co jste přípravou prošli si o ni myslíte? Změnili by jste něco?

Nezměnila bych asi nic, možná bych přidala více praktických činností, které se týkají pěstounské péče. Tím však nemohu říci, že naše příprava byla pouze teoretická, to ne, měli jsme i praktickou část. S manželem jsme měli např. za úkol vytvořit dětský pokojíček podle našich představ, který by nejlépe vyhovoval dětem v určitém věku. Hodně nám chybělo nějaké sezení s pěstouny, kteří již

v této oblasti mají zkušenosti. Tím myslím lidi, kteří již dítě v pěstounské péči nějakou dobu mají. Mají totiž již zkušenosti a mnoho potřebných rad, které by mohli předat dalším žadatelům o pěstounskou péči. Dále mi vadilo, že při přípravě byli současně pěstouni, osvojitelé i lidé žádající o adopci. Myslím si, že by měla být příprava rozdělená, protože jde přeci jenom o jiné druhy náhradní rodinné péče.

9. Literatura uvádí, že by příprava měla trvat 35 hodin. Kolik hodin trvala Vaše příprava? Je to podle Vás dostatečné či nikoliv?

Nevím přesně kolik hodin to bylo dohromady, ale naše příprava trvala celý víkend. Myslím si, že moc času na to, aby nám předali dostatek informací opravdu nebylo. Jak jsem již říkala, příprava probíhala společně s ostatními členy, které žádali o jiný druh náhradní rodinné péče a z toho důvodu zbyl nedostatek času pouze pro žadatele o pěstounskou péči. Jinak příprava probíhala v dobré a přátelské atmosféře.

10. Obsahovala Vaše příprava i zážitkovou část? Jakým způsobem probíhala? Pohlížíte na ni pozitivně?

Naše příprava byla jak praktická, tak i teoretická. O teoretické části jsme již mluvily. Spočívala hlavně v komunikaci mezi námi a psychologem, který si s námi povídal a zjišťoval rodinnou situaci. Co se týče zážitkové části, tak tu jsme si prošli s manželem také. Jak jsem se již zmiňovala předtím, měli jsme za úkol vymyslet vhodný pokojíček pro dítě či více dětí. Přípravu, konkrétně zážitkovou hodnotím velice pozitivně a velice přínosně. Bylo to na jednu stranu odreagování od toho věčného povídání a mělo to i svůj smysl. Hodně nám to v kladném slova smyslu dalo.

11. Kdo z Vás dvou manželů byl iniciátorem pro pěstounskou péči? Jaké byly důvody, které Vás k tomuto rozhodnutí vedly?

Tak rozhodně jsem hlavním iniciátorem byla já. Vzhledem k tomu, že jsem ze zdravotních důvodů nemohla již otěhotnět, začala jsem uvažovat o této možnosti.

Poté co jsem si nechala všechno projít hlavou, sdělila jsem svůj záměr svému manželovi, který mě jako vždy podržel a souhlasil se mnou. Mohu říci, že ze začátku měl strach, který na sobě nedával znát, ale já věděla, že ho má. Měl obavy z toho neznámého co nás čekalo. Nakonec mi byl velikou oporou, kterou je i v současné době a společně jsme si chlapce přivezli domů a jsme za to moc rádi.

12. Jak reagovalo na Vaše rozhodnutí vaše nejbližší okolí? Pomohli Vám? Jak na to pohlíží po roce, co již chlapce v pěstounské péči máte?

Moji rodiče s našim rozhodnutím souhlasili. Nepamatuji si, že by nám nebo mě konkrétně řekli, že si to máme pořádně rozmyslet. Moji rodiče nás v našem rozhodnutí velice podpořili a od začátku nám velice pomáhají. Přijali chlapce jako svoje vlastní vnoučata. S manželovými rodiči problém také nebyl. Moc se tedy k situaci nevyjadřovali, takže dodnes nevím, co si o tom doopravdy myslí. Pokud přijedou na návštěvu, vždy přivezou např. tři čokoládky nebo troje bonbóny. Prostě myslí na všechny tři děti. Někdy ale s manželem pocítujeme, že ne ke všem třem dětem se jeho rodiče chovají stejně. Stále cítíme, že je něco ve vzduchu, tak uvidíme časem, co z toho vyplyne nebo jaká situace bude v budoucnu. Co se týče veřejného okolí, tak odezvy určitě byly a jsou stále. Většinou jsou to starší lidé, kteří se nás ptají na to, proč jsme si raději nepořídili svoje další děti, proč jsme si brali do pěstounské péče úplně cizí děti, ze kterých nevíme co vyroste. Chlapci jsou od pohledu snědší, takže si také neodpustí otázky, jakého původu chlapci jsou. Po tom, co jim řeknu, že jsou polorómští, tak reagují různými způsoby. Buď mají hloupou poznámku nebo neřeknou nic, ale již z výrazu jejich obličeje si uděláte obrázek sama.

13. Co si myslíte o zachování vztahu s biologickou rodinou? Probíhá kontakt biologických rodičů s chlapci v současné době?

Matka našich chlapců je nechala hned po narození v porodnici. Chlapci jsou z rodiny, která má pět dětí. Chlapci se narodili předčasně a to matku odradilo. Měla jsi zkušenosti s předčasně narozeným dítětem a zřejmě se zalekla práce, která by byla s těmito nedonošenými chlapci a nechala je tam. Je to zvláštní, když

chlapci byli umístěny v kojeneckém ústavě, tak je tam rodiče navštěvovali. Potom byli umístěny do ústavu, kde je také navštěvovali a projevovali zájem. Ve chvíli, kdy byli svěřeny do hostitelské péče, tak zájem o chlapce zanikl. Potom po vrácení zpět do ústavu, zájem opět projeví ale záhy ho ztratili poté, co jsme chlapce do pěstounské péče dostali my. Podle mě, pokud by byli chlapci v ústavu, tak je to v pořádku, ale jakmile jsou umístěny v rodině, je zle. Rodiče tedy nejeví ani v současné době vůbec žádný zájem. Samozřejmě jsme se s manželem domluvili na tom, že to chlapcům až na to budou zralí řekneme, že jsou v pěstounské péči. Také jim samozřejmě budeme hned od začátku říkat, že jsou polorómského původu, aby nevznikly v budoucnu nějaké nepříjemné situace. Pro chlapce jsme chtěli získat i fotografie jejich biologických rodičů, abychom jim je mohli jednou ukázat, ale rodina nám je neposkytla a na radu sociální pracovnice jsme od tohoto úmyslu nakonec opustili.

14. Měli jste konkrétní požadavek na dítě, které jste chtěli do pěstounské péče? Tím mám na mysli pohlaví, věk, původ....?

Tak přímo konkrétní požadavky jsme neměli. Chtěli jsme pouze dítě, které by bylo mladší než naše vlastní, což je méně než pět let. Na pohlaví nám nezáleželo a také jsme neměli žádné přesné požadavky na dítě. Když jsme vyplňovali žádost, tak jsme tam napsali, že nám nevádí pokud dítě bude mít lehkou sluchovou, zrakovou či tělesnou vadu. S tím jsme neměli vůbec problém. Nakonec to dopadlo tak, že jsme si chlapce našli sami a nakonec místo jednoho dítěte byly hned dvojčátka. Chlapce máme již přes rok a dodnes nemáme co se týče dokumentů ještě vše potřebné. Chybí nám ještě plno dokumentů, které bychom potřebovali, abychom mohli chlapcům napsat naši trvalou adresu. Bez trvalé adresy jsme měli i problém přihlásit chlapce k dětské lékařce. Jen díky její ochotě nás přijala i bez těchto potřebných údajů, na které stále čekáme. Bohužel naše legislativa v dnešní době nepracuje v náš prospěch.

15. Jak dlouho jste čekali na oznámení, že pro Vás našli vhodné dítě?

Myslím si, že pokud bychom nebyli sami iniciativní, tak bychom asi čekali ještě dnes. Tím, že jsme si chlapce našli sami, tak to šlo celkem rychle. V dubnu roku 2007 jsme si s manželem podali žádost a v únoru roku 2008 jsme měli chlapce již doma. Chlapci jsou od Pardubic. Zařízení, ve kterém byli umístěny s námi velmi dobře spolupracovalo a vyšlo nám maximálně vsťíc. Za chlapci jsme se vyjeli a mohli jsme s nimi být. Zařízení, ve kterém chlapci pobývali nám poskytlo na víkend byt, ve kterém jsme s chlapci mohli tento čas strávit. Poté jsme dostali 3 týdny na rozmyšlenou a hned ten poslední víkend třetího týdnu jsme si pro chlapce dojeli a od té doby je máme doma.

16. Jak jste vnímali první setkání s Vašimi budoucími chlapci?

Bylo to super. My jsme byli velice natěšení a chlapci byli skvělí. Neměli vůbec žádné bariéry. Hned k nám přiběhli, chtěli se chovat, mazlit a dávali nám samé pusinky. Poté jsme se ale dozvěděli, že takto chlapci reagovali na každou cizí návštěvu. Bylo to dáno tím, že prožívali nedostatek kontaktů s lidmi. Chybělo jim pohlazení, pozornost, pomazlení....Chlapci prostě byli nadšení, jeli by s kýmkoliv a kamkoliv.

17. Odborníci doporučují dítě při prvním setkání obdarovat. Učinili jste tak? Copak jste jim přivezli a jaké byly reakce chlapců?

Ano, máte pravdu, opravdu nám sdělili ještě předtím, než jsme za chlapci jeli, že je vhodné jim přivést nějakou malou pozornost. I kdyby nás na to nikdo neupozornil, určitě bychom nejeli naprázdno. Chlapcům jsme přivezli plyšové medvídky a bonbóny. Medvídci je ani tolik nezajímaly, ale bonbóny padly za vlast. Nakonec mi prošli i kabelku a nepohrdli ani tic-tac bonbóny.

18. Při převzetí dítěte do rodiny Vám státní sociální podpora poskytla příspěvek na úhradu potřeb dítěte a později i odměnu pěstouna. Myslíte si, že toto financování je dostatečné?

Ano, příspěvek při převzetí dítěte jsme dostali. Je jednorázový a slouží hlavně k pořízení věcí, která jsou potřebná pro život dětí. Avšak je to neskutečně málo peněz v poměru s dnešní drahotou. Můžeme být rádi, že nám pomohli naši rodiče a všichni známí, kteří již měli děti odrostlé a poskytli nám nějaké věci. I přesto se dnes a denně setkáváme jak v osobním životě, tak v médiích s názory, že lidé si berou děti do náhradní rodinné péče kvůli penězům. Měl by si to opravdu každý zkusit, aby věděl, že to opravdu není nic jednoduchého. Spousta lidí si myslí, že pěstouni berou hrozně peněz, že se mají dobře a proto si tyto děti do péče berou. Opak je bohužel pravdou. Já jsem musela jít s chlapci na mateřskou dovolenou. Máme rozestavěný dům a v současné době pracuje pouze manžel. Nemůžu říct, že naše finanční stránka je neúnosná, ale růžová také není. Opravdu je to velice náročné a náročné to ještě bude. Kluci půjdou do školy, budou chtít chodit do zájmových kroužků, budou chtít brusle, lyže, kola.....a to opravdu v dnešní době nejsou levné záležitosti. Máme se s manželem co otáčet, ale doufáme, že situace selepší, až se vrátím do svého zaměstnání i já.

19. Podle zákona má nárok na odměnu pěstouna pouze jeden z manželů, přitom pěstouni jsou oba manželé. Myslíte si, že je to správné?

Je to velice těžké, jak jsem již říkala, dnes se velice mluví o tom, kolik peněz pěstouni dostávají a myslím si, že pokud by dávali odměnu oběma pěstounům, bylo by to fiasko. Určitě jsou finance nedostatečné, ale s tím bohužel my lidi nic neuděláme. Tak to je a tak to nejspíš bude i v budoucnu. Je pravda, že bychom si jako pěstouni zasloužili větší finanční ohodnocení, jelikož o děti pečujeme zároveň s manželem. Já jsem s dětmi celé dopoledne a poledne a manžel si je přebírá odpoledne, kdy přijde z práce, abych já měla možnost udělat věci kolem domácnosti.

20. Jaké jsou Vaše pocity s odstupem času?

Nikdy jsme s manželem nezalitovali, pokud se ptáte na tohle. Jsme rádi, že jsme se takto rozhodli a mohli jsme poskytnout dvěma klukům, kteří by jinak vyrůstali bez rodičů nový domov, který je plný lásky. Kluky máme moc rádi

a děláme pro ně co je v našich silách. Budeme se snažit, aby z nich vyrostli dobří lidé, kteří si budou vážit sebe i lidí kolem. V současné době jsme velice spokojeni a doufám, že nám to vydrží i do budoucna.....

Příloha II.

2. rodina

1. Jakým způsobem jste se o pěstounské péči, která je jednou z forem náhradní rodinné péče dozvěděli?

O pěstounské péči jsme s manželkou věděli již řadu let. Vlastně oba dva pracujeme již mnoho let s dětmi. Jsme jimi stále obklopeni jak doma, tak i v práci. Můžeme říct, že hlavním zdrojem informací byla zkušenost z práce s dětmi z dětského domova, kde pracujeme dodnes. Věděli jsem, že ústavní výchova není nejlepším řešením pro výchovu dětí a proto jsme se se ženou rozhodli pro pěstounskou péči.

2. Dostali jste jako žadatelé od městského úřadu, konkrétně péče o dítě, dostatek informací? Pomohl Vám tento úřad lépe poznat problematiku náhradní rodinné péče?

Ano, na toto si opravdu nemůžeme stěžovat. Hlavně co se týče úřadů v Českém Krumlově. V Českém Krumlově nám poskytli maximum informací. V době, kdy jsme o pěstounskou péči začali uvažovat, tak jsme velice úzce spolupracovali se sociální pracovníci dětského domova a s manželskou poradnou. Tato spolupráce a zjištěné informace pro nás byly dostačující. Podle nás, kdo má opravdový zájem o pěstounskou péči, tak si informace o této formě náhradní rodinné péče vždy obstará.

3. Jistě máte přidělenou sociální pracovníci, která Vás navštěvuje. Jste spokojeni s její prací a pomocí?

Ano, sociální pracovnice nám opravdu přidělena byla. Vzhledem k tomu, že máme v pěstounské péči pět dětí, má se chudák co otáčet. Na druhou stranu je to výhoda, zkontroluje 5 dětí v pěstounské pěti v jednom čase a najednou. Hned při první návštěvě sociální pracovnice u nás doma, jsme se snažili navázat přátelský a vřelý vztah a to se nám také povedlo. Opravdu jsme s ní někdy neměli problém, ba naopak. Co se týče spolupráce s ostatními úředníky, byla v rámci možností

dobrá. Samozřejmě nemůžeme počítat s tím, že všude narazíme jen na ochotné a obětavé lidi, kteří vám vždy vyjdou vstříc....

4. Jak časté jsou návštěvy sociální pracovnice ve Vaší rodině a jakým způsobem probíhají?

Samozřejmě k nám sociální pracovnice dochází na kontroly. Vzhledem k tomu, že svým způsobem pracujeme s opuštěnými dětmi, jsme se sociálními pracovníci v těsném a přátelském kontaktu. Kontroly probíhají v naprosté pohodě. Sociální pracovnice se vždy předem ohlásí, nikdy k nám nepřišla aniž bychom o tom nevěděli dopředu. Kontrola probíhá v klidu. Pracovnice se vyptává jak se máme, jak se daří dětem a zda něco nepotřebujeme. Nikdy nám nelezla po domě a už vůbec ne do věcí. Návštěvy sociální pracovnice jsou u nás vždy vítány....

5. Jistě jste museli mluvit o Vašem zdravotním stavu, rodinné situaci či o stavu Vašeho manželství. Jak Vám bylo a co si o tom myslíte?

Ano, to jsme museli podstoupit oba dva. Vzhledem k tomu, že jsme se ženou oba zdraví a náš rodinný život je velice harmonický, tak nám tyto rozhovory a vyšetření nevadily. Chápu ovšem ty, kteří žádají o pěstounskou péči kvůli tomu, že ze zdravotních důvodů nemohou již děti mít. Myslím si, že konkrétně pro tu ženu to musí být velice náročné a jistě i nepříjemné. Samozřejmě musím ale říci, že toto období bylo náročné, jelikož musíte podstoupit mnoho zdravotních vyšetření, sezení a rozhovorů. My jsme je však podstupovali rádi a přistupovali jsme k nim velice svědomitě. Nemáme s manželskou co skrývat a myslíme si, že tento postup je velice důležitý a hlavně získané informace jsou k nezaplacení!

6. Když jste se rozhodli pro pěstounskou péči museli jste podat žádost. Jaký je Váš postoj na podávání žádosti se vším co obnáší?

V podávání a vyřizování žádosti shledáváme s manželkou velmi velké rezervy. Opravdu s každým dítětem jsme podstupovali znovu a znovu celý koloběh papírování. Bylo to až neuvěřitelné, kolik papírů, formulářů a žádostí jsme museli

vyplnit a vyřídit. Opravdu nám to přišlo až zbytečně mnoho a podle nás to bylo mnohdy i zbytečné. Opravdu jsme na vlastní kůži pocítli i rezervy v oblasti úřednické práce. Spolupráce nebyla vždy taková, jaká by měla ve skutečnosti být. Bylo to opravdu v tomhle ohledu velice náročné období.

7. Již jste se zmínila o přípravě pro pěstouny. Je podle Vás tato příprava důležitá?

Příprava je nutná. V každém případě. Bez přípravy by to ani nešlo. Je velice důležité, aby pěstouni přípravou prošli. Vlastně příprava je jediná možnost jak se dobře na pěstounskou péči připravit. Pěstouni zde získají mnoho informací, projdou si teoretickou i praktickou částí, která jim přinese hodně pozitivního. Vlastně během přípravy by se měli ujistit zda se opravdu rozhodli správně.

8. Poté, co jste přípravou prošli si o ni myslíte? Změnili by jste něco?

Příprava je dobrá věc. Opravdu nezbytná. Vidíme a hodnotíme přípravu budoucích pěstounů velmi kladně. Určitě bychom do přípravy zařadili praktické sebezpznávací aktivity. Velmi důležité podle nás je setkání s pěstouny, kteří jsou již v této oblasti vyzrálí a mají mnoho zkušeností a rad, které by měli předat právě nastávajícím pěstounům. Teorie je dobrá věc, ale praxe je úplně něco jiného.

9. Literatura uvádí, že by příprava měla trvat 35 hodin. Kolik hodin trvala Vaše příprava? Je to podle Vás dostatečné či nikoliv?

To ani nevíme, že příprava má trvat 35 hodin. Ani vlastně nevíme, jak dlouho trvala naše příprava, ale myslím si, že těch 35 hodin, o kterých jste mluvila je dostačující. Prostor přípravy je dostačující, ale měl by se velmi smysluplně využít. Myslím si, že besedy a různá povídání jsou méně potřebná než předávání zkušeností od již vyzrálých pěstounů.

10. Obsahovala Vaše příprava i zážitkovou část? Jakým způsobem probíhala? Pohlížíte na ni pozitivně?

Podle nás je praktická část to nejdůležitější. Jak jsme již říkal, teorie je dobrá věc, ale praxe je praxe. Zážiteková část je vlastně to nejpodstatnější z celé přípravy pěstounů.

11. Kdo z Vás dvou manželů byl iniciátorem pro pěstounskou péči? Jaké byly důvody, které Vás k tomuto rozhodnutí vedly?

Dalo by se říci, že jsme se rozhodli tak nějak společně. Oba, jak jsem již říkal, pracujeme s dětmi a to s dětmi, které jsou opuštěné. To byl také důvod. Chtěli jsme pomoci alespoň některému z toho velkého počtu dětí. Zajistit jim nový domov plný lásky, přátelství a bezpečí.

12. Jak reagovalo na Vaše rozhodnutí vaše nejbližší okolí? Pomohli Vám? Jak na to pohlíží po roce, co již chlapce v pěstounské péči máte?

No to je různé. Vzhledem k tomu, že již nejsme nejmladší, tak obdiv přichází hlavně od našich vrstevníků. Moji či manželčiny rodiče se chovají k nám i k dětem velice zdrženlivě. Vlastně se moc k ničemu nevyjadřují. Jistě, když mají děti narozeniny či pokud jsou vánoce, tak nezapomenou na vlastní i nevlastní vnoučata. Vlastní děti, hlavně ze začátku reagovaly zdrženlivě a na ostatní děti žárlily. S postupem času se i tyto projevy uklidnily.

13. Co si myslíte o zachování vztahu s biologickou rodinou? Probíhá kontakt biologických rodičů s chlapci v současné době?

S kontaktem s biologickými rodiči souhlasíme. Z našich pěti dětí, které máme v pěstounské péči se však ani jedno s biologickými rodiči nestýká. Samozřejmě jsme jim to nikdy nezakazovali ani nevymlouvali. Každému z dětí ve chvíli, kdy je zralé na pravdu, tak mu jí samozřejmě řekneme. Nikdy jsme nechtěli před dětmi zatajit skutečnost, že jsou v pěstounské péči. Bohužel někteří rodiče našich dětí ani neznáme. Nic o nich nevíme. Pokud by ale projevili zájem a nijak to neohrozilo děti, nebudeme proti styku vůbec nic namítat. Ve své praxi jsme se však již sešli i s názorem, který pochází od sociálních pracovníků, že kontakt nedoporučují.

14. Měli jste konkrétní požadavek na dítě, které jste chtěli do pěstounské péče? Tím mám na mysli pohlaví, věk, původ....?

Ne, to vůbec ne. Bylo nám jedno jestli bude černé, bílé nebo žluté. Jen jsme nechtěli dítě s těžkých zdravotním postižením, jelikož takovéto dítě vyžaduje 24 hodinovou péči či osobního asistenta. Neměli bychom v tomto případě dostatek volného času pro ostatní děti, které nás také potřebují.

15. Jak dlouho jste čekali na oznámení, že pro Vás našli vhodné dítě?

Při prvním dítěti jsme čekali rok. Vlastně od prvního kroku to bylo i déle. Důležitá byla naše vlastní iniciativa. Stále jsme tlačili a tlačili a také jsme se zkoušeli najít si dítě sami. Určitě není dobré být pasivní. U dalších našich dětí už to šlo rychleji a můžu říct, že někdy až moc rychle.

16. Jak jste vnímali první setkání s Vašimi budoucími chlapci?

S každým dalším dítětem byly pocity jiné. Každé dítě je jedinec a každý reagoval jiným způsobem. Velmi rozdílné bylo samozřejmě chování a prožívání starších dětí a jiné bylo u těch malých. Vždy ale převažoval silný pocit sounáležitosti. Mladší děti byly bez zábran. Byly mazlivé a přítulné. U těch starších se projevovala již zdrženlivost a ostýchavost. Přesto byly milé a přátelské.

17. Odborníci doporučují dítě při prvním setkání obdarovat. Učinili jste tak? Copak jste jim přivezli a jaké byly reakce chlapců?

To, že jsme přivezli dětem nějakou pozornost jsme aplikovali spíše u těch nejmenších. Těm jsme přivezli bonbóny, čokoládku i nějaký dárek. Konkrétně pro holku panenku a pro chlapce malou motorku. Těm větším jsme nepřivezli nic, protože jsme ani nevěděli co, abychom se vyhnuli nepříjemné situaci.

18. Při převzetí dítěte do rodiny Vám státní sociální podpora poskytla příspěvek na úhradu potřeb dítěte a později i odměnu pěstouna. Myslíte si, že toto financování je dostatečné?

Příspěvek při převzetí dítěte jsme dostali s každým dítětem, které jsme si převzali. Myslíme si, že financování je nedostatečné a to ještě při počtu dětí, které mámě doma. Opravdu situace je velice náročná. Oba chodíme do práce, tak to celkem jde, ale v případě ztráty zaměstnání by to bylo opravdu svízelné. Velice bychom přivítali více možností výhodných půjček v případě krizových situací (spotřebiče, havárie na zařízení bytu, ztráta zaměstnání a bezplatné nebo zvýhodněné právní poradenství).

19. Podle zákona má nárok na odměnu pěstouna pouze jeden z manželů, přitom pěstouni jsou oba manželé. Myslíte si, že je to správné?

Máte pravdu, o děti opravdu pěstujeme oba dva a odměnu pobírá pouze jeden. No co můžeme dělat? To je naše legislativa a naše zákony a s tím my nic neuděláme. Jsme rádi alespoň za to, co dostáváme.

20. Jaké jsou Vaše pocity s odstupem času?

Nikdy bychom neměnili jsme spokojeni a šťastni a nikdy jsme nezalitovali, že jsme si děti vzali do pěstounské péče. Naše pocity jsou takové, že vše i to zlé mělo smysl a již se těšíme na vnoučata.

Příloha III.

3. rodina

1. Jakým způsobem jste se o pěstounské péči, která je jednou z forem náhradní rodinné péče dozvěděli?

Mnoho informací jsme se dozvěděli na internetu. Četli jsme si s manželem různé články, publikace, prohlíželi jsme si různé stránky, které se zabývají náhradní rodinnou péčí. Jsme katolická rodina a pravidelně každou neděli navštěvujeme místní kostel, účastníme se různých charitativních akcí a programů pro opuštěné děti, tak o této problematice víme i z vlastní praxe. Samozřejmě jsme postupem času kontaktovali i úřad sociální péče, kde nám byly poskytnuty další potřebné informace ke všem formám náhradní rodinné péče.

2. Dostali jste jako žadatelé od městského úřadu, konkrétně péče o dítě, dostatek informací? Pomohl Vám tento úřad lépe poznat problematiku náhradní rodinné péče?

Ano, dalo by se říci, že jsme dostali dostatek informací. Jsme z Českokrumlovska, takže spadáme pod Krumlov a spolupráce právě s úřady v tomto městě je výborná. Prostě jsme si s manželem domluvili schůzku, sociální pracovnice byla milá a ochotná a také nás velice mile přijala. Udělala si na nás dostatek času a vše nám postupně vysvětlila. Řekla nám, co konkrétně pěstounská péče znamená, co obnáší, jaké jsou výhody a nevýhody.....Opravdu nám pomohli pochopit problematiku náhradní rodinné péče.

3. Jistě máte přidělenou sociální pracovníci, která Vás navštěvuje. Jste spokojeni s její prací a pomocí?

Sociální pracovnice nám přidělena byla. Máme moc hodnou a moc milou sociální pracovníci, která se o nás velmi dobře a svědomitě stará. Ve všem nám vychází vstříc a kdykoliv máme nějaký problém, jako např. v současné době s jedním z chlapců, tak se nám snaží co nejlépe poradit a pomoci. Opravdu to asi

není lehká práce a my ji za její práci a ochotu velice obdivujeme a máme ji moc rádi. Jsme ji vděční za mnoho a mnoho věcí, které pro nás udělala.

4. Jak časté jsou návštěvy sociální pracovnice ve Vaší rodině a jakým způsobem probíhají?

Sociální pracovnice nás navštěvuje pravidelně. Zpočátku byly návštěvy častější. Probíhaly každý měsíc. S postupem času se však návštěvy tak často neopakovaly až do nedávné doby, kdy jsme v naší rodině s jedním chlapcem začali mít dosti vážné problémy. Návštěvy probíhaly vždy v naprosté pohodě a harmonii. Sociální pracovnice nám vždy zavolala, domluvila se s námi, kdy máme čas a který den se nám to hodí. Opravdu se nám nikdy nestalo, že bychom se dočkali nečekané a tak trochu i nezvané návštěvy z její strany. Vzhledem k tomu, že chlapci jsou již starší a holčičina nám po škole chodí do družiny, kde si jí také vyzvedávám, můžeme chodit oba dva do práce. Jsme tedy rádi, že se s ní můžeme vždy tímto způsobem domluvit. Návštěvy probíhají opravdu za příjemné atmosféry. Děti jsou již většinou doma, takže jsou přítomné při rozhovoru s pracovnicí. Nestalo se nám, že by nám kontrolovala, jak máme složené věci ve skříni apod. Popovídá si s námi i s dětmi, zjistí zda je vše v pořádku a pokud ano, tak si vše zapíše a odchází.

5. Jistě jste museli mluvit o Vašem zdravotním stavu, rodinné situaci či o stavu Vašeho manželství. Jak Vám bylo a co si o tom myslíte?

Ano, to máte pravdu, pro manžela byly tyto chvíle daleko jednodušší než pro mě. Vzhledem k tomu, že mi příroda nedovolila mít vlastní děti, rozhodli jsme se udělat dobrou věc a vzít si děti do pěstounské péče. Pro mě osobně bylo velice nepříjemné vyšetření na gynekologickém oddělení. Těchto vyšetření jsem si prošla už neskutečně mnoho. Bohužel jim nestačila jedna lékařská zpráva, která jasně mluvila o tom, že děti mít nemůžeme. Všechna lékařská vyšetření byla velice důkladná. Připadali jsme si, jako kdyby nás prohlíželi pod mikroskopem. Vyšetřovali samozřejmě i pracovní stránku nás obou. Kde pracujeme, jak pracujeme, zda jsme či nejsme oblíbení v kolektivu...i kolik máme měsíční

příjem. S manželem jsme podstoupili i psychologická vyšetření. Nejdříve každý sám a potom společně jako manželé. Bylo to velice náročné období, ale oba si myslíme, že je to nutné a také jsme s tím dopředu tak nějak počítali.

6. Když jste se rozhodli pro pěstounskou péči museli jste podat žádost. Jaký je Váš postoj na podávání žádosti se vším co obnáší?

Horor. Do slova a do písmene. Bylo to hrozné. Jsme oba inženýři a pracujeme dnes a denně s papíry. Denně nám projdou pod rukama mnoho papírů, ale s žádostí a s tím vším kolem se to opravdu nedá srovnat. Myslíme si, že by tento postup mohl být opravdu jednodušší. Dalo by se říci, že jednu věc potvrzujete několika papíry najednou. Proč nestačí ten jeden? Prostě si myslím, že v tomto ohledu je naše legislativa ještě v pravěku. Nevím, proč to pěstounům či jiným žadatelům o jiný typ náhradní rodinné péče nezlehčí. Určitě by to šlo, ale....

7. Již jste se zmínila o přípravě pro pěstouny. Je podle Vás tato příprava důležitá?

Ano, přípravou jsme si opravdu museli projít a podle našeho názoru je to velice důležitá a nenahraditelná věc. Je velice důležité, aby si všichni budoucí pěstouni přípravou prošli. Měli jsme dostatek informací, které jsme si zjistili sami, ale příprava nám dala daleko, daleko více. Opravdu nás svým způsobem uchvátila do celého procesu, který se pěstounské péče týká. Dalo by se říci, že je to jediná možnost, jak si vše vyzkoušet a na vše se připravit. I když nikdy se nemůžete připravit na vše na 100%. Takový je život. Každopádně bych přípravu pro pěstouny zařadila jako povinný proces, který by si měl každý kdo o ni žádá projít.

8. Poté, co jste přípravou prošli si o ni myslíte? Změnili by jste něco?

Příprava budoucích pěstounů je nezbytná, nutná a potřebná věc. Je pravda, že povídání bylo poučné, ale tak trochu nezáživné. Měli jsme co dělat, abychom udrželi pozornost. Jinak ale přípravu hodnotíme velice kladně. Pouze bychom spíše více zařadili praktickou činnost. Někaké praktické činnosti, které by nám jistě také moc pomohly. Velmi kladně hodnotím setkání s pěstouny, kteří již řadu let tuto péči vykonávají. Setkání však bylo krátké, což bych konkrétně já osobně

změnila. Je pravda, že zkušenosti těchto pěstounů jsou k nezaplacení a to je podle mě ta nejlepší škola. Dále samozřejmě praxe, která je opravdu jiná než teorie, o které jsme si povídali.

9. Literatura uvádí, že by příprava měla trvat 35 hodin. Kolik hodin trvala Vaše příprava? Je to podle Vás dostatečné či nikoliv?

Abych vám řekla pravdu, tak nevím kolik hodin trvala konkrétně naše příprava. Jak jsem již říkala, tak příprava je velice důležitá a měla by zahrnovat více praktických činností. Myslím si, že těch 35 hodin, o kterých mluví literatura je dostačující. My jsme měli s manželem víkendovou přípravu, která však byla spojená i s ostatními členy, kteří žádali o jiný druh náhradní rodinné péče. Myslím si, že by tyto přípravy měly být oddělené. Pro každého zvlášť. Jde přeci jenom o různé rozdíly, které odlišují typy náhradní rodinné péče.

10. Obsahovala Vaše příprava i zážitkovou část? Jakým způsobem probíhala? Pohlížíte na ni pozitivně?

Ano, to ano. Měli jsme různé úkoly, které podtrhovaly teorii. Bylo to zaměřené na praktické činnosti. Podle nás je právě zážitková část ta nejdůležitější. Vlastně si něco vyslechnete, ale když máte něco vytvořit, je to úplně zase něco jiného. V zážitkové části se vlastně otevíráte vy, jako člověk. Takže se zážitkovou částí rozhodně sympatizuji.

11. Kdo z Vás dvou manželů byl iniciátorem pro pěstounskou péči? Jaké byly důvody, které Vás k tomuto rozhodnutí vedly?

Určitě společně. S manželem jsme si velice blízcí a rozhodli jsme se společně. Dalo by se říci, že prvotní náznak jsem nadhodila spíše já. Pro ženskou je hrozně důležité být matkou, ale bohužel nebylo nám z nebe dáno. Tak jsme se rozhodli, že uděláme dobrou věc a dětem, které nemají to štěstí vyrůstat v láskyplné rodině, tak jim to poskytneme my. Chtěli jsme sběhlým ovečkám dát v životě druhou šanci.

12. Jak reagovalo na Vaše rozhodnutí vaše nejbližší okolí? Pomohli Vám? Jak na to pohlíží po roce, co již chlapce v pěstounské péči máte?

Nejdříve jsme si vzali do pěstounské péče chlapce. Jsou stejně staří. Jsou to dvojčata. Jsou romského původu, ale to nám nevadilo. Moji i manželovi rodiče nás velmi podpořili. Můžu ale říci, že já pocházím z věřící rodiny, ale můj manžel ne. Myslím si, že my věřící držíme více při sobě. V něco věříme a to je v životě moc důležité. Kluky a později i holčičku, která je mladší sestrou obou kluků, odmala vedeme k víře v Boha a v lásku k bližnímu. Nejvíce nám pomohlo asi to naše nejbližší věřící okolí, kteří nám pomohli jak po duchovní tak po materiální stránce. Co se týče okolí, bylo to horší. Bohužel, dnes lidé hledí na romskou populaci jako na velký problém. Na jedné straně se nedivím, ale na druhé straně....ty děti za to nemohou! Setkali jsme se i s názory, proč jsme si raději nevzali děti naší pleti. Myslím si, že je pouze naše věc a každý by se měl starat sám o sebe.

13. Co si myslíte o zachování vztahu s biologickou rodinou? Probíhá kontakt biologických rodičů s chlapci v současné době?

Vztah by se měl podle mě zachovat jen v případě, pokud to žádným způsobem nenarušuje život dětí. Každý by měl dostat svoji druhou šanci, ale pouze pokud o ní opravdu stojí. Kontakt našich dětí s biologickými rodiči se nekonal a nekoná ani v současné době. Ne, že bychom jim to neumožnili nebo jsme jim to zakazovali, ale bohužel rodiče o své děti nejeví sebemenší zájem. Ve chvíli, kdy jsme si byli jisti, tak jsme dětem samozřejmě řekli, že nejsme jejich biologičtí rodiče, ale jejich pěstouni. Nikdy jsme jim nechtěli nic zatajit nebo jim dokonce lhát. Kontakt s biologickými rodiči nám nebyl ani doporučen. Po rozmluvě se sociální pracovníci jsme se rozhodli, že tomu necháme volný průběh.

14. Měli jste konkrétní požadavek na dítě, které jste chtěli do pěstounské péče? Tím mám na mysli pohlaví, věk, původ....?

Konkrétní určitě ne. Určitě jsme přemýšleli, zda bychom zvládli dítě, které by mělo těžkou zdravotní vadu. Naše víra nás učí, že každý má právo na život a že

s nikým by se nemělo opovrhovat. Přesto jsme si nebyli jisti zda bychom zvládli až tak náročný úkol, jako je starat se o těžce postižené dítě. Nakonec jsme usoudili, že nám nebudou vadit drobné zdravotní problémy či barva pleti. Bylo nám to po téhle stránce opravdu jedno. Neměli jsme ani jasný požadavek co se týče pohlaví. A dopadlo to tak, že máme dva kluky a jednu holčičku a všichni tři jsou sourozenci.

15. Jak dlouho jste čekali na oznámení, že pro Vás našli vhodné dítě?

Myslím, že to bylo tak nějak kolem jednoho roku. Přesně vám to již neřeknu. Kluky máme již 5 let a holčičku 3 roky. Bylo to těžké období. Když na něco čekáte, vždy ten čas utíká hrozně pomalu. Můžu říci, že jsme s manželem byli velice aktivní. Nedali jsme úřadu, který má na starost péči o dítě klid a stále jsme se připomínali. Myslím si, že je důležité projevít vlastní iniciativu. Když jsme si brali kluky do pěstounské péče věděli jsme, že v biologické rodině je i holčička. Nevím jestli to byla intuice či boží znamení, ale nějak jsme tušili, že i holčička za nějaký čas o své biologické rodiče přijde a proto jsme si podali pro případ do budoucna žádost i o ní. Měsíc s měsícem se sešel a holčičku jsme za dva roky po chlapcích měli doma také.

16. Jak jste vnímali první setkání s Vašimi budoucími chlapci?

Kluci byli úžasní. Byli hrozně šťastní, že za nimi někdo přijel a že se o ně někdo zajímá. Přiběhli, chtěli si povídat, pochovat, pohladit....bylo na nich vidět, že jim velice chybí tělesný kontakt a pohlazení, které by patřilo jen jim. Kluci byli bez zábran.

17. Odborníci doporučují dítě při prvním setkání obdarovat. Učinili jste tak? Copak jste jim přivezli a jaké byly reakce chlapců?

Ano, to jsme udělali. Ani by nás nenapadlo jet s prázdnou. Klukům jsme přivezli malá plastová auta a laskominy, kterými nepohrdne snad žádné dítě. Je to osvědčené. Vím, že se dárek při prvním setkání doporučuje a myslím si, že to má svůj význam.

18. Při převzetí dítěte do rodiny Vám státní sociální podpora poskytla příspěvek na úhradu potřeb dítěte a později i odměnu pěstouna. Myslíte si, že toto financování je dostatečné?

Příspěvek na úhradu jsme dostali na oba chlapce. Samozřejmě nám to pomohlo, jelikož pokud máte zařídit dětský pokoj, tak to není žádná levná záležitost, ba naopak. Financování této oblasti podle mě je bohužel nedostatečné. V dnešní době, kdy máte vše tak drahé a finanční situace je náročná, není to opravdu jednoduchá věc. Nesmíme si ale stěžovat. Ještě díky bohu máme s manželem oba dobře finančně ohodnocenou práci, takže nás finance až tolik netíží. Umím si ale představit jiné rodiny, které také pečují o děti jako my a finance nemají. To je potom opravdu svízelná situace. Bohužel, naše legislativa by se měla v určitých směrech změnit ve prospěch právě těchto rodin, které poskytují nový domov opuštěným dětem.

19. Podle zákona má nárok na odměnu pěstouna pouze jeden z manželů, přitom pěstouni jsou oba manželé. Myslíte si, že je to správné?

Ano, s tím s vámi souhlasím. Opravdu se o děti staráme společnými silami a odměnu dostáváme pouze jeden. Myslím si ale, že můžeme být rádi alespoň za tuto finanční podporu od státu. Bohužel jsme malí páni na to, abychom v tomhle ohledu něco změnili.

20. Jaké jsou Vaše pocity s odstupem času?

S manželem jsme nikdy nelitovali chvíle, kdy jsme se tak rozhodli. Nemůžu říci, že vše jde jako po drátkách. To opravdu ne. V současné době máme opravdu veliké starosti s jedním z chlapců. Bohužel se nechal strhnout špatnou skupinkou dětí, která roste pro kriminál. Máme opravdu nervy na špagátu. Nyní samozřejmě hledáme nejlepší řešení jak chlapci pomoc a rozumným způsobem ho vyčlenit z tohoto špatného prostředí. Děláme maximum a teď záleží i něm na jakou stranu se vydá. Neradi a s velmi těžkým srdcem bychom se s ním loučili. Jsme rádi, že je máme a doufáme, že v budoucnu se vše v lepší obrátí....

Abstrakt

Pivonková, P. Pěstounská péče. České Budějovice 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky.

Vedoucí práce doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D.

Klíčová slova: předpěstounská péče, hostitelská péče, pěstounská péče, typy pěstounské péče, dávky pěstounské péče, průběh pěstounské péče, současná situace

Práce se zabývá problematikou pěstounské péče. V prvotní fázi se diplomová práce zaměřuje na oblast, kde se čtenáři seznamují s konkrétními fázemi pěstounské péče, kterými musí žadatel projít pokud chce, aby mu dítě bylo svěřeno do pěstounské péče. V práci jsou obsaženy základní pojmy a zákony, o které se pěstounská péče opírá.

Prostřednictvím provedeného výzkumu a konečných závěrů jsou prezentovány názory pěstounů, kteří si těmito fázemi museli projít. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit jak se pěstouni během těchto fází cítili a jaké možné změny v procesu pěstounské péče navrhují.

Abstract

Title: Foster care as the form of the substitutional Family education.

Key words: Prefoster care, host care, foster care, types of foster care, benefits of foster care, inaccess of foster care, contemporary situation

My work is engaged in the problems of foster care. In the primary phase of my diploma work I target on the area in which the readers are acquainted with the concrete phases of foster care. Every applicant must pass this period to get the child in his/her foster care.

In my work there are involved the basic ideas and rules, that foster care relies on. In my research there are presented opinions of fosters who had to pass these phases. The main idea of my research was to find out the feelings of fosters and their suggestions in the process of foster care.